

SAMUEL BECKETT Murphy

SysPrint

Semjuel Beket

Marfi

Naslov originala:
Samuel Beckett
Murphy

1938.

Predgovor

I

Murphy je prvi opsežniji tekst kojim je Beckett bio zadovoljan, i razumljivo je zašto. Ono što je dotad pisao, i u stihu i u prozi, bilo je sjajno, vješto i domišljato, a te su odlike očito podjednako potjecale od nagona za uskraćivanjem koliko i od žudnje za dijeljenjem - dar se ističe iznad onoga što ne podliježe analizi. Murphy je stoga postignuće koje označava prekretnicu. Zahvaljujući njemu autor je prikupio dovoljno vjere u sebe da izdrži zamorne pregovore s nizom nakladnika, tijekom kojih je odbijao prepraviti napisano. Zbog toga mu se činilo razboritim latiti se prevođenja engleskog izdanja na francuski, pa je kasnije, nakon Godota, njegovo objavljivanje u Americi utrlo put za šire razumijevanje Beckettovih tekstova na engleskom govornom području. Murphy je knjiga u kojoj je Beckett otkrio svoju najvažniju temu, ili se, preciznije, počeo nositi sa situacijom u kojoj se našao. Glavni je lik prvi u nizu onih čije ime počinje trinaestim slovom engleske abecede, oko kojih su se vrtjeli kasniji Beckettovi tekstovi. Protuslovne težnje kompliciraju njegove ranije tekstove, i slične smetnje nisu posve svladane u Murphuyu, no gorčina je uravnotežena jednom drugom, ugodnijom odlikom, "samilošću" koju su Thomas MacGreevy i Brian Coffey odmah naslutili i koja je nastavila širiti svoj dobroćudni utjecaj na njegove kasnije tekstove.

Murphy je napisan rukom za deset mjeseci u šest bilježnica, a tempo Beckettova napredovanja zabilježen je aluzijama u pismima MacGreevyu i drugim prijateljima. Vratio se u London iz Dublina u rujnu 1934. godine i živio je u unajmljenom stanu u Gertrude Streetu u West Bromptonu gotovo godinu dana prije nego što se prihvatio pisanja. Počeo je sredinom kolovoza 1935. i napisao oko 9000 riječi tijekom sljedeća četiri tjedna, kad je otkrio da je već odlučio kako će se knjiga završiti epi- zodom sa zmajem u Hyde Parku. Bez predaha, napisao je 20 000 riječi do listopada, pa su mu ostala samo tri poglavlja do veljače 1936. godine. Zbirka pjesama Echo 's Bones

objavljena je u studenom 1935., a Beckett se vratio kući u Foxrock u prosincu. Rad na romanu prekinuo je na nekoliko mjeseci, ali nastavio ga je u proljeće, u potkrovlju zgrade u dublinskom Clare Streetu, gdje je ranije napisao *More Pricks Than Kicks*, pa ga je mogao dovršiti početkom lipnja 1936. te poslati strojopis Chatu i Windusu, koji su izdali i *Prousta i More Pricks Than Kicks*, prije kraja istog mjeseca.

Manje-više ravnomjeren napredak u procesu stvaranja upućuje na to da je Murphya pisao planski, što potvrđuju popratne pripreme i okolnosti. Knjiga se oslanja na Beckettovo životno iskustvo u Londonu i na materijal koji je bilježio prilikom čitanja ili ranije skicirao. Međutim za novi je zadatak čitao s promišljenom namjerom - elizabetanske drame, drame iz razdoblja vladavine Jakova I., Fieldinga, Spinozu i Geulincxa tako da je to poduprlo, a ne smelo njegovu zamisao. Tako iz odbijene novele pod naslovom *Lightning Calculation* (danas u knjižnici Sveučilišta u Readingu), s protagonistom po imenu Quigley, dolazi lik koji se nakratko pojavljuje i materijal uključen u epizodu s ručkom. Bilježnica s tekstom *Kurvozora (Whoroscope)* [također u Readingu] sadržava bilješke i skice materijala o horoskopima i dužnostima bolničara u Bedlamu, između ostalog, koje su unesene prije, tijekom i pretkraj procesa pisanja. Beckett je bio na terapiji prije i za vrijeme pisanja te njegovo čitanje geštalt psihologije i Kiilpea dolazi do izražaja, a prijatelja Geoffreya Thompsona posjećivao je u bolnici Bethlem Royal u Kentu u listopadu 1935. godine radi prikupljanja materijala na terenu. Premda je još pisao u sjeni Joyceovih radnih metoda, niz aluzija drži dojam svrhe čvršći nego dotad. Knjiga je napisana zbog osjećaja i osobne i zajedničke dvojbe: poludopušteno pretendiranje na majstorstvo istodobno je i šala i ozbiljan prikaz te ključne dvojbe. Nagon koji je vodio Becketta od jedne metode pisanja do druge, kako se kretao od šegrtovanja do otkrivanja vlastitih tema i stila, potvrđuju izmjene koje je unio između razdoblja kad je prvi put ponudio knjigu nakladnicima i kad je objavljena dvije godine poslije. Murphya je odbio Chatto 15. srpnja 1936., zatim Heinemann 4. kolovoza, nakon čega je Beckett ubrzo dao kopiju Georgeu Reaveyu da je nudi engleskim nakladnicima, a drugu je kopiju dao Mary Manning Howe kako bi isto učinila u SAD-u. Krajem rujna 1936.

godine otputovao je u Njemačku i nije se vratio do početka travnja 1937. godine. Niz nakladnika s obje strane Atlantika odbio je knjigu za njegove odsutnosti, a neki su ukazali na to da bi mogli biti zainteresirani odobre li se izmjene zbog kojih bi se knjiga bolje prodavala, što je Beckett glatko odbio. Napokon, nakon turobnih mjeseci u Foxrocku tijekom kojih je doživio prometnu nezgodu, bez uspjeha pokušao nastaviti dramu o dr. Johnsonu, ponovno otputovao u Pariz (u listopadu) i nakratko se vratio u Dublin kako bi sudjelovao u mučnoj parnici zbog klevete u ime svoga strica, saznao je konačno - dok je ponovno bio u Parizu, 9. prosinca 1937. - da je Murphyja pristao objaviti Routledge. Jack Yeats preporučio ga je svom uredniku ondje, T. Murrayu Raggu, a Herbert Read, koji je obično čitao tekstove, kasnije je s oduševljenjem potvrdio Raggovo odobrenje. Beckett je izboden na ulici rano ujutro 7. siječnja 1938., pa je dobio korekturu dok se oporavljao od rana u bolnici. Promijenio je i ubacio neke stvari, i knjiga je bila spremna u veljači. Otisnuti su materijali za 1500 primjeraka, koji su krenuli u prodaju 7. ožujka, po cijeni od sedam šilinga i šest penija.

Beckett je bio iznenađen i obodren razvojem događaja, a razočaralo ga je samo to što na koricama nije bila fotografija dviju čimpanzi koje igraju šah, što mu je zapela za oko u Daily Sketchu u vrijeme dok je završavao tekst.

Beckettove pripreme i pisanje teksta bili su osobito uredni; isto tako, u Routledgeu su se iznimno potrudili, ali veza između ta dva niza događaja sadržava znakovite komplikacije. Prvo, premda tekst Murphyja potječe iz neobjavljene priče Lightning Calculation i bilježnice s Kurvozorom (Whoreoscope), ti materijali prethode procesu pisanja ili se nadovezuju na njega, nisu njegov sastavni dio. Priča i bilježnica nedvojbeno se koriste na različite načine, ali obje spadaju u kategoriju onoga što njemački urednici nazivaju paralipomena. Pisma i osobne bilješke na koje se također aludira isto su tako pridodani. Drugo, šest malih vježbenica s rukopisom Beckettova romana u privatnim su rukama i nedostupne. Beckett ih je dao prijatelju Brianu Coffeyu, koji ih je prodao 1960-ih godina, a kratki osvrti na njih - primjerice, Beckettova biografija Jamesa Knowlsona - nisu dovoljni da se ocijeni njihova srodnost s postojećim strojopisom. Može se samo nagađati da šest vježbenica, svaka

drukčije boje korica, možda sadržavaju završna poglavlja djela dovršenog nakon stvaralačkog zastoja u Irskoj.

Na koncu, korigiranu kopiju u Centru humanističkih znanosti u Austinu u Texasu, u platnenom uvezu, s autorovim potpisom i datumom 26. lipnja 1936. u Clare Streetu 6, valja uzeti s oprezom. Beckett je spomenuo Reaveyu godinu dana kasnije da postoje tri rukopisa (vjerojatno je mislio na strojopisne kopije): taj iz Austina, koji nosi broj III, po svoj je prilici ostao kod njega, dok su druga dva slobodno kolala, kako su ih slali Reavey i Manning. Austinski je primjerak također vjerojatno onaj koji je u raznim navratima posuđivan MacGreevyu, Coffeyu i Denisu Devlinu radi čitanja prije objavljivanja. To, zajedno s činjenicom da uključuje ispravke koje nisu unijete prije tiska u Routledgeu, ukazuje na to da se taj strojopis nije koristio za otisnute primjerke. Štoviše, dva para stihova koji se pojavljuju na 235. stranici Routledgeova izdanja ne postoje u strojopisu iz Austina, ali umetnuta su u bilježnicu s Kurvozorom (Whoroscope) [potječu iz pjesama Roberta Greenea i Georgea Peelea], što potvrđuje iznimno mjesto austinskog primjerka u nasljednoj liniji. Drugi slučajevi u kojima se Routledgeov tekst razlikuje od austinskog strojopisa umetanje je "Pergamca Barlacha" na 239. stranicu Routledgeova izdanja i sažimanje dotad opširnijeg opisa "opustošena lica" na 282. stranici. Jedini je zaključak da je Beckett pripremio drugi strojopis, sad izgubljen, za tiskano izdanje, a potvrđeno je da je unosio korekcije u primjerak koji je sad također izgubljen. Prema tome, jasno je kako je došlo do izdavanja knjige, ali i to da postoje praznine u toj priči koje ostavljaju prostora za razilaženje oko pojedinosti teksta koji je Beckett namijenio objavljivanju. Vratit ću se na tu temu niže.

II

Osvrti na Routledgeovo izdanje Murphya pojavili su se nekoliko tjedana nakon objavljivanja i bili su šaroliki. Kate O'Brien u The Spectatoru bila je najblagonaklonija, a Dylan Thomas u New English Weeklyu bio je oštar. O'Brien je izrazila ushit i proglasila je svojom knjigom tjedna, hvaleći njezin "razdragan, živahan" duh. Priznala je da mnogo toga nije uspjela shvatiti, ali inzistirala je na tome da to nije važno: "Doista me rijetko tako zabavila neka knjiga te mamila

na superlative i možda pretjerane pohvale.” Thomas se razlikovao od drugih koji su izjednačivali pohvalu i osudu. Izravno je nazvao knjigu “pogrešnom”, ali tumačeći kako su joj odlike proturječne pokazao je da ozbiljno shvaća Beckettove književne metode. Sljedeće godine jedini osvrt koji se pojavio u Irskoj - onaj Austina Clarkea, anonimno objavljen u Dublin Magazineu - oprezno ju je osudio, dok je Beckettov položaj među mladim suvremenicima skicirao za francuske čitatelje Anatole Rivoallan u svojem pregledu *Litterature Irlandaise contemporaine*. Najpronicavija recenzija, ona Briana Coffeya, nije našla izdavača, pa se stoga može reći da je to najbolji osvrt koji knjiga nije imala. (Sad se s popratnim komentarima može naći u: *The Recorder: A Journal of the American Irish Historical Society*, 18, 1-2 (jesen 2005.), 95-114.) Coffey je prikazao suočenje Murphya i g. Endona, kako ga je vidio autor - što je najvažnija značajka - kao srž problema, a Beckettova zahvalnost može se ocijeniti po tome što je kasnije Coffeyu darovao rukopis. Koliko je široko knjiga kolala i koliko je uronjena u književnu tradiciju drugo je pitanje: pojavila se na kraju desetljeća književnih pokusa koje je zaključio svjetski rat.

Čini se da Routledge nije odmah predviđao veliku prodaju. Tri različita uveza koja sad postižu visoke cijene prvog izdanja među kolekcionarima ukazuju na to da su primjerci bili dostupni prema potrebi, a primjerci u trećem uvezu prodavali su se po sniženoj cijeni od četiri šilinga. Nakladnikov arhiv pokazuje da je oko 568 primjeraka prodano 1938. godine, dvadeset tri 1939., dvadeset 1940. i sedam 1941., a knjiga je bila rasprodana u ožujku 1943. godine. Samo polovina od 1500 otisnutih primjeraka bila je uvezana i objavljena, a ne zna se što se dogodilo sa 750 neuvezanih araka: možda su nestali u zračnim napadima ili su jednostavno uništeni. Beckettova dobit iznosila je 20 funti, minus porez na dohodak. Da više nije pisao, njegova bi knjiga stala u red s Joyceom, zajedno s romanom *At Swim-Two-Birds* Flanna O'Briena (1939) - još jednog “eksperimentalong” romana koji je oprezni londonski nakladnik izdavao u nekoliko različitih uveza - i *On est toujours trop bon avec les femmes* Raymonda Queneaua (1947). Poslije deset i više godina knjiga je nastavila privlačiti istančane obožavatelje - Iris Murdoch,

Vivian Mercier, Aidana Higginsa - ali, činili su malobrojnu i raštrkanu skupinu.

U međuvremenu, jedva mjesec dana nakon izlaska Routledgeova izdanja, Beckett je počeo prevoditi roman na francuski. Razlozi su bili šaroliki: dijelom, pretpostavlja se, jer je shvaćao vrijednost onoga što je napisao, ako ne izravno za čitateljsku javnost, onda za sebe; dijelom jer, iako se činilo da je njegova budućnost u Parizu, zbog prekretnice u razvoju karijere nije znao što bi. Zatražio je pomoć od starog prijatelja Alfreda Perona, lektora na Koledžu Trinity u Dublinu 1926-28., koji je tada predavao u Gimnaziji Buffon: preveli su devet poglavlja do prosinca 1939, a sve završili do veljače 1940. godine. Beckett je i dalje povremeno ispravljao prijevod tijekom 1940., a nakon završetka rata, u listopadu 1945, Bordas je ponudio ugovor za francusko izdanje Murphya i svih budućih djela na francuskom i engleskom. Francusko izdanje Murphya objavljeno je 15. travnja 1947., s posvetom Peronu, koji je stradao u koncentracijskom logoru 1945. godine, kao peti naslov u seriji koja je navodno "marquee par un caractere de recherche et d'aventure spirituelle" (istraživačke je naravi i temelji se na duhovnim pustolovinama). Pothvat je čudno zamišljen i nakladnik se nije potrudio da se Beckettov rad recenzira. Izvještaji o broju prodanih primjeraka variraju, ali jamačno je malen: možda jednak Routledgeovom izdanju, ali bez dobre prodaje u prvoj godini. Prema Bordasovu arhivu, od 3500 otisnutih primjeraka nakon četiri godine prodalo se samo 735, što je smanjeno na 285 primjeraka jer je 350 oštećeno, a 100 podijeljeno besplatno. Došlo je do spora, Bordas je tražio od Becketta da vrati predujam koji je dobio i, nakon pregovora koji su trajali od svibnja 1951. do prosinca 1953., Bordas je pristao prodati preostalih 2750 primjeraka Jeromeu Lindonu. Lindon, koji je već objavio tri romana iz Beckettove francuske trilogije i *En attendant Godot* u Editions de Minuit, izdao je Bordasove arke Murphya s novim koricama 1954. godine. Drugo Minuitovo izdanje izašlo je 1956., treće 1965. itd.: roman se brzo uklopio u Beckettova francuska djela.

Valja spomenuti i jedan drugi prijevod u kojemu je Beckett sudjelovao jer, uza sve ostalo, donekle ima veze s ovim izdanjem: riječ je o njemačkom prijevodu koji je objavio Rowohlt u lipnju 1959. godine. Kao prevoditelj je naveden Elmar Tophoven, njemački lektor

i doktorand na Sorbonni od 1949. (kasnije je naslijedio Paula Celana u Ecole Normale). Preveo je Godota na njemački na vlastitu pobudu kao student i brzo je postao Beckettov omiljeni prevoditelj s francuskog: *Warten auf Godot* objavljen je 1953., *Malone stirbt* 1958., a *Endspiel* i *Der Namenlose* 1959. godine. Međutim, premda je prevodio s francuskog na njemački u knjizi *Gedichte* (1959), engleske pjesme u toj knjizi prevela je Eva Hesse, a na prijevodima engleskih drama u to doba (*Alle, die da fallen* 1957. i *Das letzte Band* 1959) radio je s Erickom Schoningh (kojom je bio oženjen). Činjenica da je njemački prijevod Murphya objavljen 1959., pod samo njegovim imenom, snažno ukazuje na to da mu je prilično pomogao Beckett, a to potvrđuju drugi izvori koji su ga dobro poznavali. Stvar nije u samom prijevodu, u kojemu, kao u Bordasovoj-Minuitovoj verziji, ima izbačenih dijelova i promjena koje razlika između engleskog i drugih jezika traži. Aluzije su se morale preinačiti kako bi sačuvale smisao; humor je odlika koja duboko zahvaća konvencionalne reakcije i suptilno se mijenja pri kulturnoj razmjeni. Stvar je u tome da je Beckett još jednom duboko promišljao svoj engleski tekst, a ta posebna situacija gotovo je sigurno nagnala i njega i Tophovena da posegnu za rješenjima iz ranije prevedene francuske verzije. I francuski i njemački prijevod bili su prilika da se isprave materijalne greške iz engleskog teksta, što je s nekima i učinjeno, a druge su se ignorirale. U tom smislu pridonose poboljšanom tekstu u istoj mjeri kao i nekoliko engleskih izdanja koja su uslijedila nakon Routledgeova 1938. godine.

Prvi pretisak engleske verzije Murphja bio je fotografski reprint Grove Pressa iz New Yorka. Objavljen je 16. svibnja 1957., s cijenom od 3,50 dolara za tvrdi i 1,95 dolara za meki uvez. Probna verzija naslovnice brzo je zamijenjena onom Roya Kuhlmana, a postojalo je i drukčije uvezano, djelomično potpisano izdanje. Slijedilo je nakon Grove Pressovih izdanja Beckettovih prijevoda njegovih francuskih djela koje je objavio Minuit, u sličnom formatu, i mnogo je puta pretiskano. Odmah je utjecalo na čitatelje s engleskog govornog područja. Murphy je bio u središtu posebnog izdanja *Perspectivea* posvećenog Beckettu 1959. i u monografijama Hughja Kennera (1961), Ruby Cohn (1962) i pokojnog Johna Fletchera (1964). Omogućivao je formativni pristup razumijevanju Beckettova

rada, podupirući englesko uvjerenje da je Beckett bio ponajprije komični pisac u vrijeme kad su Fin de partie i romani na francuskom prijetili da bi mogao biti i nešto drugo, a američkim je proučavateljima predočio lik kartezijanskog kentaura, i taj je ključ otvorio onoliko vrata koliko ih je zatvorio. Coffeyeva je polazna točka - koja uzima zdravo za gotovo da struktura romana ne slavi radosno kartezijanski dualizam, nego ga sumnjičavo kritizira - plodonosnija. Beckett je to potvrdio prvom čitatelju kojemu je pokazao dovršeni strojopis, i taj je čitatelj ukazao na istu stvar (Beckettovo pismo MacGreevyu datirano 7. srpnja 1936.). Priznao je da nije mogao izbjeći "Aljošinu pogrešku", čime je mislio - aludirajući na Alekseja, najmlađeg od braće Karamazovih iz romana Dostojevskog - da nije mogao uskladiti suprotne osjećaje. Puni naslov koji je zapisao na bilježnici, "Sasha Murphy", priznanje je toga, s obzirom na to da je Saša deminutiv od Aleksandra, što se podudara s Aljošom/Aleksejom, te stoga upućuje na Celiu. Uspjeh je knjige što tako jasno prenosi toliko toga, što je napredak u odnosu na Beckettove dotadašnje tekstove. Na koncu, najelegantnije proturješenje dvojbe jest da je se književno zasjeni.

Izdanje Grove Pressa fotokopija je Routledgeova teksta i jedini je tekst dostupan na američkoj strani Atlantika (osim u antikvarijatima) između 1957. i 1963., kada je primjerke uvezio John Calder. Calder je u međuvremenu kupio prava za Britaniju i objavio Murphya u vlastitoj nakladi u listopadu 1963. godine te je kasnije ponovno izdao u nakladi Calder & Boyars 1969. godine. To izdanje iz 1963./69. - drugo pravo englesko izdanje - potječe od Routledgeova teksta, koji je potpuno presložen i ispravljen na dvama mjestima, uključujući i dvije materijalne greške u francuskom i njemačkom prijevodu, a počinjena je i nova greška (u partiji šaha); na nekim je mjestima ujednačen pravopis. Treće pravo englesko izdanje - potječe od drugog izdanja, iako je potpuno presloženo - objavio je 1973. Pan Books zajedno s Calder & Boyarsom, a pretisnuto je 1977. u nakladi Johna Caldera u uniformiranoj seriji Beckettovih naslova: pretisnuto je nekoliko puta do danas. Sve u svemu, engleska izdanja i pretisci Murphya koji su se pojavljivali od 1963. godine sadržavaju manje tekstualnih pogrešaka nego Calderove verzije drugih naslova. Nije jasno zašto je tomu tako; no njihova je važnost u broju objavljenih

primjeraka te u tome kako su i gdje kolali, više nego u (pomalo) sramot- nom tekstu. Murphy je čitateljstvu s engleskog govornog područja uvijek bio najdostupniji Beckettov roman: drugdje u Europi, francuski Moliy i njemački Der Namenlose bili su utjecajni, učvršćujući njegovu reputaciju nakon Godota. Razlog bi mogao biti izrazito verbalna dimenzija humora, ili možda sam humor podražava drukčija područja moralnog reagiranja. O čemu god bila riječ, svaki engleski, francuski ili njemački čitatelj može učiti, poput Becketta, iz onoga što verzije na drugim jezicima iz nužde izostavljaju.

III

Zadaća pripreme ispravljenog teksta Murphya bitno utječe na to kako će knjiga djelovati na čitatelje. S jedne strane, očito je da je tekst vrlo organiziran i da zamršene međusobne veze - između mjesta i događaja unutar romana te između romana i izvanjskoga svijeta - prenose sliku svijeta punog značenja. S druge strane, jednako je očigledno da je organiziranost pojedinosti poremećena brojnim namjernim proturječjima i nejasnoćama. Taj razdor zrcali temu knjige: savršenost koja može postojati u umu, ali je osuđena na to da je remete okolnosti. Kao i Joyce prilikom pisanja Uliksa, Beckett se silno potrudio pri slaganju svoje priče i istodobno se pobrinuo da se neke pojedinosti ne slažu. Prvi je zahtjev bio najvažniji dok je sastavljao priču; drugi je više došao do izražaja kad ju je prepravljao. Međutim ono što je Joyce činio u razmjerno kasnoj fazi Beckett je nagonski činio ranije, pa je usputno, neodredivo i proturječ- no sastavni dio njegova procesa pisanja.

U Murphyu ima svjesnih činjeničnih zastranjivanja u opisima stvarnih lokacija (bolnica Bethlem Royal) i likova koji utjelovljuju značajke ljudi koje je poznavao (Henrya Macrana, Hestera Dowdena, Ausitna Clarkea). Murphyevev lik ima mnogo Beckettovog, a ipak nije Beckett. Slična dvosmislenost odnosi se i na pravopis, kad čitatelj nije siguran je li neka riječ namjerno pogrešno napisana ili je napisana tako da pripusti neuobičajeno, poremećeno značenje u tekst. Primjeri na uvodnim stranicama jesu Murphyevih sedam šalova, nemoguća udaljenost između Mjeseca i Zemlje te astrološka proturječja Sukova horoskopa. Katkad je u francuskom prijevodu ispravljeno ono što se čini očitom pogreškom, a u njemačkom to nije

slučaj (primjerice str. 137, gdje je deset minuta ispravljeno u dvadeset), katkad obratno (primjerice str. 141, gdje se u francuskom prijevodu ponavlja pogreška iz engleskog teksta, a u njemačkom prijevodu stoji 'die Pupillen waren ausserordentlich verkleinert': zjenice su bile neobično sužene). Beckett je naveden kao prevoditelj francuske verzije, ali ne i njemačke, što prikriva činjenicu da je surađivao na oba prijevoda, makar i na pomalo drukčije načine. Treba li se engleski tekst prilagoditi njegovim kasnijim željama, pretpostavimo li da se radi o rezultatu iskustva i mudrosti? Ili, treba li pretpostaviti da prevedeni tekstovi nisu različite verzije istog teksta nego različita djela?

Francuska i njemačka verzija potvrđuju, ako je potvrda potrebna, da Beckett namjerno izvrće riječi iznevjeravajući uobičajena očekivanja: tako imamo concave (nebosklon u hrvatskom prijevodu, str. 27) umjesto conclave, glaze (caklina u hrvatskom prijevodu, str. 29) gdje bi se očekivalo gaze, wrack (oblačić u hrvatskom prijevodu, str. 92) gdje bi se očekivalo rack itd. Može se primijetiti i staromodno irsko-englesko pisanje, staromodno čak i u njegovo doba. Primjerice, Cathleen na Hennessy umjesto Ni na str. 40), Clomachnois i Connaught (str. 150): na umjesto Ni je kršenje gramatičkih pravila, pod utjecajem W. B. Yeatsa. Beckett je znao pravilno pisati Clonmacnoise, što dokazuju njegova pisma, Connaught upućuje na ragbijaški klub i na londonski hotel. Tipično je da je Dun Laoghaire na str. 76 postalo Kingstown u francuskom prijevodu (u njemačkom pogrešno stoji Loaghaire), kao da se nasilu htjelo dati smisao. Potom su tu i spojene riječi (primjerice, knighterrant - u hrvatskom prijevodu lutajući vitez, str. 43; corpseobedient - u hrvatskom prijevodu slijepo poslušnu, str. 111) i mogući irski izrazi (primjerice took tube; u hrvatskom prijevodu "odvezao se", str. 77) koji, iako nisu nedvojbeno namjerni, daju izvornom tekstu njegov poseban ton. Isto vrijedi za promišljeno pedantne načine pisanja (primjerice Petrouchka, u hrvatskom prijevodu Petruška, str. 18; katatonic, u hrvatskom prijevodu katatoničkom, str. 113). To je uravnoteženo u kasnijim engleskim (Calderovim-Picadorovim) izdanjima, što ujednačuje ton.

Dakle, pojedinosti koje se čine slučajnima najčešće su smišljene, a brojne su pogreške dopuštene iako zapravo nisu ni bile zamišljene. S obzirom na ograničen pristup rukopisu i prekinuti lanac

prenošenja, neizbježno je da Routledgeov tekst iz 1938. godine ima posebnu važnost. Uza sve teškoće oko pronalaženja nakladnika, Beckett je iznimno brižno napisao svoj tekst, a kasnije je zadržao velik obzir prema nepovredivosti onoga što je postigao. Može se smatrati i da se razdoblje koje je morao provesti u bolnici, kad je pregledavao i ispravljao tekst, pokazalo korisnim za objavljeni tekst, kao i stroga kontrola kojoj je bio podvrgnut kad je postao prvo njegovo djelo prevedeno na francuski. Pomoć koju je pružio njemačkom prevoditelju potaknula je drugo, iscrpno iščitavanje: napravljene su drukčije prilagodbe, naravno, ali svrha im je bila potvrditi nepovredivost Routledgeova teksta.

Tekst koji slijedi stoga ispravlja izdanje iz 1938. u samo dva manje važna slučaja: ispravno pisanje robne marke čarapa Ballitoes zamijenjeno je Bollitoesom na str. 36, a riječ so umetnuta je na str. 43 (unless she had superlative reasons for doing so, u hrvatskom prijevodu osim ako za to nema iznimne razloge), kako je umetnuto i u austinski strojopis. Calderova izdanja sadržavaju te iste ispravke, ali, kako sam rekao, imaju i neke pogreške i suvišne manje izmjene. Za sve što se čitatelju čini nepoznatim ili zbunjujućim, neobičnim ili jednostavno pogrešnim, od srca preporučujem bilješke C. J. Ackerleya objavljene pod naslovom *Demented Particulars* (Journal of Beckett Studies Books, 2004.). Njegova knjiga nudi pomoć na svakom koraku i pruža dodatne pojedinosti iza većine osvrta u ovom kratkom uvodu.

J. C. C. Mays

1

Sunce je sjalo, nemajući izbora, na ništa novo. Murphy je sjedio izvan njega, kao da je slobodan, u jednoj ulici u West Bromptonu. Ondje je tijekom kakvih šest mjeseci jeo, pio, spavao te se odijevao i razodijevao u kavezu srednje veličine na sjeverozapadnoj strani s neometanim pogledom na kaveze srednje veličine na jugoistočnoj strani. Uskoro će morati naći novi smještaj, jer ulica je otpisana. Uskoro će se morati pokupiti i početi jesti, piti, spavati te se odijevati i razodijevati u posve drukčijem okružju.

Sjedio je gol na svojoj stolici za njihanje od neotesane tikovine, koja zajamčeno nije pucala, krivila se, svijala, rasušivala ili škripala noću. Bila je njegova vlastita, nikad ga nije ostavila. Kut u kojemu je sjedio bio je zavjesom zastrt od Sunca, sirotog starog Sunca ponovno u Djevici po milijarditi put. Sedam šalova držalo ga je na mjestu. Dva su mu vezala gležnjeve za donji dio stolice, jedan bedra za sjedalo, dva prsa i trbuh za naslon, jedan zapešća za prečku straga. Mogući su mu bili samo najsitniji pokreti. Znoj se slijevao s njega, stezale su ga uze. Dah je bio neprimjetan. Oči, hladne i nepomične kao u galeba, zurile su u svjetlo koje se prelijevalo na karniši, pa se povlačilo i blijedjelo. Negdje je sat s kukavicom, otkucavajući između dvanaest i trideset, postao jeka uličnog izvikivanja, koja je sad, ulazeći u stan, zvučala točno kao Quid pro quo! Quid pro quo!

Ti mu se prizori i zvukovi nisu sviđali. Zadržavali su ga u svijetu kojemu su pripadali, ali ne i on, kako se naivno nadao. Nejasno se pitao što mu je raspršivalo sunčanu svjetlost, koja se roba izvikivala. Nejasno, vrlo nejasno. Sjedio je tako na svojoj stolici zato što mu je to pružalo užitak! Prvo je pružalo njegovu tijelu užitak, zadovoljavalo mu je tijelo. Zatim ga je oslobodilo u duhu. Jer sve dok mu tijelo nije bilo zadovoljeno nije mogao oživjeti u svojem duhu, kako je opisano u šestom poglavlju. A život u njegovu duhu pružao mu je užitak, takav užitak da užitak nije prava riječ.

Murphyja je nedavno u Corku poučavao čovjek zvan Neary. Taj je čovjek, u to vrijeme, mogao zaustaviti svoje srce manje-više kad god je htio, te ga održati zaustavljenim, unutar razumnih granica, koliko

god dugo je htio. Tom rijetkom sposobnošću, stečenom nakon višegodišnjeg truda negdje sjeverno od Narbade, koristio se umjereno, čuvajući je za iritantno nesnosne situacije, primjerice kad bi želio piće a nije ga mogao dobiti, ili kad bi dospio među govornike gaelskog a nije mogao pobjeći, ili kad bi osjetio muke očajničke seksualne želje.

Murphyev cilj prilikom naukovanja kod Nearya nije bio razviti srce poput Nearyeva, što bi se, smatrao je, brzo pokazalo kobnim po čovjeka njegove naravi, već jednostavno ga unaprijediti s malo onoga što je Neary, u to doba pitagorejac, nazivao apmonija. Jer Murphy je imao tako iracionalno srce da mu nijedan liječnik nije mogao doći do korijena. Pregledano, opipano, auskultirano, perkutirano, slikano rendgenom i s obavljenim kardiogramom, bilo je onakvo kakvo srce treba biti. Zatvoreno i spremno te prepušteno radu, bilo je kao Petruška u svojoj kutiji. U jednom trenutku radi tako da se doima nadomak kapi, u sljedećem je tako ushićeno da se čini kako će puknuti. Mirenje tih dviju krajnosti Neary je nazivao apmonijom. Kad mu je dojadilo nazivati ga apmonijom, nazivao ga je izonomijom. Kad bi mu se smučilo od toga kako zvuči izonomija, nazivao ga je ugađanjem. No, može ga on nazivati kako želi, u Murphyevo srce nije htjelo ući. Neary nije mogao pomiriti suprotnosti u Murphyevu srcu.

Njihov je oproštaj bio nezaboravan. Neary se prenuo iz jednog od svojih mrtvačkih snova i rekao:

“Murphy, cijeli je život figura i pozadina.” [\[11\]](#)

“Tek lutanje da se nađe dom”, rekao je Murphy.

“Lice,” rekao je Neary, “ili sustav lica, ispred velike zbrke koja cvate i šumi.” [\[21\]](#) Mislim na gospođicu Dwyer.”

Murphy je mogao misliti na gospođicu Counihan. Neary je stisnuo šake i podigao ih pred lice.

“Osvojiti naklonost gospođice Dwyer,” rekao je, “čak i samo na sat vremena, beskrajno bi mi koristilo.”

Zglobovi su se uobičajeno bijeljeli pod kožom, takav je bio položaj. Dlanovi su se potom raširili i ispravili do krajnjih granica, to je bila negacija. Murphyu se sada činilo da postoje dva jednako valjana načina da se gesta zaključi i prevlada. Rukama se mogao pljesnuti po glavi da žustro iskaže očaj ili ih je mogao pustiti da mlitavo padnu

uz šavove na hlačama, uz pretpostavku da su im oni polazna točka. Zamislite onda njegovu nepriliku kad ih je Neary ponovno stisnuo još žešće i udario njima o prsnu kost.

“Pola sata,” rekao je, “petnaest minuta.”

“A onda?”, pitao je Murphy. “Povratak majmunima na Tenerife?”

“Možete se podsmjehivati,” rekao je Neary, “i možete se rugati, ali ostaje činjenica da je sve smeće, zasad u svakom slučaju, osim gospođice Dwyer. Jedina dovršena figura u bezobličnom otpadu i praznini! Moj tetrakit!”

Takva je bila Nearyeva ljubav prema gospođici Dwyer, koja je voljela zrakoplovnog kapetana Ellimana, koji je volio gospođicu Farren iz Ringsakiddyja, koja je voljela oca Fitta iz Ballinclasheta, koji je u svojoj iskrenosti morao priznati određenu naklonost prema gospođi West iz Passagea, koja je voljela Nearya.

“Uzvraćena je ljubav”, rekao je Neary, “kratki spoj.” Ta je opaska pokrenula razmjenu iskričavih replika.

“Ljubav koja podiže oči”, reče Neary, “u strašnim mukama^[31]; koja žudi za dodirrom njezina malog prsta, umočena u lak, da joj ohladi jezik; držim da je to vama strano, Murphy.”

“Grčki”, reče Murphy.

“Ili recimo to drukčije”, reče Neary. “Jedina, sjajna, organizirana, kompaktna mrlja u gunguli heterogene stimulacije.”

“Mrlja je prava riječ”, reče Murphy.

“Baš tako”, reče Neary. “Obratite sada pozornost na ovo. Zbog kojeg god razloga ne možete voljeti... Ipak, postoji gospođica Counihan, Murphy, zar ne?”

Doista je postojala gospođica Counihan.

“Recimo da ste pozvani da definirate, recimo to tako, svoje općenje s tom gospođicom Counihan, Murphy”, reče Neary. “Hajde, Murphy.”

“Prekordijalno”, reče Murphy, “prije nego srčano. Umorno. Grofovija Cork. Izopačeno.”

“Baš tako”, reče Neary. “Dakle. Zbog kojeg god razloga ne možete voljeti na moj način, a vjerujte mi, nema drugoga, zbog istog tog razloga, koji god on bio, vaše je srce takvo kakvo jest. I opet zbog istog tog razloga...”

“Koji god on bio”, reče Murphy.

“Ne mogu učiniti ništa za vas”, reče Neary.

“Bog blagoslovio moju dušu”, reče Murphy.

“Baš tako”, reče Neary. “Rekao bih da vam je epifiza nestala.”

Zanjihao se koliko god je stolica omogućivala, potom se opustio. Svijet je polako zamro, veliki svijet u kojem se Quidpro quo izvikivalo poput robe, a svjetlo nikad nije blijedjelo dvaput na isti način; u korist maloga, kako je opisano u šestom poglavlju, gdje se mogao voljeti.

Trideset centimetara od njegova uha zatresao se telefon. Zaboravio je maknuti slušalicu. Ne javi li se smjesta, gazdarica će dojuriti da to učini, ili neki drugi stanar. Onda bi bio otkriven, jer vrata nisu bila zaključana. Nije bilo načina da se njegova vrata zaključaju. Bila je to čudna soba, vrata su visjela na šarkama, a ipak je imala telefon. No posljednja je stanarka bila bludnica, koja je odavno prošla najbolje godine, i to grimizna [\[4\]](#). Telefon koji je smatrala korisnim na svom vrhuncu, na svom je izmaku smatrala neophodnim. Jer novac je zarađivala jedino kad bi je nazvala mušterija iz starih dana. Onda bi dobila naknadu za nepotrebnu neugodnost.

Murphy nije mogao osloboditi ruku. Očekivao je da će svakog časa čuti žurne korake svoje gazdarice ili nekog drugog stanara na stubama. Glasno, mirno graktanje telefona ismijavalo ga je. Napokon je oslobodio ruku i zgrabio slušalicu, koju je u uzbuđenju tresnuo o svoju glavu umjesto da je zavitla u pod.

“Bog te ubio”, rekao je.

“To i čini”, odgovorila je. Celia.

Naglo je spustio slušalicu u krilo. Onaj njegov dio koji je sam mrzio žudio je za Celiom, dio koji je volio zgrčio se od pomisli na nju. Glas je tiho jadikovao protiv njegova tijela. Kratko ga je trpio, a zatim je podigao slušalicu i rekao:

“Nikad se nećeš vratiti?”

“Imam ga”, rekla je.

“Kao da ne znam”, reče Murphy.

“Ne mislim na to,” rekla je, “mislim na ono što si mi rekao...”

“Znam na što misliš”, reče Murphy.

“Nađemo se na uobičajenom u uobičajeno”, rekla je. “Donijet ću ga.”

“To nije moguće”, reče Murphy. “Očekujem prijatelja.”

“Ti nemaš prijatelja”, reče Celia.

“Pa,” reče Murphy, “ne baš prijatelja, jednog smiješnog tipa na kojega sam naletio.”

“Možeš ga se prije riješiti”, reče Celia.

“To nije moguće”, reče Murphy.

“Onda ću ti ga donijeti”, reče Celia.

“Ne smiješ to učiniti”, reče Murphy.

“Zašto me ne želiš vidjeti?”, upita Celia.

“Koliko ti puta moram reći”, reče Murphy, “da ja...”

“Slušaj me”, reče Celia. “Ne vjerujem u tog tvog smiješnog tipa. Ne postoji takvo stvorenje.”

Murphy nije rekao ništa. Ja koje je pokušavao voljeti bilo je umorno. “Bit ću kod tebe u devet”, rekla je Celia, “i donijet ću ga sa sobom. Ako te ne bude...”

“Da”, reče Murphy. “A što ako moram izaći?”

“Zbogom.”

Kratko je slušao prekinutu vezu, ispustio slušalicu na pod, pričvrstio ruku straga za prečku, zanjihao stolicu. Polako se počinjao osjećati bolje, uskomešana uma, u slobodi onoga svjetla i tame koji se nisu sudarali, ni izmjenjivali, ni blijedjeli, ni postajali svjetliji, osim u svojem sjedinjenju, kako je opisano u šestom poglavlju. Njihanje je bilo sve brže i brže, sve kraće i kraće, prelijevanje je nestalo, izvikivanje u dvorištu je nestalo, tijelo će mu se uskoro umiriti. Većina stvari pod kapom nebeskom postajala je sve sporijom i sporijom pa je stala, ljuljanje je bilo sve brže i brže pa je stalo. Tijelo će mu se uskoro umiriti, uskoro će biti slobodan.

2

Dob	nevažno
Glava	mala i okrugla
Oči	zelene
Put	bijela
Kosa	žuta
Karakteristike	promenljive
Vrat	34,4 cm
Nadlaktica	27,5 cm
Podlaktica	23,8 cm
Zapešće	15 cm
Prsa	85 cm
Struk	67,5 cm
Bokovi i td.	87,5 cm
Bedra	54.4 cm
Koljena	34,4 cm
List	32,5 cm
Gležanj	20,6 cm
Rist	nevažno
Visina	160 cm
Težina	55 kg

Izjurila je iz govornice, veselo praćena bokovima itd. Goruće strijele ljudi željnih ljubavi koji su je okruživali zgasnuše kao stijenj. Ušla je u bar Chef & Brewer, pojela sendvič s kozicama i rajčicom te popila čašu bijelog porta na šanku. Zatim je brzo krenula pješice, praćena četvoricom skupljača nogometnih oklada za pet posto provizije, prema Tyburniji, u stan svoga djeda s očeve strane, g. Willoughbya Kellya. Nije tajila ništa od g. Kellya osim onoga za što je mislila da bi mu moglo nanijeti bol, to jest gotovo ništa.

Napustila je Irsku u dobi od četiri godine.

Lice g. Kellya bilo je usko i duboko izbrazdano od cjeloživotna, bijedna, škrta mirovanja. Kad bi se sva nada učinila izgubljenom, bljesnula bi na sjajnoj lukovici lubanje nepokrivene kosom. Ipak,

ubrzo bi mu se odnos između mozga i tijela smanjio na onakav kakav je u ptičica. Ležao je u svom krevetu, ne radeći ništa, osim ako mu se ne pripiše povremeno čupkanje posteljine.

“Ti si sve što imam na svijetu”, rekla je Celia.

G. Kelly bolje se namjestio.

“Ti,” rekla je Celia, “i možda Murphy.”

G. Kelly pridigao se u krevetu. Oči mu baš i nisu mogle viriti, bile su tako duboko usađene, ali mogle su se otvoriti, i to su učinile.

“Nisam ti govorila o Murphyu,” rekla je Celia, “jer sam mislila da bi ti to moglo nanijeti bol.”

“Malo sutra”, rekao je G. Kelly.

G. Kelly pao je natrag na krevet, uslijed čega je zaklopio oči, kao da je lutka. Želio je da Celia sjedne, ali ona je više voljela hodati gore-dolje, spajajući i razdvajajući ruke na uobičajen način. Prijateljstvo para ruku.

Evo Celiina pročišćena, ubrzana, uljepšana i skraćena prikaza razloga zbog kojeg mora govoriti o Murphyu.

Kad su joj roditelji, G. Quentin Kelly i gospođa, držeći se usrdno jedno za drugo, poginuli na zlosretnom brodu Morro Castle, Celia je, kao jedinica, završila na ulici. Premda je to bio korak koji G. Willoughby Kelly nije mogao bezrezervno podržati, ipak je nije pokušao odvratiti. Bila je dobra djevojka, snaći će se.

Na ulici je, prošlogodišnje prve ljetne noći - Sunce je tada bilo u Raku - upoznala Murphya. Skrenula je iz Edith Grovea u Cremorne Road, s namjerom da se osvježi mirisom Reacha pa se vrati Lot's Roadom, kad je slučajno pogledala udesno i ugledala nepomična čovjeka na kraju Stadium Streeta kako naizmjenice promatra nebo i list papira. Murphya.

“Samo te preklinjem,” rekao je G. Kelly, “ne budi tako užasno iscrpna. Naprimjer, raskrižje Edith Grovea, Cremorne Rooda i Stadium Streeta mi je nevažno. Prijedi na svoga čovjeka.”

Zastala je - “Ma nemoj!”, rekao je G. Kelly - i namjestila se tamo gdje mu je pogled morao opet pasti te čekala. Kad mu se glava napokon pokrenula, odmah mu je pala na prsa, i to tako silovito da je Celiu istodobno ulovio pogledom i ispustio iz njega. Glavu nije odmah podigao na razinu s koje bi mogao u miru procijeniti Celiu, već ga je zainteresirao papir. Ako se zatekne u istom položaju kad

mu se pogled bude vraćao na vječnost, zapovjedit će mu da stane i ocijeni je.

“Kako znaš sve to?”, pitao je g. Kelly.

“Što?”, pitala je Celia.

“Sve te sumanute potankosti”, rekao je g. Kelly.

“On mi sve govori”, rekla je Celia.

“Okani ih se”, rekao je g. Kelly. “Prijeđi na svoga čovjeka.”

Kad je Murphy pronašao to što je tražio na listu, poslao je svoju glavu na putovanje gore. Očito, napor je bio popriličan. Na malo manje od pola puta, zahvalan na predahu, opazio je pokret i pogledao Celiu. Možda je dvije minute to zadovoljno podnosila, zatim se raširenih ruku počela polako okretati - “Brava!”, rekao je g. Kelly - kao lutka u izlogu Rousselove prodavaonice u Regent Streetu. Napravivši cijeli krug otkrila je, kako je u potpunosti očekivala, da su Murphyeve oči još otvorene i uperene u nju. No gotovo su se smjesta zatvorile, kao uslijed krajnjeg naprezanja, čeljust se stisnula, brada se izbočila, koljena se spustila, donji dio abdomena se pomaknuo naprijed, usta se otvorila, glava se polako zabacila unatrag. Murphy se vraćao vedrini nebeskoga svoda.

Celiin je cilj bio očit: voda. Iskušanje da uđe bilo je jako, ali potisnula ga je. Bit će vremena za to. Hodala je do otprilike pola puta između Batterseaa i Albert Bridgea te sjela na klupu između umirovljenika iz Chelseaa i uličnoga prodavača sladoleda, koji je sišao sa svoje bezdušne trokolice i uživao u kratkom predahu u raj. Umjetnici svih vrsta, pisci, osiguravatelji, vragovi, duhovi, komentatori, glazbenici, liričari, orguljaši, slikari i dekorateri, kipari i modelari, kritičari i recenzenti, punoljetni i maloljetni, pijani i trijezni, nasmijani i uplakani, u jatima i sami, prolazili su gore-dolje. Flotila teglenica, obasuta raznobojnim otpadnim papi- rima, valjala se usidrena ili nasukana u mulju, mahala joj je preko vode. Brodski se dimnjak pokorio Battersea Bridgeu. Remorker i teglenica rame uz rame, pjenili su veselo izlazeći iz Reacha. Sladoledar je spavao u gomili, umirovljenik iz Chelseaa trzao je svoj grimizni kaput, uzvikujući: “Vrag odnesel ovo vreme, nikad ga ne bum zaboravili”. Sat na Staroj crkvi u Chelseau otkucao je preko volje deset sati. Celia je ustala i krenula natrag putem kojim je došla. Ali, umjesto da ide ravno do Lot's Rода, kako je kanila, privuklo ju je desno u

Cremorne Road. Još je uvijek stajao na kraju Stadium Streeta, u promijenjenu stavu.

“Vrag odnio tu priču,” rekao je g. Kelly, “nikad je neću zapamtiti.”

Murphy je prekrizio noge, stavio ruke u džepove, ispustio list i zurio ravno pred sebe. Celia mu se sad obratila formalno - “Nesretna djevojko!”, rekao je g. Kelly - nakon čega su odšetali sretno ruku pod ruku, ostavivši zvjezdanu kartu za lipanj da leži u slivniku.

“Tu palimo svjetlo”, rekao je g. Kelly.

Celia je upalila svjetlo i preokrenula jastuke g. Kellya.

Otada nadalje bili su neophodni jedno drugom.

“Hej!”, uzviknuo je g. Kelly. “Ne preskači tako, čuješ li? Odšetali ste sretno ruku pod ruku. Što se zatim dogodilo?”

Celia je voljela Murphya, Murphy je volio Celiu, bio je to izniman slučaj uzvraćene ljubavi. Začeo ga je onaj prvi dugotrajni pogled razmijenjen na kraju Stadium Streeta, ne njihova šetnja ruku pod ruku ili neki kasniji slučaj. Bio je to uzrok njihove šetnje, itd., kako joj je Murphy mnogo puta pokazao Barbarom, Baccardiem i Barokom, premda nikad Bramantipom.[\[5\]](#) Svaki trenutak koji je Celia provela bez Murphya činio se vječnošću lišenom značenja, a Murphy je sa svoje strane izražavao istu misao, snažnije ako je moguće, riječima: “Što je sad moj život osim Celie?” Sljedeće nedjelje, Mjesec je bio u konjunktiji, zaprosio ju je u subtropskom vrtu u Parku Battersea, odmah nakon zvonjave zvona.

G. Kelly zastenja.

Celia je pristala.

“Nesretna djevojko,” reče g. Kelly, “nesretnice.”

Oslanjajući se na Campanellin Grad sunca, Murphy je rekao da se moraju vjenčati milom ili silom prije nego što Mjesec dođe u opoziciju. Sad je bio rujan, Sunce je opet bilo u Djevici, a njihov odnos još nije bio reguliran.

G. Kelly nije vidio razloga zbog kojega bi se i dalje trebao obuzdavati. Uspravio se u krevetu, što mu je otvorilo oči, kao što je savršeno predvidio, te poželio znati tko, što, gdje, kojim sredstvima, zašto, na koji način i kada. U svakom starcu krije se Kvintilijan.

“Tko je taj Murphy”, zavapio je, “zbog kojega si, pretpostavljam, zanemarila svoj posao? Što je on? Odakle dolazi? Kakva mu je

obitelj? Što radi? Ima li novca? Ima li ikakvu budućnost? Ima li ikakvu prošlost? Je li i ima li uopće išta?"

Odgovarajući prvo na prvo pitanje, Celia je odvratila da je Murphy Murphy. Nastavljajući zatim redom otkrila je da nema zvanje ili zanimanje; da dolazi iz Dublina - "O, moj Bože!", rekao je g. Kelly - znao je samo za jednog ujaka, g. Quigleya, imućnog ništariju koji živi u Nizozemskoj, s kojim se nastojao dopisivati; nije radio ništa što bi ona primijetila; ponekad je imao novca za koncert; vjerovao je da ga u budućnosti očekuju velike stvari; i nikad nije iznosio stare priče. Bio je Murphy. Imao je Celiu.

G. Kelly pokrenu sve svoje hormone.

"Od čega živi?", vrisnuo je.

"Od malih dobrotvornih priloga", reče Celia.

G. Kelly svali se na leđa. Ispucao se. Nebo je bilo spremno srušiti se.

Celia je sad stigla do onoga dijela svog izlaganja koji se bojala podastrijeti g. Kellyu, zato što ga ni sama nije razumjela kako valja. Znala je da će, ako uspije umetnuti taj problem u njegov golemi mozak, dobiti rješenje kao iz stroja. Koračajući gore-dolje malo bržim tempom, razbijajući si glavu, koja, blago rečeno, nije bila osobito velika, osjećala je da je stigla do raskrižja još važnijeg od onog na kojem se sastaju Edith Grove, Cremorne Road i Stadium Street.

"Ti si sve što imam na svijetu", rekla je.

"Ja", reče g. Kelly, "i možda Murphy."

"Nema nikoga drugog na svijetu", reče Celia, "s kime bih mogla razgovarati o ovome, a pogotovo ne mogu s Murphyem."

"Smekšavaš me", reče g. Kelly.

Celia zastade, podignu sklopljene ruke iako je znala da su mu oči zatvorene i reče:

"Hoćeš li me, molim te, saslušati, reći mi što to znači i što mi je činiti?"

"Stani!", reče g. Kelly. Pozornost mu se nije mogla samo tako smjesta aktivirati. Pozornost mu je bila raspršena. Dio je bio u slijepom crijevu, koje je opet mahalo repom; dio u udovima, koji su dizali sidro; dio s dječaštvom; i tako dalje. Sve se to moralo dozvati. Kad je osjetio da je dovoljno skucano, rekao je:

"Hajde!"

Celia je trošila svaki peni koji bi zaradila, a Murphy nije zarađivao ni penija. Njegova časna neovisnost temeljila se na sporazumu s gazdaricom; ona je, provodeći ga, slala odlično krivotvorene račune g. Quigleyu i predavala Murphyu razliku umanjenu za razumnu proviziju. Taj sjajan dogovor omogućio mu je da troši prema vlastitom nahođenju, ali nije bio dostatan za prebivalište, koliko god skromno. Položaj su nadalje otežavale sjene područja određenog za rušenje, koje su padale manje na Murphyevo prebivalište nego na Murphyevu gazdaricu. I bilo je sigurno da će najmanja žalba g. Quigleyu biti strogo kažnjena. "Trebam li ugristi ruku koja me izgladnjuje," pitao je Murphy, "pa da me zadavi?"

Sigurno je da bi zajedničkim naporom uspjeli ponešto zaraditi. Murphy je to natuknuo, upućujući joj podmuklo inteligentan pogled dok ju je napuštao, zaprepastenu, još čeznutljivu za njim. Murphyevo poštovanje prema imponderabilijama osobnosti bilo je duboko, prihvatio je neuspjeh svoje ponude vrlo lijepo. Ako je smatrala da ne može, onda ne može, i to je sve. Pretjerano liberalan, eto kakav je bio Murphy.

"Dosad držim korak", reče g. Kelly. "Samo ta ponuda..."

"Tako sam se trudila to shvatiti", reče Celia.

"Ali, zašto misliš da je ponudu kanio ostvariti?", upita g. Kelly.

"Kažem ti da mi ništa ne taj", reče Celia.

"Možda je bilo ovako nekako", reče g. Kelly. " 'Ja ti dam najveću ponudu koju muškarac može dati ženi, a ti napraviš scenu'."

"Poslušaj vjetar", reče Celia.

"Dobijesa," reče g. Kelly, "jest ili nije?"

"Blizu si", reče Celia.

"Blizu malo sutra", reče g. Kelly. "To se tako kaže."

"Sve dok jedno od nas razumije", reče Celia. S obzirom na ono što je nazivao arhe, Murphy nije činio ništa što drugi ne bi činio njemu. Stoga se ražalostio kad je Celia predložila da se okuša u nečem lukrativnijem od zamišljanja sebe u slavnom grobu i promatranja zvjezdanog nebosklona te nije prihvatila bol na njegovu licu kao odgovor. "Jesam li te tlačio?", rekao je. "Nisam. Tlačiš li ti mene? Da. Je li to pravično? Draga moja."

"Hoćeš li sad završiti što je brže moguće", reče g. Kelly. "Umoran sam od Murphya."

Preklinjao ju je da mu vjeruje kad je rekao da ne može zarađivati. Nije li već izgubio malo bogatstvo u pokušajima da to čini? Preklinjao ju je da vjeruje kako je kronični umirovljenik. Ali, nije to bio samo problem privređivanja. Bilo je metafizičkih razloga i u njihovoj tmimi činilo se da je pala noć u kojoj nijedan Murphy nije mogao raditi. Je li Iksion bio ikako obvezan održavati svoj kotač u dobru stanju? Je li donesena ikakva odredba prema kojoj bi Tantal jeo sol? Murphy za takvo što nije znao.

“Ali, ne možemo nastaviti bez imalo novca”, rekla je Celia.

“Providnost će se pobrinuti”, rekao je Murphy.

Nepokolebljivi nehaj Providnosti prema tom pitanju dovodio ih je do žara kakav West Brompton nije vidio od izložbe u Earls Courtu. Govorili su malo. Katkad bi Murphy počeo iznositi nešto smisleno, katkad bi to možda čak iznio dokraja, teško je reći. Primjerice, jednom je rano ujutro rekao: “Najamnik bježi jer je najamnik.”^[6] Ima li smisla u tome? Ili: “Što čovjek može dati u zamjenu za Celiu?” Ima li smisla u tome?

“U tome nesumnjivo ima smisla”, reče g. Kelly.

Kad je ponestalo novca i računa koji bi se krivotvorio za sljedeći tjedan, Celia je rekla da će Murphy naći posao ili će ga ona ostaviti i vratiti se svome. Murphy je rekao da bi posao bio kraj za oboje.

“I jedno i drugo ima smisla”, rekao je g. Kelly.

Celia nije bila dugo ponovno na ulici kad joj je Murphy pisao moleći je da se vrati. Telefonirala mu je da mu kaže kako će se vratiti, ako je počeo tražiti posao. Inače bi to bilo beskorisno. Prekinuo je vezu dok je još govorila. Zatim joj je opet pisao - da skapava od gladi i da će učiniti što želi. No, kako nema mogućnosti da pronađe u sebi ikakav razlog za posao u ovom ili onom obliku, bi li ljubazno pribavila korpus poticaja, utemeljen na jedinom sustavu u koji se još manje uzdao nego u svoj, sustavu nebeskih tijela. Na tržnici Benvick bio je jedan swami koji je izrađivao izvrsne horoskope za šest penija. Znala je godinu i datum nemilog događaja, vrijeme nije bilo važno. Znanost koja je nadživjela Jakova i Ezava neće inzistirati na točnom trenutku prvoga plaća. On bi i sam nazočio toj stvari da nije spao na četiri penija.

“I sad ga zovem”, završi Celia, “da mu kažem da ga imam, a on me pokušava izbjeći.”

“Da imaš što?”, reče g. Kelly.

“Ono što mi je rekao da nabavim”, reče Celia.

“Bojiš li se nazvati to imenom?”, reče g. Kelly.

“To je sve”, reče Celia. “Reci mi sad što da radim, jer moram ići.”

Uspravljajući se po treći put u krevetu, g. Kelly reče:

“Pridi, dijete.”

Celia sjede na rub kreveta, njihova četiri dlana se isprepletoše na pokrivaču, gledahu jedno u drugo u tišini.

“Plačeš, dijete”, reče g. Kelly. Ništa mu nije moglo promaknuti.

“Kako te netko može voljeti i tako se ponašati?”, upita Celia. “Reci mi kako je to moguće.”

“On kaže isto o tebi”, reče g. Kelly.

“Svom smiješnom tipu”, reče Celia.

“Molim?”, reče g. Kelly.

“Nije važno”, reče Celia. “Požuri i reci mi što da radim.”

“Pridi, dijete”, reče g. Kelly pomaknuvši se malo iz svoga položaja.

“Kvragu, prišla sam”, reče Celia. “Želiš li da se smjestim pokraj tebe?”

Plavi sjaj očiju g. Kellya u krajnjim dubinama njihovih duplji zaledio se, pa se prekrio klasičnom pitonskom caklinom. Podigao je lijevu ruku, do mjesta gdje se Celiine suze još nisu osušile, i položio je na vrh glave - to je bio taj položaj. Podigao je desnu ruku i stavio kažiprst na nos, zatim je vratio obje ruke tamo gdje su se rastale od Celiinih na pokrivaču, sjaj mu se vratio u oči, i izgovorio je:

“Ostavi ga.”

Celia htjede ustati, g. Kelly joj stegnu zglobove.

“Prekini vezu s tim Murphyem”, rekao je, “prije nego što bude prekasno.”

“Pusti me”, reče Celia.

“Dokrajči odnos koji će jamačno završiti kobno”, rekao je, “dok još ima vremena.”

“Pusti me”, reče Celia.

Pustio ju je, i ustala je. Zurili su jedno u drugo u tišini. G. Kellyu ništa nije promaknulo, bore su mu se počele micati.

“Klanjam se strasti”, rekao je.

Celia ode do vrata.

“Prije nego što odeš”, reče g. Kelly, “mogla bi mi dodati rep moga zmaja. Neke su se vrpce razvezale.”

Celia ode do kredenca u kojem je držao zmaja, uze rep i razvezane vrpce i odnese ih do kreveta.

“Kako ti kažeš,” reče g. Kelly, “poslušaj vjetar. Pustit ću ga da odleti sutra.”

Pipkao je zavijutke repa. Već je bio u položaju, naprežući oči prema mrlji koja je bila on, opirući se petama neizmjernom povlačenju uvis. Celia ga poljubi i napusti.

“Božjom voljom,” reče g. Kelly, “neka odleti.”

Više nemam nikoga, pomisli Celia, osim možda Murphya.

3

Mjesec, iznimnom slučajnošću pun i u perigeju, bio je 47 000 kilometara bliže Zemlji nego u posljednje četiri godine. Očekivale su se iznimne plime. U upravi Londonske luke bilo je mirno.

Prošlo je deset sati kad je Celia stigla u ulicu. Nije bilo svjetla na njegovu prozoru, ali to je nije brinulo, znala je koliko je ovisan o mraku. Podigla je ruku kako bi pokucala na poznat mu način, kad se vrata naglo otvoriše i čovjek koji je jako zaudarao na piće stušiti se mimo nje niz stube. Bio je samo jedan izlaz iz ulice, i krenuo je njime nakon kratkog krzmanja. Poskakivao je kao da želi potrčati, ali se ne usuđuje. Ušla je u kuću, misli su joj još brujale od sraza s njegovim olovnom licem i grimiznim šalom, i uključila prekidač u hodniku. Uzalud, nije bilo žarulje. Počela se uspinjati stubama u tami. Na odmorištu je zastala kako bi si pružila posljednju priliku, i Murphyu i sebi.

Nije ga vidjela od dana kad je stigmatizirao rad kao kraj za oboje, a sad mu je dolazila u tami da mu preda spis lažnoga fakira za uspjeh i blagostanje. Smatrat će je Furijom koja dolazi po njega ili čak pandurom s nalogom za pljenidbu. Ali, nije ona bila ovrhovoditeljica, nego Ljubav. Ona je bila tek službenica. Ta joj je razlika pružila takvu utjehu da je sjela na vrh stubišta u mrklom mraku, koji je isključivao uobičajenu zaštitu. Kako je drukčije bilo uz rijeku, dok su joj teglenice mahale, dimnjak joj se klanjao, teglenica i remorker klicale joj "da". Ili su mislili "ne"? Razlika je bila tako neznatna. Kakvu bi razliku, primjerice, sad činilo da se popne stubama k Murphyu ili se spusti njima natrag na ulicu? Razlika između njezina načina da ih uništi oboje, prema njemu, i njegova načina, prema njoj. Nježna strast. Nikakav zvuk nije dolazio iz Murphyeve sobe, ali to je nije brinulo, jer znala je kako je ovisan o dugim razdobljima mirovanja.

Petljala je po torbici tražeći novčić. Ako joj palac napipa glavu, uspet će se; a ako je napipa srednji prst, sići će. Srednji joj prst napipa glavu, i ona ustane da ode. Grozan zvuk dopre iz Murphyeve sobe, jauk koji je zvučao tako očajnički da je ispustila torbicu, popraćen nakon kratka muka uzdahom žalobnijim od bilo kakva

stenjanja. Načas se nije mogla pomaknuti, sposobnost da to učini napustila ju je. Čim se vratila, zgrabila je torbicu i pojurila u pomoć, kako je predmnijevala. Tako je proročanstvo novčića bilo nadvladano.

Murphy je bio na istom mjestu na kojem se posljednji put čulo za nj, s tom razlikom, međutim, što je stolica sad bila prevrnuta. Tako izokrenut, jedini izravan dodir s podom imao je licem, koje je bilo pritisnuto uz njega. Bio je u položaju, grubo rečeno, vrlo neiskusna ronioca koji se sprema ući u vodu, samo što mu ruke nisu ispružene kako bi ublažile udarac, nego svezane iza njega. Mogući su mu bili samo najsitniji pokreti, oblizivanje, okretanje drugoga obraza prašini i tako dalje. Krv mu je lijevala iz nosa.

Ne trateći vrijeme na uzaludno nagađanje, Celia odveže šalove i podigne stolicu s njega što je brže mogla. Spuštao se dio po dio, kako su uze koje su ga sputavale padale, sve dok nije legao posve povaljen u raspetu položaju, daščući. Veliki ružičasti madež na desnoj strani stražnjice opčinio ju je. Nije mogla shvatiti kako ga nikad prije nije opazila.

“Upomoć”, reče Murphy.

Prenuta iz svoga snatrenja, trgnula se i pružila mu svaki oblik pomoći poznat staroj izviđačici. Kad se više ničega nije mogla dosjetiti odvukla ga je iz kuta, tutnula stolicu pod njega, iskrcala ga na krevet, dolično ga poglela, pokrila ponjavom i sjela pokraj njega. Sljedeći potez bio je njegov.

“Tko ste vi?”, pitao je Murphy.

Celia izgovori svoje ime. Murphy, ne vjerujući svojim ušima, otvori oči. Drage crte koje su izranjale iz kaosa bile su lice ispred velike zbrke što cvate i šumi, o kojoj je Neary govorio tako uzvišeno. Zatvorio je oči i raširio ruke. Spustila se na njegove grudi, glave su im bile jedna uz drugu na uzglavlju, ali okrenute na suprotne strane, prsti su mu vrludali kroz njezinu žutu kosu. Bio je to kratki spoj za kojim je tako gorljivo žudio Neary, žar potrage i bijega se ugasio.

Ujutro je opisao jednostavnim riječima kako je dospio u taj neobičan položaj. Nakon što je utonuo u san na stolici, premda san nije prava riječ, sljedeća stvar koja mu se dogodila bio je srčani udar. Kad bi se to dogodilo dok bi, kao obično, bio u krevetu, u devet od deset slučajeva njegovi naponi da ga obuzda svalili bi ga na pod. Stoga ne

iznenađuje, uzevši u obzir njegov sputani položaj, da su ovom prilikom doveli do prevrnuća cijele strukture.

“Ali, tko te svezao?”, upitala je Celia.

Nije znala ništa o toj rekreaciji, kojoj se Murphy nije imao potrebu prepuštati dok je ona bila s njim. Sad ju je u potpunosti i iskreno izvijestio o njezinim jedinstvenim značajkama.

“Upravo sam započinjao kad si nazvala”, rekao je.

Nije znala ništa ni o njegovim srčanim udarima, koji ga nisu uznemirivali dok je ona bila s njim. Sad joj je rekao sve o njima, ne izostavivši ništa što bi je moglo obesposokojiti. “Eto vidiš”, rekao je, “što znači kad ostaneš uz mene.”

Celia okrenu lice prema prozoru. Oblaci su se hitro kretali nebom. G. Kelly graktao bi od radosti.

“Torbica mi je na podu s tvoje strane”, rekla je.

Usljed pada na odmorište razbilo se preklopno zrcalo. Prigušila je krik, okrenula glavu i pružila mu veliku crnu omotnicu s naslovom u različitim bojama.

“Ono što si mi rekao da nabavim”, rekla je.

Osjetila je kako ju je uzeo. Kad nakon nekog vremena još nije progovorio niti učinio ikakav pokret, okrenula je glavu da vidi nije li što krivo. Sva mu se boja (žuta) povukla s lica i ostavila ga pepeljastim. Blijeda pruga krvi koja se isticala na bradi ilustrirala je tu oseku. Pustio ju je da još malo čeka i zatim rekao nepoznatim joj glasom:

“Moje životno jamstvo. Hvala.”

Palo joj je na pamet da samo nemaran čovjek ne bi bio tako kosnut mogućnošću zaposlenja. “Moja mala bula malorječivosti”, rekao je, “zapečaćena ne olovom, nego fakirovom pljuvačkom. Hvala.”

Celia je otvrdnula i dodala mu ukosnicu. Murphyevev nagon bio je da se ponaša prema toj opomeni kao prema onima koje su ga obasipale u danima kad je imao prihode, to jest, otvorio bi je pomoću pare, divio se njezinoj pretjeranosti i vratio je kao neisporučenu. Ali, tada nije bio u krevetu s ubiračem poreza.

“Zašto crna koverta,” pitala je, “i raznobojna slova?”

“Zato što Merkur,” reče Murphy, “bog lopova, planet par excellence i moj, nema stalnu boju.” Otvorio je list presavijen na šesnaestine. “I zato što je ovo ucjena.”

THEMA COELI
sa skicama
koje je
sastavio

RAMASWAMI KRISHNASWAMI NARAYANASWAMI SUK

genetliolog
slavan u civiliziranom svijetu i Slobodnoj Državi Irskoj
“Onda prkosim vam, zvijezde.” [\[7\]](#)
JARAC

U vrijeme Rođenja ovog Subjekta JARAC se uspinjao četiri stupnja, četiri su mu najviše osobine Duša, Emocija, Vidovitost i Šutnja. Malokoji Subjekt ima bolje sastavljen Um.

Mjesec na dvadeset tri stupnja od Zmije podupire Magičnu Sposobnost Oka, kojoj bi umobolnik lako podlegao. Izbjegavati iscrpljivanje govorom. Istaknuta jaka Ljubavna narav, rijetko sumnjičena za Nepristojnost, sa sklonošću Čednosti. Kad vlada Putenost, postoji opasnost od napadaja.

Mars koji je tek zašao na Istoku može označavati veliku žudnju za bavljenjem nečim, ali i ne mora. Ima ovako opisanih osoba za koje se zna da su izrazile želju da budu na dva mjesta odjednom.

Kad je Zdravlje slabo, može se probuditi Žaljenje. Može se nazvati zakonu pokornim karakterom iznimne vanjštine. Trebao bi izbjegavati droge i prikloniti se Skladu. S velikim oprezom treba pristupati nakladnicima, četveronošcima i tropskim močvarama, budući da bi to moglo završiti lošim posljedicama po Subjekta.

Seskvikvadrat Merkura i Anarete krajnje je štetan i uvelike će pridonijeti da Uspjeh završi na vrhuncu Slave, što može naškoditi budućnosti Subjekta.

Kvadrat Mjeseca i Sunčeva Kruga loše utječe na Hyleg [\[8\]](#). Uran u Vodenjaku zaustavlja Mokraću, i mora se čuvati toga. Neptun i Venera u Biku označavaju odnose sa Ženama koji su tek osrednje razvijeni ili niske organske kvalitete. Preporučljivo je da pratitelj ili bračni Drug bude rođen u jednom od znakova vatrenoga trojstva, kad Strijelac dopušta malu obitelj.

Glede Karijere Subjekt bi trebao nadahnjivati i voditi, kao posrednik, pokretač, detektiv, čuvar, predvodnik ili, ako je moguće, istraživač. A poslovni moto bio bi mu velika dobit i brz promet.

Subjekt bi se trebao čuvati Brightove bolesti i Graveove bolesti, kao i bolova u vratu i stopalima.

Sretni Dragulji: Ametist i Dijamant. Kako bi osigurao Uspjeh, Subjekt bi se trebao baviti sportom.

Sretne Boje: Limunski žuta. Kako bi spriječio Nevolju, Subjekt bi trebao na odjeći imati dodatak te boje, kao i neki detalj u kućnom uređenju.

Sretni Dani: Nedjelja. Kako bi privukao maksimalan Uspjeh, Subjekt bi trebao krenuti u nove pustolovine.

Sretni Brojevi: 4. Subjekt bi trebao započeti nove poduhvate, jer upravo u tome leži razlika između Uspjeha i Nevolje.

Sretne Godine: 1936. i 1990. Uspješne i bogate, premda ne bez nevolja i zapreka.

“Je li doista tako?”, pitao je Murphy. Sva žuta boja mu se vratila zbog tih prognoza. “Pandit Suk nikad nije napravio ništa bolje.”

“Možeš li sad raditi nakon ovoga?”, pitala je Celia.

“Dakako da mogu”, reče Murphy. “Počinjem prve nedjelje koja pada na četvrti u mjesecu 1936. godine. Stavim svoje dragulje i idem, posredovati, istraživati, čuvati, otkrivati, predvoditi, pokretati ili podvoditi, kakva mi se već prilika ukaže.”

“A dotad?”, reče Celia.

“A dotad”, reče Murphy, “moram samo paziti na napadaje, nakladnike, četveronošce, kamenac, Brightovu...”

Ispustila je snažan krik očaja te ga naglo prekinula poput dojenčeta.

“Kako možeš biti tako budalast i okrutan”, rekla je ne potrudivši se završiti.

“Ali, valjda ne želiš da idem protiv dijagrama,” reče Murphy, “tako ti Boga.”

“Budalast i okrutan”, rekla je.

“To je uistinu prilično strogo”, reče Murphy.

“Rekao si mi da nabavim taj... taj...”

“Korpus sredstava za odvratanje”, reče Murphy.

“Kako bismo mogli biti zajedno, a onda ga izopaciš u... u...”

“Presudu o razvodu”, reče Murphy. Malo koji um je bio bolje sastavljen od uma ovog Subjekta.

Celia je otvorila usta kako bi nastavila te ih zatvorila ne učinivši to. Ruke su joj krenule u gestu koju je Neary onako sprtljao pri pomisli na gđicu Dwyer i razriješila je posve ispravno, kako se činilo Murphyu, tako da ih je spustila u prvobitni položaj. Sad više nije imala nikoga, osim možda g. Kellya. Opet je otvorila pa zatvorila usta te polako krenula na zadatak odlaska.

“Ne ideš”, reče Murphy.

“Dok ne budem izbačena”, reče Celia.

“Ali, koja korist od toga da se ode samo tijelom?”, reče Murphy, pritom dajući razgovoru obrat koji je njoj donio moć komentiranja.

“Previše si skroman”, rekla je.

“Oh, nemojmo se boriti,” reče Murphy, “barem neka se nikad ne kaže da smo se borili.”

“Odlazim kako najbolje mogu,” rekla je, “isto kao što sam otišla prošli put.”

Uistinu je izgledalo kao da će otići, pri sadašnjem stupnju uređivanja otići će za dvadeset minuta ili pola sata. Već je radila na licu.

“Neću se vratiti”, rekla je. “Neću otvarati tvoja pisma. Promijenit ću teren.”

Uvjerena da mu je srce okorjelo i da će je pustiti, nije se žurila.

“Bit će mi žao što sam te srela”, rekla je.

“Što si me srela”, reče Murphy. “Srela je sjajno.”

Smatrao je da je pametnije da ne kapitulira dok ne bude siguran da ona to neće učiniti. U međuvremenu, ne bi bio naodmet mali izljev. Ne može škoditi, mogao bi koristiti. Nije mu se baš dalo, znao je da će mnogo prije kraja poželjati da nije ni počeo. No možda je to bilo bolje nego ležati ondje u tišini, gledati je kako se oblizuje i čekati. Krenuo je.

“Od ove ljubavi s obavezom boli me glava...”

“A ne noge?”, reče Celia.

“Što voliš?”, upita Murphy. “Mene takvog kakav sam. Možeš željeti ono što ne postoji, ne možeš to voljeti.” To je Murphy dobro rekao. “Zašto si onda toliko željna promijeniti me? Zato da me ne moraš voljeti,” tu mu se glas podigao do note koja mu je služila na čast,

“zato da ne budeš osuđena da me voliš, zato da se izbaviš od ljubavi prema meni.” Očajnički je nastojao jasno se izraziti. “Sve su žene tako prokleta iste, ne možete voljeti, ne možete ustrajati, jedini osjećaj koji možete podnijeti jest da vas se osjeća, ne možete voljeti pet minuta a da to ne bude poništeno derištima i papučarenjem. Bože, kako mrzim dvorkinju Veneru, njezinu kobasicu i seks za gotovinu.”

Celia položi stopalo na pod.

“Izbjegavaj iscrpljivanje govorom”, rekla je.

“Jesam li te htio promijeniti? Jesam li te gnjavio da započinješ stvari koje ti ne odgovaraju i prekineš one koje ti odgovaraju? Kako me može biti briga za ono što ČINIŠ?”

“Ja sam ono što činim”, reče Celia.

“Ne”, reče Murphy. “Ti činiš ono što jesi, činiš djelić onoga što jesi, podnosiš da se ono što jesi žalosno cijedi u ono što činiš.” Glas mu prijeđe u jecanje dojenčeta. “ 'Ne mogu ništa učiniti, maaamaaa.' Činiti u tom smislu. Neizbježno i zamorno.”

Celia je sad u potpunosti sjedila na rubu kreveta, leđima okrenuta prema njemu, pričvršćujući čarape.

“Naslušala sam se budalaština”, rekla je ne potrudivši se završiti.

“Poslušaj još malo,” reče Murphy, “pa ću izdahnuti. Da sam morao razlučiti ono što jesi od onoga što činiš, mogla bi zbrisati odmah odavde, i neka ti je sa srećom. Prvo me moriš uvjetima koji su, bez obzira na fakira, svi tvoji, a onda se njih ne želiš pridržavati. Dogovor je da uđem u ralje posla prema nebeskim uputama profesora Suka, a kad ne želim ići protiv njih, ti me napuštaš. Tako se poštuje sporazum? Što još mogu učiniti?”

Zatvorio je oči i pao na leđa. Nije mu bio običaj da se opravdava. Ateist koji podmeće nogu božanstvu nije ništa besmisleniji od Murphya koji brani svoju neaktivnost, što mu nije trebalo govoriti. Zanimjela ga je strast prema Celi i krajnje neobičan osjećaj da ne smije popustiti bez barem nekog oblika otpora. Osupnuo ga je taj jezivi ostatak iz dana oraha, kuglica i vrabaca.^[9] Umrijeti u borbi bila je savršena antiteza cjelokupnu njegovu iskustvu, uvjerenjima i nakanama.

Čuo ju je kako ustaje i prilazi prozoru pa se vraća i staje u podnožju kreveta. Daleko od toga da otvori oči, uvukao je obraze. Je li možda

sklona osjećajima sućuti?

“Reći ću ti što još možeš učiniti”, rekla je. “Možeš ustati iz tog kreveta, lijepo se urediti i vani potražiti posao.”

Nježna strast. Murphy je ponovno izgubio svu žutu boju.

“Vani!”, promrmljao je. “Oče, oprostí joj.”

Čuo je kako ide prema vratima.

“Nemam ni najmanjeg pojma”, mrmljao je, “što njezine riječi znače. U njihov smisao nemam više uvida nego papiga u svoja svetogrđa.”

Budući da se činilo da će nastaviti mumljati i diviti se sebi neko vrijeme, Celia je rekla zbogom i otvorila vrata. “Ne znaš što govoriš”, rekao je Murphy. “Dopusti da ti kažem što govoriš. Zatvori vrata.”

Celia zatvori vrata, ali zadrži ruku na kvaki.

“Sjedni na krevet”, reče Murphy.

“Neću”, reče Celia.

“Ne mogu govoriti protiv prostora”, reče Murphy. “Moja četvrta najviša odlika jest Šutnja. Sjedni na krevet.”

Takav ton poprimaju ekshibicionisti za svoje posljednje riječi na svijetu. Celia sjede na krevet. On otvori oči, hladne i nepomične kao u galeba te s golemom čarobnom vještinom uroni njihove zrake u njezine, zelenije nego što ih je ikad vidio i beznadnije nego što je ikad vidio ičije.

“Što imam sad?”, rekao je. “Razlikujem: tebe, svoje tijelo i svoj um.” Zastao je kako bi ta monstruoza izjava bila potvrđena. Celia nije oklijevala, možda više nikad neće imati priliku da mu išta potvrdi. “U trgovačku gehenu,” rekao je, “kamo me tvoje riječi pozivaju, jedno od toga će otići, ili dvoje, ili sve. Ako to budeš ti, onda samo ti; ako to bude moje tijelo, onda i ti; ako to bude moj um, onda sve. I?”

Pogledala ga je bespomoćno. Činio se ozbiljnim. No činio se ozbiljnim i kad je govorio o stavljanju svojih dragulja i limunski žutoj itd. Osjećala se kao što se često osjećala s Murphyem, poškropljena riječima koje su umirale čim bi odjeknule; svaka riječ zatrta, prije nego što bi dobila smisla, riječju koja bi stigla sljedeća; tako da na kraju nije znala što je bilo rečeno. Bilo je to kao teška glazba koja se sluša prvi put.

“Sve izokrećeš”, rekla je. “Rad ne mora značiti ništa od toga.”

“Onda je situacija nepromijenjena?”, reče Murphy. “Ili ću učiniti što želiš ili ćeš otići. Je li tako?”

Htjela je ustati, stegnuo joj je zapešća.

“Pusti me”, reče Celia.

“Je li?”, ponovi Murphy.

Pustio ju je. Ustala je i prišla prozoru. Hladno, vedro nebo puno pokreta pomazalo joj je oči, podsjetilo je na Irsku.

“Da ili ne?”, reče Murphy. Vječna tautologija.

“Da”, reče Celia. “Sad me mrziš.”

“Ne”, reče Murphy. “Pogledaj ima li gdje čista košulja.”

4

Tjedan poslije u Dublinu, što bi bilo 19. rujna, Nearya bez brkova prepoznao je bivši učenik po imenu Wylie, dok je ovaj u Glavnom poštanskom uredu promatrao Cuchulainov kip straga. Neary je bio razotkrio glavu, kao da mu je sveto mjesto nešto značilo. Najednom je bacio šešir ustranu, skočio naprijed, zgrabio umirućega junaka za bedra i stao lupati glavom o njegovu stražnjicu, takvu kakva je bila. Redarstvenik na dužnosti u zgradi, kojega su iz slatkoga sanjarenja preneli zvuci udaraca, spokojno je prihvatio situaciju, izvukao pendrek i krenuo odmjerenim korakom, misleći da je ulovio vandala na djelu. Srećom je Wylie, čije su reakcije uličnog kladioničara bile hitre poput zebrinih, već ščepao Nearya oko struka, otrgnuo ga od žrtve i odvuкао na pola puta do izlaza.

“Stan'te vas dvoj'ca”, reče redarstvenik.

Wylie se okrenu, kvrcnu se po čelu i reče kao razborit čovjek istome takvom:

“On je iz bolnice Sveti Ivan od Boga. Sto posto bezopasan.”

“Odma' dolazite 'vamo”, reče redarstvenik.

Wylie, sitan čovjek, stajao je u nedoumici. Neary, krupan gotovo kao redarstvenik, premda, naravno, ne tako krasno proporcionalan, njihao se blaženo na ruci svoga spasitelja. Nije bilo u redarstvenikovoj naravi da se nabacuje riječima niti je to stekao tijekom obuke. I dalje se sigurno približavao.

“Iz Stillorgana”, reče Wylie. “Ne Dundruma.”

Redarstvenik položi svoj čudovišni dlan na Wylievu lijevu ruku i snažno povuče duž linije koju je nacrtao u svojoj glavi. Svi su se udaljili u željenom smjeru, Nearyeve cipele bile su prekrivene narančinom korom. “Iz Svetog Ivana od Boga”, reče Wylie. “Krotak kao dijete.”

Stali su iza kipa. Gomila se okupila iza njih. Redarstvenik se nagnuo naprijed i proučavao potporanj i draperije.

“Ni vlas mu ne nedostaje”, reče Wylie. “Nema krvi, nema mozga, ništa.”

Redarstvenik se uspravi i pusti Wylievu ruku.

“Maknite se”, rekao je gomili, “prije nego što vas ja maknem.”

Gomila poslušala uz samo jednu diastolu i sistolu, baš kako zakon zahtijeva. Osjetivši da mu je taj divni simbol nadoknadio brigu i trud koji je uložio u uvođenje reda, redarstvenik skrenu pozornost na Wyliea i reče ljubaznije:

“Poslušajte moj savjet, gospodine...” Stao je. Kako bi pronašao riječi savjeta morao je napregnuti svoje mogućnosti do krajnjih granica. Kad će naučiti da ne zaranja u labirinte razmišljanja dok nema ni najmanje- ga pojma kako će izroniti? I to pred neprijateljski raspoloženom publikom! Neugodu mu je, ako je to moguće, povećavao izraz napete pozornosti na Wylievu licu, koji je ondje utisnulo očekivanje savjeta.

“Da, naredniče”, reče Wylie i zadrža dah.

“Gonite ga natrag u Stillorgan”, reče redarstvenik. Uspio je!

Wylieovo se lice rastopilo od zadovoljstva.

“Ne bojte se, naredniče,” rekao je tjerajući Nearya prema izlazu, “natrag u ćeliju, tjelesnoj toplini, najboljoj stvari koja je čovjeku na raspolaganju osim da se ne rodi, bez junaka, bez riznice, bez...”

Neary se stabilno oporavljao sve to vrijeme i sad je tako povukao Wylievu ruku da se taj maleni čovjek zamalo srušio.

“Gdje sam?”, pitao je Neary. “Ako i kad.”

Wylie ga izgura na ulicu pa utjera u tramvaj za Dalkey koji je upravo stigao. Gomila se razila, kako bi se radije okupila negdje drugdje. Redarstvenik je izbacio cijelu jadnu zgodu iz glave kako bi mozgao o temi vrlo bliskoj njegovu srcu.

“Je li ovo igračnica”, pitao je Neary, “ili točionica?”

Wylie navlaži rupčić i priglasi ga nježno na površinske rane; tu je pomoć Neary smjestio sasjekao, vidjevši po prvi put svoga spasitelja. Dirnut malim, oštrim crtama lica furije koja ga je obranila, svalio se u provali ridanja na malo, oštro rame.

“Hajde, hajde”, reče Wylie tapšući ga po širokim, uzbibanim leđima. “Iglu je tu.”

Neary obuzda jecaje, podignu lice očišćeno od sve muke, zgrabi Wyliea za ramena, zadrža ga na udaljenosti ruke i uskliknu: “Je li to Iglu Wylie, moj negdašnji đak? Što ćeš popiti?”

“Kako se osjećaš?”, upita Wylie.

Nearyu sinu da nije tamo gdje je mislio da jest. Ustao je.

“Koji je tramvaj najljepši u Europi”, pitao je, “čovjeku razorenom trezvenošću?” Izašao je vlastitim snagama s Wylieom odmah iza sebe.

“Ali, tužna vijest glasi”, reče Wylie, “da je prema Mooneyevu satu dva trideset tri.”

Neary se nasloni na ogradu Nelsonova stupa i prokle prvo dan kad se rodio a zatim - nakon drskog prisjećanja - noć u kojoj je začeo. “Dobro, dobro”, reče Wylie. “Igla ne zna za sveto doba.”

Poveo je Nearya u podrumsku kavanu u blizini, smjestio ga u nišu i pozvao Cathleen. Cathleen dođe.

“Moj prijatelj profesor Neary,” reče Wylie, “moja prijateljica gospođica Cathleen na Hennessy.”

“Drago mi je”, reče Cathleen.

“Što će, kvr...”, reče Neary, “svjetlo čovjeku kom je put skriven.” [\[10\]](#)

“Oprostite?”, reče Cathleen.

“Dvije velike kave”, reče Wylie. “S tri zvijezde.”

Jedan gutljaj toga, i Nearyev put bio je vidljiviji.

“Ispriznaj sad sve”, reče Wylie. “Nemoj ništa prešutjeti.”

“Granica korkske izdržljivosti je dosegnuta”, reče Neary. “Stražnjica onog junaka bila je kap koja je prelila čašu.”

“Popij još malo te kave”, reče Wylie.

Neary ispi još malo.

“Što uopće radiš u ovoj rupi?”, upita Wylie. “Zašto nisi u Corku?”

“Moj gaj na Grand Paradeu”, reče Neary, “zbrisan je kao što se briše zdjela pa tad izvrne.” [\[11\]](#)

“A brkovi?”, reče Wylie.

“Uklonjeni bez milosti”, reče Neary, “prilikom izvršenja zavjeta da se nikad više neću razmahivati muževnošću ako joj je uskraćeno da se iskaže za to predviđenim putem.”

“To su mračne riječi”, reče Wylie.

Neary preokrene svoju šalicu.

“Iglo,” rekao je, “kao s tjelesnom ljubavlju, isto je s duhovnim prijateljstvom, vrhunac je dosegnut samo pristupom najskrivenijim mjestima. Evo pudenda moje duše.”

“Cathleen”, viknu Wylie.

“Ali, izdaš li me,” reče Neary, “završit ćeš kao Hipasus.”

“Akuzmatik, pretpostavljam”, reče Wylie. “Ne mogu se sjetiti njegove kazne.”

“Utopljen je u kaljuži”, reče Neary, “zato što je razglasio da su stranica i dijagonala nesumjerljive.”

“Tako ginu svi brbljavci”, reče Wylie.

“I konstrukciju pravilnog dodeka - hik - dodekahedrona”, reče Neary. “Pardon.”

Evo Nearyeva pročišćena, ubrzana, uljepšana i skraćena prikaza toga kako je dosegao kraj korkske izdržljivosti.

Tek što je gđica Dwyer, izgubivši nadu da će se predati zrakoplovnom kapetanu Ellimanu, usrećila Nearya onako kako to jedan muškarac najviše može poželjeti, stopila se s pozadinom na kojoj se tako dražesno isticala. Neary je pisao Herru Kurtu Koffki zahtijevajući žurno objašnjenje. Još nije dobio odgovor.

Pa je postalo problem kako prekinuti s tim zalogajčićem kaosa a da ga ne povrijedi. Plaisir de rompre, Murphyu načelo društvenih kontakata, bio je stran Nearyu. Isticao je, riječju i djelima, da je nije vrijedan, otrcano sredstvo koje je polučilo željeni efekt. I nije dugo trebalo da gđica Dwyer usreći zrakoplovnog kapetana Ellimana, koji je izgubio nadu da će se posvetiti gđici Farren iz Ringsakiddya, kako to jedan zrakoplovni kapetan najviše može poželjeti.

Onda je Neary upoznao gđicu Counihan, u ožujku mjesecu; otada je njegov odnos prema njoj bio poput posmrtnog bogataševa prema Lazaru, osim što nije bilo oca Abrahama da kaže koju dobru riječ za nj. Gđici Counihan bilo je žao, srce joj je bilo zauzeto. Bila je ganuta i polaskana, ali privržena drugome. Sretnik je bio, zbog čega se Nearyu stezalo srce, gospodin Murphy, jedan od njegovih bivših učenika.

“Bože sveti!”, rekao je Wylie.

“Ono dugačko klupko apolonske astenije,” stenjao je Neary, “onaj shizoidni spazmofil osvojio je srce anđela Counihanice. Je li to moguće?!”

“Nesposobnjaković kakav se rijetko viđa, doista”, reče Wylie. “Jednom mi se obratio.”

“Kad sam ga posljednji put vidio”, reče Neary, “štedio je za Drinkerov stroj za umjetno disanje da uđe u nj kad mu dojadi disati.”

“Sjećam se kako je izrazio nadu”, reče Wylie, “da ću se sigurno vratiti u svoj plast sijena prije nego što me tko pronađe.”

Nearyevo srce (kad nije bilo zaustavljeno) nije samo čeznulo za gđicom Counihan, već je k tome i krvarilo za nju, jer bio je uvjeren da je ostavljena. Prisjetio se kako se Murphy hvalio da se njegove simpatije upravljaju prema načelima koja je postavio Fletcherov Sumorni pastir. A izrazi koje je rabio kad je govorio o gđici Counihan nisu davali naslutiti da joj je namijenio poseban postupak.

Murphy je napustio gimnaziju prošle veljače, otprilike mjesec dana prije nego što je Neary upoznao gđicu Counihan. Otada je jedina vijest o njemu bila da je viđen u Londonu u kasno poslijepodne na Veliki Četvrtak kako leži na travi u Cockpitu u Hyde Parku, sam i uronjen u obamrlost, a svi pokušaji da ga se prene iz nje pokazali su se neuspješnima.

Neary je opsjedao gđicu Counihan pažnjom, šaljući joj manga, orhideje, kubanske cigarete i strastveno potpisan primjerak svoje rasprave Doktrina granice. Ako nije zahvalila na tim darovima, barem ih nije vratila, tako da se Neary i dalje nadao. Na koncu mu je zakazala prijepodnevi sastanak kod groba oca Prouta (F. S. Mahonya) na groblju Shandon, jedinom mjestu u Corku za koje je znala da su na njemu združeni svjež zrak, skrovitost i sigurnost od napada.

Neary je stigao s krasnom kitom orhideja cattley, koje je, došavši dva sata kasnije, ona ljupko uzela od njega i položila na kamenu ploču. Zatim je dala izjavu s nadom da će nesretnika osloboditi nada koje je možda gajio u vezi s njom.

Bila se namijenila Murphyu, koji je napustio svoju kraljevnu kako bi u nekom manje pustom kraju našao prebivalište za nju. Kad to učini, žurno će se vratiti da je uzme. Nije se čula s njim od njegova odlaska, pa stoga nije znala gdje je ili što točno radi. To je nije brinulo, jer objasnio joj je prije odlaska da istodobno voditi poslove i ljubiti, makar i samo putem pisama, nadilazi njegove snage. Prema tome neće joj pisati dok ne poluči nekakav opipljiv uspjeh o kojem bi je izvijestio. Ona neće nano- siti nepotrebnu bol Nearyu raspredajući naširoko o naravi svojih osjećaja prema Murphyu, dovoljno je rečeno da bude jasno kako ne može prihvatiti njegove ponude. Da nije pravi džentlmen koji će sam odustati, spriječila bi ga pravnim putem.

Tu je Neary zastao i prekrpio lice rukama.

“Jadni moj prijatelju”, reče Wylie.

Neary pruži ruke preko mramorne površine Wylieu, koji ih zgrabi u nastupu sažaljenja i stade ih masirati. Neary sklopi oči. Uzalud. Ljudska vjeđa nije suzonepropusna (srećom po ljudsko oko). Wylie se pred takvom tugom osjećao čišćim nego ikad još od svoje druge pričesti.

“Ne govori više”, rekao je, “ako te toliko boli.”

“Udvoje se”, reče Neary, “lakše tuguje.”

Osloboditi ruku iz samilosna stiska postupak je koji zahtijeva tako fino umijeće da je Neary odlučio kako je bolje u njega se ne upuštati. Poslužio se smicalicom da Wylie ne bi bio povrijeđen, zatražio je cigaretu. Otišao je još dalje, otrpio je da mu se nadolije u šalicu.

Gđica Counihan, zaključivši izjavu, okrenula se da ode. Neary se spustio na jedno koljeno, pa na oba i zamolio je da ga poslušna glasom tako promuklim od patnje da se osvrnula.

“Gospodine Neary,” rekla je gotovo nježno, “žao mi je ako vam se učinilo da sam govorila bezosjećajno. Vjerujte mi, nemam ništa osobno protiv vas. Da nisam, hm, zauzeta, možda biste mi se čak sviđali, gospodine Neary. Ali, morate shvatiti da nisam u stanju, hm, odgovoriti na vaše udvaranje. Pokušajte me zaboraviti, gospodine Neary.”

Wylie protrlja ruke.

“Stvari se popravljaju”, rekao je.

Ponovno se okrenula da ode, ponovno ju je Neary zadržao, ovaj je put uvjeravajući da se ono što ima reći ne tiče njega, nego Murphya. Opi- sao je položaj u kojemu je taj lutajući vitez posljednji put viđen.

“London!”, uskliknula je gđica Counihan. “Meka svakog mladića koji teži financijskom uspjehu.”

To je bio balon koji je Neary brzo probušio kratkim prikazom faza koje nadobudni mladić u Londonu mora proći prije nego što se može nazvati čilim starcem. Zatim je učinio ono što će smatrati najvećom pogreškom u svojoj karijeri. Počeo je kuditi Murphya.

Tog je poslijepodneva obrijao brkove.

Potom je nije vidio gotovo četiri mjeseca, kad je vješto nabasala na nj u Mallu. Izgledala je bolesna (bila je bolesna). Bio je kolovoz, i još uvijek nije imala vijesti od Murphya. Zar nije bilo načina da stupi u

dodir s njim? Neary, koji se već zadubljivao u to pitanje, odvratio je da se ne može sjetiti nijednoga. Čini se da je imao samo jednog rođaka, dementnog ujaka koji je provodio vrijeme između Amsterdama i Scheveningena. Gđica Counihan rekla je zatim da se ne može tek tako odreći mladića, tako pristala mladića koji, koliko ona zna, neumorno zgrće veliko bogatstvo tako da ona ne bi ostala ni u najmanjoj mjeri bez luksuza, na koji se navikla i koji je, dakako, silno voljela, osim ako za to nema iznimne razloge, koji bi, primjerice, proistjecali iz pravno ovjerene potvrde o njegovu preminuću, vlastoručno potpisanog i zapečaćenog odbijanja njezine osobe ili uvjerljiva dokaza nevjere i ekonomskoga sloma. Srdačno je dočekala sretnu prigodu koja joj omogućuje da priopći taj - hm - preinačeni pogled na situaciju g. Nearyu, koji izgleda toliko - hm - mladolikije bez brkova, baš uoči njezina odlaska u Dublin, gdje je se uvijek može naći u hotelu Wynn.

Sljedeće jutro Neary je zatvorio gimnaziju, stavio lokot na gaj, potopio oba ključa u Lee i ukrcao se u prvi vlak za Dublin, praćen Cooperom, svojom âme damnée i čovjekom za sve.

Cooperova jedina vidljiva ljudska značajka bila je bolesna žudnja za alkoholnim depresantom. Sve dok ga se moglo držati podalje od boce bio je neprocjenjiv sluga. Bio je čovjek niska stasa, glatko obrijan, siva lica, jednook, tromud, nepušač. Hodao je na neobičan, hajkački način, poput dijabetičara bez sredstava u stranom gradu. Nikad nije sjedio i nikad nije skidao šešir.

Taj nemilosrdni pomagač krenuo je sad u potjeru za Murphyem, s obamrlošću u Cockpitu kao jedinim tragom. No mnogo je bijednih hulja šćepao Cooper uz mnogo manje truda. Dok je Cooper pročešljavao London, gdje je odsjeo u uobičajenoj jazbini, Neary se bavio svojim poslom u Dublinu, gdje ga se uvijek može naći u hotelu Wynn.

Jedna od značajki odnosa gđice Counihan prema Nearyu bila je redovitost njegove promjene. Pokazavši se okrutnom, ljubaznom, okrutnom i ljubaznom naizmjenice, kao što se zeleno, žuto, zeleno svjetlo pravilno izmjenjuje na semaforu, nije mogla pozdraviti njegov dolazak u hotel.

Ili će on napustiti hotel ili će ona. On ga je napustio pa je tako barem znao tko je uživao u noćenju i doručku. Pokuša li ponovno

razgovarati s njom prije nego što nabavi - hm - gore spomenuta otpusna pisma, pozvat će policiju.

Neary je odgmizao do najbližega staničnog prenoćišta. Sve je sad ovisilo o Cooperu. Iznevjeri li ga Cooper, jednostavno će stati jednoga jutra pred njezin hotel i, čim ona odskakuće niz stube, uzeti oksalnu kiselinu.

U međuvremenu je malo toga mogao učiniti. Počeo je nevoljko tražiti nit koja bi ga mogla dovesti do Murphya među plemstvom, trgovcima i gospodom tog imena u Dublinu, ali ubrzo je odustao, izbezumljen. Uputio je vratara u Wynnu da mu šalje sve brzojave adresirane na nje- ga u Mooneyevu gostionicu prekoputa, gdje ga se uvijek može naći. Tamo je sjedio cijeli dan, premještajući se polako sa stolice na stolicu dok ne bi načinio krug oko šanka pa bi sve započeo iznova u suprotnom smjeru. Nije razgovarao s pipničarima, nije ispijao bezbrojne čaše piva koje je morao naručivati, nije činio ništa doli se kretao polako oko šanka, prvo u jednom smjeru pa onda u drugom, misleći na gđicu Counihan. Kad bi se lokal zatvorio preko noći, vratio bi se u prenoćište i noćio a ujutro bi ustajao malo prije otvaranja lokala. Vrijeme između 2:30 i 3:30 posvetio bi brijanju. Cijelu bi nedjelju proveo u prenoćištu, čega je vratar iz Wynna bio svjestan, misleći na gđicu Counihan. Ostao je bez sposobnosti da zaustavi srce.

“Jadni moj prijatelju”, reče Wylie.

“Do ovog jutra”, reče Neary. Osjetivši da mu se usne počinju trzati, prekrio ih je dlanom. “Ili prije ovog poslijepodneva”, rekao je čim je uzmogao.

Stigao je do okretišta i kanio krenuti natrag kad su ušle čizme iz Wynna i uručile mu brzojav. NAŠAO STOP POŽURITE STOP COOPER. Još se uvijek smijao i plakao, na veliko olakšanje pipničara, koji su počeli mrziti to smrznuto lice i bojati ga se svaki dan za njihovim šankom, kad se čizme vratiše s drugim brzojavom. IZGUBIO STOP OSTANITE GDJE JESTE STOP COOPER.

“Zbrkano se sjećam”, rekao je Neary, “da su me izbacili.”

“Pipničarski mentalitet”, reče Wylie.

“Zatim više ničega,” reče Neary, “sve dok me ona besmrtna stražnjica nije pokušala zbuniti pogledom.”

“Ali, nema stražnjice”, reče Wylie. “Kako bi je moglo biti? Što bi stražnjica radila u glavnom poštanskom uredu?”

“Kažem ti da sam je vidio”, reče Neary, “kako me pokušava zastrašiti.”

Wylie mu reče što se potom dogodilo.

“Ne izmotavaj se”, reče Neary strogo. “Spasio si mi život. Sad to ublažuješ.”

“Silno se bojim”, reče Wylie, “da je sindrom poznat kao život prerasprostranjen da bi se dopustilo ublaživanje. Jer uz svaki simptom koji se olakša, drugi se pogorša. Pijavičina je kći zatvoren sustav. [\[12\]](#) Njezina razina nužde ne može se mijenjati.”

“Vrlo zgodno rečeno”, reče Neary.

“Kao primjer toga na što mislim”, reče Wylie, “trebaš se samo sjetiti mladog profesora na Koledžu Trinity...”

“Samo je izvrsno”, reče Neary.

“Tražio je olakšanje u inzulinu”, reče Wylie, “i izliječio se od dijabetesa.”

“Jadan tip”, reče Neary. “Olakšanje od čega?”

“Od krvave sinekure”, reče Wylie.

“Ne čudim se Berkeleyu”, reče Neary. “Nije imao izbora. Obrambeni mehanizam. Oduhoviti se ili puknuti. San krajnjeg užasa. Usporedi oposuma.”

“Prednost je tog gledišta”, reče Wylie, “da iako se čovjek ne može nadati da će se stvari popraviti, barem se ne mora bojati da će se pogoršati. Bit će iste kao što su uvijek bile.”

“Dok se sustav ne razori”, reče Neary.

“Uz pretpostavku da se to dopusti”, reče Wylie.

“Iz čega moram zaključiti,” reče Neary, “ispravi me ako griješim, da će posjedovanje -Deus det! - anđela Counihanice stvoriti bolnu prazninu istih razmjera.”

“Ljudska je priroda izvor s dvama vjedorima,” reče Wylie, “jedno se spušta da se napuni, drugo se podiže da se isprazni.”

“Što dobijem s gospođicom Counihan,” reče Neary, “ako sam te shvatio, gubim s ne-gospođicom Counihan.”

“Vrlo zgodno rečeno”, reče Wylie.

“Nema ne-gospođice Counihan”, reče Neary.

“Bit će je”, reče Wylie.

“Pomozi”, zavapi Neary kršeći ruke, “da na ovom Coney Uskršnjem otoku po imenu Neary bude i drugih kineskih atrakcija osim gospođice Counihan.”

“Sad si razborit”, reče Wylie. “Kad tražiš univerzalni lijek, onda nisi razborit. Ali, kad tražiš da se potisne jedan simptom, onda moram priznati da si razborit.”

“Postoji samo jedan simptom”, reče Neary. “Gospođica Counihan.”

“Pa,” reče Wylie, “mislim da nam ne bi trebalo biti veoma teško pronaći zamjenu.”

“Tako mi mog Boga,” reče Neary, “katkad govoriš budalaštine poput Murphya.”

“Kad se dosegne određeni stupanj uvida,” reče Wylie, “svi ljudi govore, kad moraju govoriti, iste budalaštine.”

“Ako kojim slučajem”, reče Neary, “ushtjedneš prijeći s općenitog na pojedinačno, sjeti se da sam ovdje, i to pripravan.”

“Moj ti je savjet sljedeći”, reče Wylie. “Otputuj još večeras u London...”

“Kakva je to ludorija?”, upita Neary.

“...prethodno napisavši gospođici Counihan koliko si sretan što je možeš obavijestiti da su ti sve propusnice i potvrde za njezino područje napokon na raspolaganju. Njezin - hm - otirač. Ništa više. Ni riječi o tome da si otišao, ni traga strasti. Bit će u prilično povoljnoj situaciji, moglo bi se reći...”

“Itekako bi se moglo”, reče Neary.

“...dan ili dva i zatim će, u velikoj tjeskobi, krenuti da nabasa na tebe na ulici. A umjesto toga ja ću nabasati na nju.”

“Kakva je to ludorija?”, upita Neary. “Ne poznaješ je.”

“Ne poznajem, je li,” reče Wylie, “a nema ni jednog jedinog obilježja njezine vanjštine s kojim nisam upoznat.”

“Kako to misliš?”, reče Neary.

“Divio sam joj se iz daljine”, reče Wylie.

“Kolike daljine?”, reče Neary.

“Da,” reče Wylie zamišljeno, “cijeli prošli lipanj, kroz dalekozor, u kupalištu.” Prepustio se snatrenju, a Neary je bio dovoljno velik čovjek da to poštuje. “Kakvo poprsje!”, zavapio je konačno, kao da je dotad bio elektriziran svojim razmišljanjem. “Samo središte bez okružja!”

“Bez sumnje,” reče Neary, “no je li to primjereno? Nabasaš na nju na ulici. Što zatim?”

“Nakon što izmijenimo uobičajene fraze,” reče Wylie, “ona usput upita jesam li te vidio. Od tog je časa izgubljena.”

“Ali, ako je samo stvar u tome da me makneš s puta,” reče Neary, “dok obrađuješ gospođicu Counihan, zašto moram ići u London? Zašto ne u Bray?”

Pomisao da ide u London bila je mrska Nearyu zbog brojnih razloga, od kojih nipošto nije bio najnevažniji taj da se ondje nalazila njegova druga ostavljena supruga. Strogo uzevši, ta žena, rođena Cox, nije mu bila supruga, i nije imao obveza prema njoj, budući da mu je prva ostavljena supruga bila živa i zdrava u Calcutti. No gospođa u Londonu nije imala to stajalište, kao ni njezini pravni savjetnici. Wylie je znao ponešto o toj situaciji.

“Da nadzireš Coopera,” reče Wylie, “koji se vjerojatno odao cugi, ili je podmićen, ili oboje.”

“Ali, zar ne bi bilo moguće,” reče Neary, “uz tvoju neprocjenjivu suradnju, odavde sve srediti i ukloniti Murphya?”

“Silno se bojim”, reče Wylie, “da sve dok Murphy predstavlja čak i daleku mogućnost, gospođica Counihan neće pregovarati. Sve što mogu učiniti jest čvrsto te uvjeriti u prvo razočaranje.”

Neary ponovno prekrije lice dlanovima.

“Cathleen,” reče Wylie, “reci profesoru ono najgore.”

“Osam puta šest je četrdeset osam”, reče Cathleen, “i dva puta šesnaest jedna funta.”

Vani Neary reče:

“Wylie, zašto si tako ljubazan?”

“Čini se da se ne mogu kontrolirati”, reče Wylie, “u nekim teškim situacijama.”

“Mislim da ćeš uvidjeti da nisam nezahvalan”, reče Neary.

Hodali su nakratko šutke. Zatim Neary reče:

“Ne znam što žene vide u Murphyu.”

No Wylie je bio zadubljen u pitanje zbog čega ljudi poput Nearya u teškim situacijama tako gube kontrolu nad sobom.

“Znaš li ti?”

Wylie razmisli načas. Zatim reče:

“Njegove...”, zastao je tražeći pravu riječ. Činilo se da u tom slučaju postoji prava riječ.

“Njegove što?”, reče Neary.

Još su malo hodali šutke. Neary je odustao od očekivanja odgovora i podigao je lice prema nebu. Sitna kiša pokušavala je ne padati.

“Njegove kirurške kvalitete”, reče Wylie.

Nije to bila baš prava riječ.

Soba koju je Celia našla bila je u Brewery Roadu između zatvora Pentonville i stočne tržnice Metropolitan. West Brompton više ih nije vidio. Soba je bila velika, i nekoliko komada namještaja koje je sadržavala bilo je veliko. Krevet, plinsko kuhalo, stol i jedina komoda bili su uistinu veliki. Dva glomazna, visoka, netapecirana naslonjača, nalik na one koje je pod sobom ubio Balzac, bili su im taman da mogu blagovati sjedeći. Murphyeva stolica za ljučenje tresla se pokraj ognjišta, okrenuta prozoru. Pod je u cijelosti bio prekriven linoleumom sjajna uzorka, mutne geometrije modre, sive i smeđe boje koja je oduševljavala Murphya zato što ga je podsjećala na Braquea, a Celiu zato što je oduševljavala Murphya. Murphy je bio jedan od odabranih koji su tražili da ih sve podsjeća na nešto drugo. Zidovi su bili oličeni u kričavu limunski žutu, Murphyevu sretnu boju. To je u tolikoj mjeri premašivalo dodatak kakav je propisao Suk da je Murphyu izazivalo nelagodu. Strop se gubio u sjenama, da, doista se gubio u sjenama.

Tu su ušli u ono što je Celia nazivala novim životom. Murphy je bio sklon smatrati da novi život, ako uopće dolazi, dolazi kasnije, i to samo jednom od njih. Ali, Celia ga je tako odlučno računala od hidžre na uzvisini Islingtona da je popustio. Nije joj više htio protusloviti.

Prva mana novoga života bila je gazdarica, sitni, mršavi davež po imenu gđica Carridge, žena tako prepredene čestitosti da nije samo odbila krivotvoriti račune za g. Quigleya, već je zaprijetila da će obavijestiti sirotog gospodina kako su je pokušali potkupiti.

“Gospodarica,” rekao je Murphy ogorčeno, “a ne gazdarica. Tanke usne i dorska zdjelica. Mi smo podstanari.”

“Razlog više da se nađe posao”, rekla je Celia.

Sve što se događalo postajalo je za Celiu još jednim razlogom da Murphy nađe posao. Pokazivala je bolesnu domišljatost po tom pitanju. Iz tako različitih prigoda kao što su nove pridošlice u Pentonvilleu i rasprodaja ukradene robe na tržnici crpila je isti tekst. Proturječja izvanbračne ljubavi rijetko su se činila povoljnijima.

Uvjeravala su Murphya da njegovo zaposlenje čak i za malu plaću ne bi moglo ne poništiti, barem privremeno, vidljivi svijet njegove drage. Morala bi iznova naučiti što joj je značio. A nije li prestara za takvu ponovnu prilagodbu?

Zadržavao je te zle slutnje za sebe i uistinu ih nastojao potisnuti, toliko je istinita bila njegova želja da se ubuduće ne nećka hoće li biti s njom, ili barem da to čini u najmanjoj mogućoj mjeri. Usto je znao njezin odgovor unaprijed: "Onda neće biti ničega što bi me odvrćalo od tebe." Bila je to svojevrsna otrcana dosjetka koju Murphy jednostavno nije više mogao slušati. To nikad nije bila dobra šala.

Jedna od bezbrojnih Murphyevih podjela, nipošto ne najbeznačajnija, bila je ona na šale koje su nekad bile dobre šale i šale koje nikad nisu bile dobre šale. Što bi drugo doli manjkav smisao za humor moglo sprtljati takav kaos. Na početku bijaše igra riječima. I tako dalje.

Celia je bila svjesna dvaju jednako važnih razloga da toliko ustraje. Prvi je bila njezina želja da od Murphya načini čovjeka! Da, od lipnja do listopada, računajući blokadu, imala je gotovo petomjesečno iskustvo s Murphym, slika njega kao svjetskog čovjeka i dalje ju je mamila. Drugi je bila njezina nesklonost da nastavi sa svojim poslom, što će sigurno biti nužno ne nađe li Murphy posao prije nego što njezina ušteđevina, skucana tijekom blokade, bude iscrpljena. Ono čega se grozila nije samo zanimanje koje je uvijek smatrala dosadnim (g. Kelly se varao misleći da je stvorena za takav život) već i posljedice koje bi nastavak tog posla imao po njezin odnos s Murphym.

Oba su razmišljanja vodila do Murphya (sve je vodilo do Murphya), ali tako različito, jedno od nedovoljnog iskustva do zamišljene osobe, drugo od potpunog iskustva do stvarne osobe, da ih je samo žena i to... netaknuta kao Celia mogla jednako vrednovati.

Većinu vremena dok je on izbivao provodila je na stolici za ljuljanje licem okrenuta prema svjetlu. Nije bilo mnogo svjetla, soba ga je gutala, ali ona je licem hvatala to malo koliko ga je bilo. Jedini prozorčić sažimao je njegove promjene, kao što poluzatvorene oči vide finije nijanse, tako da u sobi nikad nije bilo mirno, polako je i bogato treperila dok se osvijetljavala i smračivala cijeli dan, od svjetla

do mraka, kojim se završavao. Peristaltika svjetla koje vijuga kroz mrak.

Radije je sjedila na stolici, zaranjajući u te slabe vrtloge dok ne bi stvorili ovojnica oko njezina nemira, nego šetala ulicama (nije mogla sakriti svoj način hoda) ili lutala tržnicom, gdje je mahnita opravdanost života, kao cilj na sredstva, bacala svjetlo na Murphyevo predviđanje da bi zarađivanje uništilo jednu, ili dvije, ili sve tri dobre stvari u njegovu životu. Taj stav, koji je uvijek smatrala besmislenim i htjela ga i dalje takvim smatrati, gubio bi ponešto od svoje besmislenosti kad bi usporedila Murphya i tržnicu Caledonian.

Tako je protiv vlastite volje počela shvaćati, čim je on odustao od pokušaja da joj objasni. Nije se mogla naći na mjestu gdje se zarađuje za život bez osjećaja da se on uludo troši. Nije mogla dugo sjediti na stolici a da se u njoj ne uskomeša profinjeno izopačeni nagon da bude gola i vezana. Pokušavala je misliti na g. Kellya, ili na nepovratne dane, ili na nedostižne dane, ali uvijek bi došao čas kad više nijedan misaoni napor nije mogao nadvladati osjećaj da je obavijena želatinom svjetla ili umiriti drhtanje tijela koje želi biti svezano.

Dan gđice Carridge imao je središte, finu šalicu jaka čaja koju je ispijala poslijepodne. Katkad bi sjela s tim napitkom uvjerena da nije ostavila nedovršenom nijednu stvar koja se isplati i da nije izvršila nijednu od onih stvari koje se ne isplate. Onda bi natočila šalicu i Celi pa otapkala s njom uza stube. Gđica Carridge ulazila je u privatni stan tako da plaho pokuca na vrata izvana neko vrijeme nakon što ih zatvori iza sebe iznutra. Čak ni fina šalica vrućeg čaja u ruci nije je mogla navesti da se pod- vrgne uobičajenim zakonima vremena i prostora po tom pitanju. Kao da je imala suradnika.

“Donijela sam vam...”, rekla je.

“Naprijed”, rekla je Celia.

“...finu šalicu vrućega čaja”, reče gđica Carridge. “Popijte ga prije nego što se zgusne.”

Inače je gđica Carridge zaudarala, i to tako da se na to čak ni njezini najbliži i najdraži nikad nisu naviknuli. Stajala je zaudarajući i ushićeno promatrala kako se ispija njezin čaj. Ironija je bila u tome što je gđica Carridge posve nepotrebno zadržavala dah gledajući

Celiu kako ispija čaj, dok Celia nije mogla zadržati svoj unatoč zadahu gđice Carridge, koja je stajala iznad nje.

“Nadam se da vam se sviđa aroma”, reče gđica Carridge. “Probrani Lapsang Souchong.” Udaljila se s praznom šalicom, a Celia je krišom ugrabila djelić mirisa iz svojih njedara. Bio je to uistinu sretan udah, jer gđica Carridge zastala je na putu prema vratima.

“Slušajte”, rekla je pokazujući gore.

Ćulo se meko koračanje amo-tamo.

“Stari momak”, reče gđica Carridge. “Nikad nema mira.”

Srećom je gđica Carridge bila žena od malo riječi. Kad se spoje tjelesni vonj i govorljivost, onda nema spasa.

Držalo se da je stari momak umirovljeni batler. Nikad nije izlazio iz sobe, osim, naravno, kad je apsolutno morao, niti je ikome dopuštao ući. Unio bi pladanj koji je gđica Carridge dvaput dnevno ostavljala pred njegovim vratima i iznio ga kad bi pojeo. “Nikad nema mira” gđice Carridge bilo je pretjerivanje, ali bilo je točno da dobar dio vremena provodi tumarajući sobom u svim smjerovima.

Nije se često događalo da se gđica Carridge toliko zaboravi u žaru kućne štedljivosti pa potraži šalicu Lapsang Souchonga. Većinu dana Celiin dugotrajni trans na stolici trajao bi neprekinut sve dok ne bi došlo vrijeme da pripremi jelo za susret s Murphyevim povratkom.

Točnost s kojom se Murphy vraćao bila je zapanjujuća. Od dana do dana, doslovno nije varirala više od nekoliko sekundi. Celia se pitala kako netko na svaki drugi način tako rastresen u pogledu vremena može postići takvu pravilnost samo u ovom slučaju. Prikazao je to, kad ga je pitala, kao plod ljubavi, koja ga je priječila da bude odvojen od nje i jedan čas dulje nego što se to moglo opravdati njegovom dužnošću, i kao želju da razvije osjećaj da je vrijeme novac, osjećaj o kojem je čuo da je silno cijenjen u poslovnim krugovima.

Istina je bila da se Murphy počeo vraćati u isto vrijeme zato što je dolazio u Brewery Road satima ranije. S praktičnog gledišta nije vidio razliku između dangubljenja u Brewery Roadu i dangubljenja, recimo, u Lombard Streetu. Izgledi za zaposlenje bili su mu isti na oba mjesta, na svim mjestima. Ali, s osjećajnog stajališta razlika je bila itekako izrazita. Brewery Road bio je njezino dvorište, u nekim raspoloženjima gotovo njezino predvorje.

Murphy u potrazi za poslom bio je čudnovata pojava. Među članovima Blakeova društva kružile su glasine da je Majstorova zamisao Bildana iz Suaha [\[13\]](#) oživjela i da se šulja po Londonu u zelenom odijelu tražeći koga bi mogla obodriti.

No, što je Bildan nego dio Joba, kao što su Sofar i drugi dijelovi Joba. Jedina stvar koju je Murphy tražio bilo je ono što nije prestao tražiti od časa kad se gušio u stanju disanja - ono najbolje od sebe. Blakeovo društvo bilo je posve u krivu pretpostavljajući da on budno traga za nekime dovoljno nesretnim da ga obodri majeutičkim izrekama poput "Od žene rođen kako da čist bude?" [\[14\]](#). Posve u krivu. Murphy nije trebao svoje sažaljenje ni za koga osim za sebe.

Njegove nevolje počele su rano. Da ne idemo dalje od prvoga plača, to nije bilo pravo A prema međunarodnom koncertnom standardu, s 435 dvostrukih vibracija u sekundi, nego A s dvije snizilice. Kako se trznuo čestiti opstetičar, revni član Dublinskog orkestralnog društva i zaslužni amaterski flautist. S kakvom je žalošću utvrdio da je od milijuna malenih grla koja su jednoglasno klela baš u tom trenutku jedino Murphyevo novorođenče falšalo. Da ne idemo dalje od prvoga plača.

Nadoknadio je to hripanjem.

Odielo mu nije bilo zeleno, nego patinirano. Ni to se ne može previše naglasiti kao zamjerka Blakeovu društvu. Na nekim je mjestima zapravo bilo crno kao onoga dana kad je kupljeno, na drugima je bilo potrebno jako svjetlo da istakne plavkasti sjaj, na ostalima je bilo, kako je poznato, patinirano. Opažali su se ustvari ostaci onih vedrih dana kad je kao student teologije znao ležati iz noći u noć sa Supplementumom ad tractatum de matrimonio biskupa Bouviera pod uzglavljem. Kakvo je to djelo, sto mu gromova! Ciné Bleu scenarij na sočnom latinskom. Ili, promisli li se, Kristova posljednja ljutita replika: Svršeno je.

Ništa manje od boje bio je čudnovat kroj. Sako, svojevrsna cijev, padao je slobodno sve do polovice bedara, gdje se rub lagano izvijao poput podnožja zvona nijemo pozivajući da ga se zadigne, što je nekima bilo teško odoljeti. Hlače su u svojim najboljim danima također ponosno i nepokolebljivo slobodno padale. Ali sad, oslabljene kilometrima mučnih stuba tako da su bile primorane

prionuti tu i tamo za noge iznutra radi potpore, efekt vadičepa iznevjerio je njihov trud.

Murphy nikad nije nosio prsluk. S njim se osjećao kao žena.

Što se tiče materijala tog odijela, krojač je smjelo tvrdio da je nepoderivo. To je bilo točno utoliko što je bilo potpuno nepropusno. Nije puštalo zrak iz vanjskoga svijeta, niti dopuštalo ijednom Murphyevu isparavanju da pobjegne. Na dodir je bilo više kao pust nego kao sukno, zacijelo je pri njegovoj izradi uporabljeno mnogo tutkala.

Te ostatke pristojna odijela Murphy je oživio posve običnom konfekcijskom leptir-kravatom boje limuna, koja se isticala kao ruglo na bešav-noj kombinaciji ovratnika i plastrona izrezanoj iz jednog komada celuloida, staroj kao i odijelo, posljednjoj takve vrste.

Murphy nikad nije nosio šešir, sjećanja na košuljicu novorođenčeta koje je budio bila su previše bolna, osobito kad ga je morao skidati.

Povratak u toj odjeći bio je spor, pa je Murphy bio dovoljno razborit da odustane za taj dan ubrzo nakon ručka i krene na dugotrajan uspon kući. Daleko najbolji dio bila je muka od King 's Crossa Caledonian Roadom, koja ga je podsjećala na muku uspona od St. Lazarea po Rue d 'Amsterdam. I premda Brewery Road ni izdaleka nije bio Boulevard de Clichy niti čak des Batignolles, ipak je bilo bolje na vrhu brda nego na ijednom od njih, kao što je azil (na koncu konca) bolji od progonstva.

Gore je bio mali zaklon nalik vrhu prištića, u vidu vrtova Market Rooda, nasuprot tvornice iznutrica. Ondje je Murphy volio sjediti skriven između mirisa raskušnih sredstava iz Milton Housea izravno na jugu i smrada zatvorene stoke iz obora izravno na zapadu. Iznutrice nisu zaudarale.

Ali, sad je ponovno bilo zimsko doba, mlade noćne misli bile su pomaknute sat unatrag, multis latebra oportuna vrtova Market Rooda bili su zatvoreni prije nego što se Murphy opet trebao vratiti Celii. Stoga je morao provesti neko vrijeme hodajući oko zatvora Pentonville. Isto je tako uvečer hodao oko katedrala, kamo se nije moglo ući tako kasno.

Zauzeo bi pravovremeno svoju poziciju na početku Brewery Rooda tako da kad sat na zatvorskoj kuli označi 6:45 može bez odlaganja krenuti. Zatim polako pokraj posljednjih međa, društva Perseverance

& Temperance, tvrtke Vis Vitas Bread, tvornice plutenih kupaoničkih otirača Marx, dok se ne bi našao s ključem pred vratima čekajući da zazvoni sat na tržničkom tornju.

Prvo što bi Celia morala učiniti jest pomoći mu svući odijelo i nasmiješiti se kad bi rekao "zamisli gospođicu Carridge u ovakvoj halji"; zatim pročitati nešto s njegova lica dok bi se on zgurio iznad vatre da se ugrije i suzdržati se od pitanja; zatim ga nahraniti. Zatim, dok ne bi došlo vrijeme da ga istjera ujutro, serenada, nokturno i alba. Da, od lipnja do listopada, ne računajući blokadu, noći im i dalje bijahu serenada, nokturno i alba.

Sukova Thema coeli posvuda je pratila Murphya, tog subjekta s lošim rasporedom zvijezda. Upamtio ju je, recitirao je usput. Mnogo puta izvadio ju je kako bi je uništio, u slučaju da padne u ruke neprijatelju. Ali, pamćenje mu je bilo tako nepouzđano da se nije usudio. Držao se njezinih uputa kako je najbolje znao. Dodatak limunski žute nikad nije manjkao na njegovoj odjeći. Uvijek je bio na oprezu glede raznih prijetnji njegovu Hylegu i općenito cijeloj osobnosti. Silno su ga mučila stopala, a ni vrat mu nije bio potpuno bez bolova. To ga je ispunjavalo zadovoljstvom. Potvrđivalo je dijagram i smanjivalo u jednakoj mjeri opasnost od Brightove bolesti, Graveove bolesti, otežana mokrenja i napadaja grčenja.

Ali, ostale su neke odredbe koje nije mogao provesti. Nije imao pravi dragulj koji bi mu osigurao uspjeh, zapravo nije imao nikakav dragulj. Drhtao je od pomisli koliko taj nedostatak povećava šanse protiv njega. Sretni broj nije se podudarao s nedjeljom još cijelu godinu, sve do 4. listopada 1936. godine nijedan Murphyeov pothvat neće imati maksimalne izgleda za uspjeh. I to ga je neprekidno zabrinjavalo, jer bio je uvjeren da će mnogo prije toga njegovo malo proročanstvo, utemeljeno na jedinom sustavu u koji se uzdao još manje nego u sustav nebeskih tijela, njegovu vlastitu, biti ostvareno.

Po pitanju karijere Murphy se nije mogao otarasiti osjećaja da bi se njegovim zvijezdama mogla prebaciti preopširnost, te čim je bio određen posrednik, daljnje nabranje bilo je suvišno. Jer što je zarađivanje za život, ako ne podvođenje i prostituiranje za novce, te pohotne tirane, kako bi se isti mogli množiti.

Čini se da postoji određeni nesklad između jedina dva kanona u koja se Murphy najmanje uzdaje. Tim gore po njega, bez sumnje.

Celia je rekla da ako smjesta ne pronađe posao, ona će se morati vratiti svome. Murphy je znao što to znači. Gotovo je s glazbom.

Ova je rečenica pomno odabrana, kako besramnim cenzorima ne bi promakla prilika da uporbabe svoju besramnu sinegdohu.

Potaknut pomišlju da će izgubiti Celiu, makar samo noću (jer obećala je da ga više neće "ostaviti"), Murphy se prijavio za mjesto okretna mladića u sitničariji u Gray's Inn Roadu, pipajući nervozno svoju limunski žutu leptir-kravatu. Bilo je to zapravo prvi put da se predstavlja kao kandidat za određeno radno mjesto. Sve dotad bio je zadovoljan time da se suzdržano pokazuje u snagatorskim pozama na rubovima bolje posjećenih tržnica robovima ili da se vuče od nemila do nedraga između ureda, pasjim životom bez pasjih prednosti.

Svi su sitničari dogalopirali da vide okretnog momka.

"Ovaj nije okretan," reče jedan sitničar, "nema šanse."

"A nit' je mladić," reče sitničareva poluprivatna pogodnost, "ne bi' rek'o."

"Ne izgleda mi baš k'o čo'ek," reče sitničarev najstariji otpadni produkt, "ne baš".

Murphy je predobro poznavao taj posprdni stav prožet prezirom a da bi ga opet uzaludno pokušao ublažiti. Katkad se iskazivao uljudno, katkad manje uljudno. Oblici su mu bili različiti poput stupnjeva sitničarskoga mentaliteta, no sadržaj mu je bio jednak: "Ti si iracionalan!"

Potražio je mjesto da sjedne. Nije bilo mjesta. Nekoć je postojao mali park južno od bolnice Royal Free, no sad je jedan njegov dio ležao zakopan ispod jedne od onih zloćudnih izraslina urbanoga tkiva poznatog kao stambeni blokovi, a ostatak je bio rezerviran za bakterije.

U tom bi se trenutku Murphy drage volje odrekao svog očekivanja predčistilišta za pet minuta na svojoj stolici, odustao bi od zaklona Belacquma [\[15\]](#) kamena i embrionalna počinka, od gledanja zore preko šaša sve do podrhtavanja južnoga mora koje se koso uzdiže prema sjeveru, bio bi slobodan od ispaštanja do trena kad bi morao sve ponovno odsanjati, pravim snom novorođenčeta, od

pasjemenika do krematorija. Toliko je cijenio tu posmrtnu situaciju, njezine su prednosti bile tako žive u njegovu umu, da se zapravo nadao kako će poživjeti do starosti. Potom će dugo ležati ondje sanjajući, promatrajući sunce kako prolazi kroz svoj zodijak, prije nego što se uzvere brdom u raj. Uspon je bio strahovit, sve u polusvemu. Neće Bog dati nijednom pobožnom sitničaru da mu skрати vrijeme dobrom molitvom.

To je bila njegova fantazija o Belacqui, i to možda najsustavnija iz cijele zbirke. Pripadala je onima koje ga čekaju odmah iza granica patnje, bila je prvi krajolik slobode.

Lagano se naslonio na ogradu bolnice Royal Free, mnogostruko prisežući da će zauvijek obrisati svoju viziju sionskih antipoda iz svojega repertoara, ako ga odmah prenesu na njegovu stolicu za ljuljanje i dopuste mu se da se ljulja pet minuta. Sjesti više nije bilo dovoljno, morao je sad po svaku cijenu leći. Poslužiti će bilo koji busen dobro poznate engleske trave, na nju bi mogao leći, prestati obraćati pozornost i dospjeti u okoliš bez sitničara i ekskluzivnih stambenih tumora, gdje bi bio sam i oslobođen sveg znanja.

Najbliže mjesto kojega se sjetio bilo je Lincoln's Inn Fields. Ondje je ozračje bilo neugodno, mijazam zakona. Zakona o varalicama, sjecikesama, lopovima, pljačkašima i sodomitima; i o prevarenima, sramoćenju i vješalima. Ali, bilo je trave i platana.

Nakon nekoliko koraka u smjeru tog okrilja, koje je bilo bolje od nikakva, Murphy se ponovno naslonio na ogradu. Bilo je očito da u trenutnom stanju ima jednake izgleda stići do Lincoln's Inn Fieldsa kao i do Cockpita, i to uz mnogo manje poticaja. Mora sjesti prije nego što uspije leći. Hodaj prije trčanja, sjedi prije nego što legneš. Pomislio je načas da četiri penija koja si je priuštiio da si priušti ručak spiska na prijevoz do Brewery Roada. Ali, onda bi Celia mislila da odustaje zbog njezina obećanja da ga neće ostaviti, čak i ako se bude morala vratiti svom poslu. Jedino je rješenje bilo da odmah ruča, više od sata prije nego što počne lučiti slinu.

Murphyev ručak za četiri penija bio je obred koji nisu kvarili niski prehrambeni razlozi. Napredovao je duž ograde u laganim etapama dok nije stigao do ugostiteljskog objekta koji je tražio. Osjećaj kako se sjedište stolice napokon spaja s njegovom klonulom zadnjicom bio je tako ugodan da je smjesta ustao pa ponovno sjeo, polagano i

s velikom usredotočenošću. Murphy se nije susretao s nježnostima tako često da bi si mogao dopustiti nehajan odnos prema njima. Ipak, kad je drugi put sjeo bio je vrlo razočaran.

Konobarica je stajala pred njim, držeći se tako rastreseno da se osjećao neovlaštenim smatrati se dijelom njezine okoline. Na koncu, vidjevši da se ona ne miče, rekao je:

“Donesite mi”, glasom pomoćnog učitelja odlučnog da naruči specijalitet kuće za školski izlet. Zastao je nakon tog pripremnog signala kako bi pustio da se razvije početno razdoblje, prvi od tri momenta reakcije u kojemu se, prema Külpeovu učenju, podnose najveće muke reagiranja. Zatim je primijenio pravi podražaj.

“Šalicu čaja i kutiju miješanih keksa.” Dva penija za čaj, dva penija za kekse, savršeno izbalansiran obrok.

Kao da je iznenada postala svjesna velike čarobne sposobnosti, ili je možda bila riječ o kirurškim vještinama, konobarica promrmlja, prije nego što su je povukli vrtlozi glavnoga razdoblja: “Vera za tebe, dušo.” To nije bila nježnost.

Murphy je donekle vjerovao u Külpeovo učenje. Marbe i Bühler možda su bili zavedeni, čak je i Watt bio samo čovjek, ali kako je Ach mogao biti u krivu?

Vera je zaključila, kako je mislila, svoj nastup u mnogo boljem stilu nego što je počela. Bilo je teško vjerovati, dok je spuštala pladanj, da se radi o istoj djevojci. Odmah je na licu mjesta sama od sebe izdala račun.

Murphy je odmaknuo pladanj, nagnuo unatrag svoju stolicu i proučio svoj ručak s poštovanjem i zadovoljstvom. S poštovanjem, jer kao sljedbenik (povremeni) teofanizma Guillaumea de Champeauxa nije mogao ne osjećati se skrušenim pred takvim žrtvama svom slabom ali neumoljivom teku, niti izostaviti tihu molitvu: Neka se Bog smiluje ovom dijelu njega koji ću loše probaviti. Sa zadovoljstvom, jer je stigao presudni trenutak njegovih poniženja, trenutak kad je, nepotpomognut i sam, prijevarom stjecao financijsku korist. Svota o kojoj se radi bila je mala, negdje između jednog i dva penija (prema maloprodajnoj vrijednosti). Ali, imao je samo četiri penija na raspolaganju. Njegov je stav jednostavno bio da ako prijevara u visini od 25 do 50 posto izdatka, izvršena dok čekaš, nije slučaj velike dobiti i brzog obrta na koji je ukazao Suk, onda negdje

postoji ozbiljna pogreška u njegovoj teoriji podvale. No, kako se god ta transakcija prosuđivala s ekonomskog gledišta, ništa ne može umanjiti njezinu vrijednost u smislu male taktičke pobjede unatoč strašno malim izgledima. Usporedimo samo zaraćene strane. S jedne strane golemi savez plutomanskih ugostitelja, silno obdarenih bezobzirnim, prepredenim razumom, koji imaju na raspolaganju najsmrtonosnija oružja poslijeratne obnove; na drugoj otrcani solipsist i četiri penija.

Zatim je otrcani solipsist, izrekavši svoju tihu molitvu i unaprijed uživajući u svojoj podlosti, žustro primaknuo stolicu, zgrabio šalicu čaja i dopola je ispraznio jednim gutljajem. Tek što je to otišlo na pravo mjesto, stao je kašljati, podrigivati i tužiti se, kao da ga je tko nasamario da proguta zasićenu otopinu smrvljena stakla. Na taj je način privukao pozornost ne samo svakog gosta u sali već i konobarice Vere, koja je dotrčala kako bi dobro pogledala ono što je smatrala nezgodom. Murphy je još malo ispuštao zvukove poput preopterećena vodokotlića pa zatim rekao “jaje i štipavac” [\[16\]](#) glasom:

“Tražim kineski, a date mi indijski.”

Premda razočarana što se ne radi ni o čemu zanimljivijem, Vera nije oklijevala ispraviti svoju pogrešku. Poslušno je crncila, nesposobna iznevjeriti krilaticu svojih robovlasnika prema kojoj mušterija ili naivčina plaća za svoje splaćine deset puta više nego što košta njihova priprema i pet puta više nego što košta da mu se bace pod nos, te je stoga razumno pokoriti se njegovim žalbama do iznosa od 50 posto njegova iskorištavanja, ali ne više od toga.

Uz svježu šalicu čaja Murphy je izabrao posve novu metodu. Ispio je ne više od trećine te zatim čekao da Vera slučajno prođe.

“Užasno mi je žao,” rekao je, “Vera, što vas toliko uznemiravam, ali bi li se ovamo moglo uliti vrućeg čaja?”

Dok je Vera pokazivala znakove uzbuđenosti, Murphy je pobjednički izgovorio formulu:

“Znam da sam vrlo dosadan, ali bili su preizdašni s kravljim sokom.” Izdašni i kravljji sok tu su bile ključne riječi. Nijedna konobarica nije mogla odoljeti njihovim miješanim prizvucima zahvalnosti i mliječnih žlijezda. A Vera je bila prije svega konobarica.

I tako je Murphy svaki dan prijevarom stjecao financijsku korist, pristojno plaćajući jednu šalicu čaja a konzumirajući približno 1,83 šalice. Pokušaj to jednom, plemeniti dijagonalni čitatelju.

Sad se osjećao toliko bolje da je zamislio smion projekt čuvanja kekse za kasnije. Dovršit će čaj, zatim se domoći besplatnog mlijeka i šećera koliko god može pa oprezno odšetati do Cockpita i ondje pojesti kekse. Netko u Oxford Streetu mogao bi mu ponuditi vrlo odgovorno mjesto. Stao je planirati kako će točno stići s mjesta na kojem se nalazio do Tottenham Court Rода, kakav će oštar odgovor dati magnatu i kojim će redom pojesti kekse kad za to dođe vrijeme. Nije produžio dalje od British Museuma i upravo se okrepljivao u dvorani starina ispred reljefa s harpijama, kad je uslijed udarca oštrem površine po nosu otvorio oči. Riječ je bila o posjetnici koju je smjesta odmaknuo kako bi mogao pročitati:

*Austin Ticklepenny
birtaški pjesnik
iz Dublinske grofovije*

To stvorenje ne zavrđuje nikakav poseban opis. Puki pijun u meću između Murphya i njegovih zvijezda, odrađuje svoj mali potez, pridonosi ishodu i uklanja se s ploče. Daljnja korist Austina Ticklepenya mogla bi biti u dječjoj igri ili u “čovječe, ne ljuti se” nekog književnog kritičara, ali njegovi šahovski dani su svršeni. Nema uzvratnog susreta između čovjeka i njegovih zvijezda. “Kad već nisam uspio privući vašu pozornost”, rekao je Ticklepenny, “pomoću onoga što Aristonov božanski sin naziva glasovno strujanje koje teče iz duše preko usana, dopustio sam si ovo što ste opazili.” Murphy iskapi šalicu i htjede ustati. Ali, Ticklepenny ga uhvati za noge pod stolom i reče:

“Ne bojte se, prestao sam pjevati.”

Murphy je tako silno prezirao nasilje da mu nije bilo teško potpuno omlitavjeti na prvi znak njegove primjene. Tako je učinio i sad.

“Da,” reče Ticklepenny, “nulla linea sine die. Bih li bio ovdje da sam na pojilu? Ne bih.”

Toliko je pojačao svoje praćakanje ispod stola da je Murphyu počelo titrati sjećanje.

“Nisam li jednom imao nepriliku da se upoznamo u Dublinu?”, rekao je. “U kazalištu Gate?”

“Romija”, reče Ticklepenny, “i Juleo. “Raskomadaj ga na nebrojene sitne zvjezdice...” [\[17\]](#) Nevjerojatno!”

Murphy se nejasno sjeti dobrodošlog ljekarnika.

“Ja sam bio pod gasom”, reče Ticklepenny. “Vi ste bili mrtvi pijani.” No, tužna je istina bila da Murphy nije ni taknuo piće. To je moralo izaći na vidjelo prije ili kasnije.

“Ako ne želite da pozovem policajku,” reče Murphy, “prekinite svoje neumjesne genustupracije.”

Policajka je ovdje bila ključna riječ.

“Jetra mi se osušila,” reče Ticklepenny, “pa sam morao objesiti svoju liru.”

“I temeljito si dati oduška”, reče Murphy.

“Gđe. Melpomena, Kaliopa, Erato i Talija,” reče Ticklepenny, “tim redom, uzalud me vabe otkako sam promijenio način života.”

“Onda znate kako se osjećam”, reče Murphy.

“Onaj isti Ticklepenny”, reče Ticklepenny, “koji je više godina nego što se može sjetiti iz dana u dan ustrajno isporučivao svoj pentametar po pinti sad se srozao do položaja bolničara u ustanovi za duševno poremećene pripadnike viših slojeva. To je isti Ticklepenny, ali, neka me Bog čuva, quantum mutatus.”

“Ab illa”, reče Murphy.

“Sjedim na onima koji neće jesti,” reče Ticklepenny, “rastežući im ždrijela krpom, odmičući im jezike spatulom, dok ne progutaju zadnju kap napitka iz lijevka. Obilazim sobe s lopatom i vedrom...”

Ticklepenny zastade, potegnu doista velik gutljaj svoga limunskog fosfata i posve prekinu svoje vabljenje pod stolom. Murphy nije to mogao iskoristiti da ode jer je bio osupnut iznenadnim sudarom dvaju dosad različitih motiva u Sukovu nacrtu, motiva umobolnika u drugom odjeljku i motiva čuvara u sedmom odjeljku.

“Ne mogu to podnijeti,” stenjao je Ticklepenny, “izluđuje me.” Teško je reći gdje leži pogreška u Ticklepennyevu slučaju, u duši, u strujanju ili u usnama, ali kakvoća njegova govora bila je nesumnjivo vrlo slaba. Celiino povjerenje u g. Kellya, Nearyevo u Wyliea, mora većim dijelom biti izloženo posredno. A sad pogotovo Ticklepennyjevo u Murphya. Neće uzeti mnogo vremena.

Poslije mnogo oklijevanja Ticklepenny se obratio dublinskom liječniku dr. Fistu, više filozofu nego medicinaru, Nijemcu s očeve strane. Dr. Fist je rekao: "Brestanite cukati ili ste gotofi." Ticklepenny je rekao da će prestati cugati. Dr. Fist gromoglasno se nasmijao i rekao: "Tat ću fam bizamce za Killiecrankiea." Dr. Angus Killiecrankie bio je predstojnik ustanove u predgrađu Londona poznate kao Magdalen Mental Mercyseat. U pisamcu se predlagalo da Ticklepenny, slavni, ubogi irski bard, pijanica, bude od koristi na tom mjestu u zamjenu za blagu terapiju odvikavanja od alkohola.

Ticklepenny je reagirao tako brzo na taj dogovor da je glasina o pogrešnoj dijagnozi počela dizati svoju groznu glavu u M.M.M.-u, sve dok dr. Fist nije poslao pismo iz Dublina objašnjavajući da ljekoviti faktor u tom zanimljivom slučaju ne treba tražiti ni u alkoholizmu ni u pranju bočica, nego u oslobođenju od pjesničkoga stvaranja koje su oni omogućivali njegovu pacijentu, čiji su slom manje prouzročile pinte nego pentametri.

Takav pogled na stvari neće se činiti čudnim nikome upoznatim s onom vrstom pentametra kakvu je pisao Ticklepenny, smatrajući to svojom dužnošću prema Erin, slobodan kao kanarinac u petoj stopi (strašna žrtva, jer Ticklepenny je štucao u završnim rimama), s cezurom postojanom i čvrstom kao njegov božanski prdac, uz toliko malih draži gelske prozodomologije koliko se može iscijediti iz vrča Beamisheva tamna piva. Nije čudo što se osjećao kao nov čovjek perući bočice i prazneći noćne posude duševno poremećenih pripadnika viših slojeva.

Ali, sve dobre stvari dođu kraju, i Ticklepenny su ponudili posao čuvara za majordomsku plaću od pet funti mjesečno plus stan i hrana.

Prihvatio je. Više nije imao hrabrosti odbiti. Olimpijski pijandura preobratio se u suzdržana potrčka.

Sad je već nakon tjedan dana radeći kao čuvar osjetio da ne može nastaviti. Nije ga smetalo da mu u razumnoj mjeri izazivaju sućut, pa čak i užas, ali želja za povraćanjem od sažaljenja i tjeskobe činila mu se nespojivom s pravom katarzom, osobito zato što ništa nije mogao izbljuvati.

Ticklepenny je bio neizmjerljivo inferioran Nearyu, ali imali su neke zajedničke različitosti od Murphya. Jedna je bila taj umišljeni strah da

će poludjeti. Druga je bila nesposobnost promatranja, bez obzira na to o kakvom se prizoru radilo. To dvoje je bilo povezano utoliko što se mučna situacija uvijek mogla svesti na promatranje ove ili one vrste. Ali čak je i tu Neary bio nadmoćan Ticklepennyu, barem prema tradiciji koja svrstava natjecateljev duh više od torbareva, a čovjeka koji žali za onim što ne može imati svrstava više od čovjeka koji se podsmjehuje onome što ne može razumjeti. Jer Neary je znao parabolu o trima životima svoga velikog učitelja, dok Ticklepenny nije znao ništa.

Wylie je bio malo sličniji Murphuyu, ali njegov način promatranja razlikovao se od Murphyeva kao voajerov od vidovnjakova, iako Wylie nije bio ništa više prvi u nepristojnom smislu nego što je Murphy bio potonji u natpristojnom smislu. Ti su izrazi uporabljeni samo kako bi se razlučio pogled ovisan o svjetlu, objektu, stajalištu itd., od pogleda koji sve te stvari ometaju. U vrijeme kad je Murphuyu bilo stalo da vidi gđicu Counihan, trebao je zatvoriti oči kako bi to postigao. Čak i sad kad bi ih zatvorio nije bilo jamstva da se gđica Counihan neće pojaviti. To je bila Murphyeva prava žuta pjega. Slično je prvi put vidio Celiu, ne kad se okrenula pred njim na način koji je tako veselio g. Kellya, nego dok je daleko od njega gledala obalu. Kao da ju je neki nagon spriječio da mu se propisno obrati dok on jasno ne uvidi njezine prednosti i upozori je da prije nego što bude mogao vidjeti ne mora tek pasti mrak, već njegov vlastiti mrak. Murphy je držao da nema mraka poput njegova.

Ticklepennyev pompozni strah da će poludjeti od neprekidna pogleda na one koji su već ludi nagnao ga je da svim srcem žudi za napuštanjem svojeg mjesta bolničara u Magdalen Mercy Seatu. No, budući da je primljen na probni rok u trajanju od jednog mjeseca, za službu kraću od tog roka neće dobiti nikakvu plaću. Ostaviti posao nakon jednog ili dva tjedna ili bilo kojeg razdoblja kraćeg od probnog razdoblja značilo bi da neće dobiti naknadu za sve što je prepatio. A između ludila i mogućnosti da mu ostatak života truje misao kako je nekoć tjedan dana radio nizašto, Ticklepenny je smatrao da nema što birati.

Čak ni M.M.M.-u nije bilo lakše pribaviti bolničare nego drugim duševnih bolnicama. To je bio razlog angažiranja Ticklepenya, čije su jedine kvalifikacije za postupanje s duševno poremećenima bili stas

birtaškog pjesnika i neosjetljivost na pogrde. Jer čak ni u M.M.M.-u nije bilo mnogo pacijenata tako odvojenih od stvarnosti da među sobom ne bi mogli razaznati i psovati Ticklepennya.

Kad se Ticklepenny posve prestao samosažalijevati, u cmizdravoj anti- foni između grozne nužde da poludi ako ostane i grozne nemogućnosti da ode bez svoje zarade, Murphy je rekao:

“Pretpostavimo da si našete zamjenu u mojem umu” (nabrao je čelo) “i tijelu,” (podigao je ramena) “što ćete onda?”

Ticklepenny se sav uzbudio od tih riječi, ali nijedan dio tako strašno kao koljena mu, koja su počela klecati pod stolom. Isto se tako pas katkad zaboravi od veselja.

Kad se to okončalo zamolio je Murphya da ga bez odlaganja otprati do M.M.M.-a i stupi u službu, kao da je mogućnost protivljenja uprave iznenadnoj promjeni među njihovim osobljem bila previše neznatna da bi je se razmotrilo. Murphy je također bio sklon smatrati da će taj dogovor odmah biti odobren, uz pretpostavku da Ticklepenny nije sakrio neki materijalni čimbenik u toj situaciji, kao što je veza s kakvim visokim službenikom, primjerice, s glavnim bolničarom. S obzirom na to da nije bio miljenik takve osobe, Murphy je bio sklon smatrati da ništa što Ticklepenny može raditi on ne bi mogao raditi kudikamo bolje, osobito u društvu psihopata, i da se samo trebaju pojaviti zajedno pred nadležnom instancom da se to objelodani.

Ali, ono zbog čega se Murphy osjećao doista uvjerenim bila je neočekivana sizigija u Sukovim opisima umobolnika u drugom odjeljku i čuvara u sedmom odjeljku. Od njih dvojice dosad razmotrenih, prvi se činio tek natuknicom neke gatare, izazvanom prisutnošću Mjeseca u Zmiji, a drugi uobičajenom floskulom pročitanoj u njegovim zvijezdama. Sad se uslijed njihova sjedinjenja horoskop činio lijepo usuglašenoj u svim svojim dijelovima kao i sustav iz kojega je trebao proisteći.

Tako se to nebo vrijedno šest penija, sa smiješnog lista papira koji je Murphy nazivao svojim životnim jamstvom, svojom bulom malorječivosti i korpusom sredstava za odvratanje, promijenilo u pjesmu koju je samo on od svih živih mogao napisati. Izvadio je crnu omotnicu, stisnuo je da je razdere, zatim je vratio u džep, vodeći računa o svom sjećanju i o tome da nije sam. Rekao je da će se

osobno predstaviti u M.M.M.-u iduće nedjelje ujutro, kad god to bilo, što daje Ticklepennyu vremena da pripremi teren. Ticklepenny neće poludjeti prije tog dana odmora, Murphyu tako povoljnog. Onima koji se boje da ga ne izgube, razum strši poput čička. A onima koji se nadaju...?

“Zovi me Austin,” reče Ticklepenny, “ili čak Augustin.” Smatrao je da još nije sazrelo vrijeme za Gussyu, ili čak za Gusa.

Sjedeći tako gotovo jedan sat bez ikakvih loših posljedica, izvevši svoju svakodnevnu podvalu i iskoristivši birtaškog pjesnika, Murphy je smatrao da je zaslužio dugu ekstazu izvaljenosti na leđa u najugodnijem od raspoloživih prirodnih okrilja, u Cockpitu u Hyde Parku. Potreba za tim neprekidno se povećavala, sad ga je u završnom napadu nužnosti otrgnula od Ticklepenya prema Gray's Inn Roadu. Noge pod stolom nastavile su klecati, kao što se kokoš i dalje trza dugo nakon što joj je odstranjena glava, u praznu prostoru i prostranu ništavilu.

Vera je, primijetivši da nije svratio do blagajne na odlasku i da mu račun leži tamo gdje ga je stavila, pretpostavila da je teret plaćanja pao na prijatelja. Međutim, osigurala se da ne padne na nju spojivši dva računa kad je ispostavila drugi. Sve se to dogodilo kako je Murphy predvidio. Utjeha koju je pružio Ticklepennyu vrijedi mnogo više od četiri penija.

Polovina tako uštedene love otišla je na autobus do Marble Archa. Rekao je kondukteru da mu kaže kad stignu onamo, kako bi mogao zatvoriti oči i držati ih zatvorenima. Zbog toga je otkazao magnata u Oxford Streetu, ali što su magnati čovjeku čija je budućnost osigurana? A što se tiče reljefa s harpijama, zatvorivši oči mogao se naći u arhaičnom svijetu mnogo manje pokvarenom od bilo čega izloženog u BM-u. Dok je autobus gmizao i trzao se, pokušavao je zamisliti Celiino lice kad čuje za zaposlenje, čak je pokušao zamisliti samo zaposlenje, ali lubanja kao da mu je bila puna želatine, pa nije mogao ništa zamisliti.

Murphy je obožavao mnoge stvari, smatrati ga turobnim ili blaziranim značilo bi biti nepravedan prema njemu ili mu ukazivati preveliku počast. Jedna od mnogih stvari koje je obožavao bila je vožnja u onim novim autobusima na šest kotača kad je promet na vrhuncu. Duboka, tvrda sjedala bila su vrlo podmukla, osobito

sprijeda. Glavna rekreacija prije Celie bila je čekati lijepo u Walham Greenu broj 11 i odvesti se kroz večernju gužvu do Liverpool Streeta i natrag, sjedeći na donjem katu iza vozača. Ali sad, s Celiom koju je morao uzdržavati i gđicom Carridge, koja je interes njegova ujaka učinila svojim, to je zadovoljstvo bilo iznad njegovih mogućnosti.

Blizu Cockpita, bučno nasmijana skupina promatrala je kako čiste Rimu od obilata onečišćenja crvenim permanganatom. Murphy je uzmaknuo malo prema sjeveru i spremio se dovršiti svoj ručak. Izvadio je kekse iz kutije i položio ih licem nagore na travu, redom kojim je procjenjivao njihovu jestivost. Bili su isti kao i uvijek, Ginger, Osborne, Digestive, Petit Beurre i jedan bezimeni. Uvijek bi prvospomenutog pojeo posljednjeg, zato što ga je najviše volio, a najprije bezimenog, zato što je mislio da je najvjerojatnije najmanje ukusan. Bilo mu je nevažno kojim bi redom pojeo ostala tri, i on se nepravilno mijenjao iz dana u dan. Dok je sad klečao ispred njih pet, prvi put mu se učinilo da te sklonosti svode broj načina na koji može pojesti svoj obrok na ništavnih šest. No to bi značilo narušiti samu bit izbora, to bi bio crveni permanganat na Rimi raznolikosti. Čak i da svlada svoju predrasudu prema bezimenom, još bi uvijek ostala dvadeset četiri načina na koja se kekse mogu pojesti. Ali, kad bi poduzeo posljednji korak i nadjačao svoju zaludjenost Gingerom, onda bi pred njim nastao, plešući u blistavu ritmu svoje ukupne zamjenjivosti, izbor jestivosti na stotinu i dvanaest načina!

Svladan tim mogućnostima Murphy pade ničice na travu, pokraj tih kekse, o kojima bi se, baš kao i o zvijezdama, moglo reći da se razlikuju jedan od drugoga, ali u čijoj punoći nije mogao uživati dok ne nauči ne pretpostavljati jedne drugima. Ležeći pokraj njih na travi, ali okrenut na suprotnu stranu, boreći se s demonom paprenjaka, začuo je riječi:

“Biste li bili tako dobri, oprostite na smetnji, da pridržite moga psića?”

Gledan odozgo i straga Murphy je izgledao prilično uslužno, kao neznanac kome se nečiji psić ne bi protivio da ga pridrži. Sjeo je i našao se pred nogama niske, gojazne sredovječne žene s doista vrlo teškom pačjom bolešću.

Pačja je bolest ozbiljan patološki poremećaj pri kojemu su bedra zbijena, a stražnjica počinje odmah iznad koljena, što je prikladno

opisano u Steissovoj nozologiji kao panpigoptoza. Srećom, njezina je rasprostranjenost ograničena, kao što naziv ukazuje, na slabiji spol, pristranost Prirode zbog koje su gorko jadikovali glasoviti dr. Busby i drugi manje sitničavi uglednici. Nije zarazna (premda su neki promatrači držali drukčije), nije nasljedna, bezbolna je i tvrdokorna. Njezina etiologija ostaje nejasna svima osim psihopatologijskim fanaticima, koji su pokazali da je riječ samo o još jednom utjelovljenju neurotičnog Non me rebus sed mihi res.

Patka je - dajmo joj to ime da nastavimo s njim - držala u jednoj ruci veliku nabreklu torbu, a u drugoj uzicu koja joj je tijelo spajala s jazavčarem tako niskim i tako dugim da Murphy nikako nije mogao reći radi li se o psu ili o kuji, što je bila prva stvar koju je htio znati o svakom takozvanom psu koji bi se našao pred njim. Nesumnjivo je imao klasično kujino oko, poljubi me u rožnicu, zadrži me u šarenici i Bog ti pomogao u zjenici. Ali, i neki su psi to imali.

Murphyeva prednja strana nije potvrdila obećanje njegove stražnje strane, ali Patka je otišla predaleko da bi se povukla.

“Nelly se tjera”, rekla je bez i najmanjeg traga prenemaganja, glasom ujedno ponosnim i žalosnim, pa zastala da bi Murphy mogao čestitati ili izraziti sućut, prema svom nahođenju.

Kad nije učinio ništa od toga, jednostavno je spustila ruku.

“Živim od spiritizma, došla sam čak iz Paddingtona da nahranim sirote drage ovčice, i sad se ne usuđujem pustiti je, evo moje posjetnice, Rosie Dew, neudana, u službi lorda Galla iz Wormwooda, možda ga znate, divan čovjek, šalje mi razne predmete, u mučnoj je situaciji, dugo je impotentan i traži oporučne upute s onoga svijeta, vidi kako se ona napreže da odjuri, zaštitnik je čovjek od željeza i neće se ustezati, uronit će uzavrelu krv u Serpentine ili možda čak Long Water, kao Shelleyeva prva žena, znate, zvala se Harriet, ne Nelly, Shelly, Nelly, o, Nelly, kako te OBOŽAVAM.”

Povukavši uzicu prigrabila je Nelly s velikom spretnošću u pustoš svoga naručja i obasula joj njuškicu svim poljupcima kojima ju je Nelly naučila tijekom dugih večeri. Zatim je predala drhtavu životinju Murphyu, uzela dvije glavice salate iz torbe i stala se postrance približavati ovcama.

Mnoštvo ovaca izgledalo je bijedno, prljavo, kratko ošišano, premalo rastom i nakazno. Nisu pasle, nisu preživale, činilo se da se

čak nisu ni odmarale. Jednostavno su stajale, u stanju duboke potištenosti, pognutih glava, koje su se lagano njihale kao da su ošamućene. Murphy nikad nije vidio čudnije ovce, sve do jedne izgledale su kao da su na rubu kolapsa. Zbog njih se tumačenje Wordsworthovih ljupkih "fields of sleep" kao slagareve pogreške kojom je to promijenjeno u "fields of sheep" više nije činilo podrugivanjem tom divnom čovjeku. Nisu imale snage uzmaknuti pred gđicom Dew, koja se primicala sa salatam.

Slobodno se kretala među njima, pružajući salatu jednoj za drugom, gurajući je u njihove oborene gubice kao da šećerom hrani konja. Odvraćale su mrzovoljne glave od emetika, vraćajući ih u prvobitan položaj čim bi prošao pokraj njih. Gđica Dew vrludala je sve dalje i dalje poljem u potrazi za ovcama koje će pojesti njezinu salatu.

Murphy je bio previše zaokupljen tim dirljivim malim Argonautom, a najviše ekstatičnim držanjem ovaca, da bi imalo obraćao pozornost na Nelly. Sad je otkrio da je pojela sve kekse osim Gingera, koji joj nije mogao ostati u ustima dulje od nekoliko sekundi. Sjedila je nakon svog obroka, sudeći po beskonačno malenom kutu koji su joj leđa činila u odnosu na obzor. O jazavčarima Nellyine duljine i niskoće valja reći da im se vanjština vrlo malo razlikuje stoje li, sjede ili leže. Da se Parmigianino bavio slikanjem pasa, slikao bi ih takve kao što je Nelly.

Gđica Dew sad je eksperimentirala s posve novom tehnikom. Sastojala se od toga da stavi svoju ponudu na tlo i povuče se na diskretnu udaljenost kako bi ovce u svojem umu mogle razlučiti, ako je to ono što žele, pojam davatelja od pojma dara. Gđica Dew nije bila Ljubav, da bi se mogla osjećati kao jedno s onim što je davala, i možda je postojala neka nejasna ovčja svijest o tome da gđica Dew nije salata, što onemogućuje cijelu operaciju. Ali, ovčja je psihologija kudikamo jednostavnija nego što je gđica Dew mogla zamisliti, pa salata prerusena u prirodni proizvod nije imala više uspjeha nego kad je otvoreno predstavljena kao egzotična podvrsta.

Gđica Dew na koncu je bila primorana priznati poraz, progutati gorku pilulu pred potpunim neznancem. Pokupila je dvije glavice salate i otkotrljala se natrag na svojim jakim nogama tamo gdje je Murphy čučao oplakujući svoj gubitak. Stala je kraj njega previše

posramljena da bi govorila, dok je on bio previše ožalošćen da ne bi govorio.

“Ovcama se”, rekao je, “možda ne sviđa vaš kupus...”

“Salata!”, viknu gđica Dew. “Divna, svježna, čista, bijela, hrskava, blistava, ukusna salata!”

“Ali, vaša napaljena kuja mi je pojela ručak,” reče Murphy, “ili barem onoliko koliko je mogla progutati.”

Miss Dew kleknu kao bilo koja obična osoba i uzme Nellynu glavu u ruke. Gazdarica i kuja izmijene dug pogled razumijevanja.

“Njezin izopačeni tek,” reče Murphy, “možda će vam biti drago čuti, ne odnosi se na Ginger, niti krajnosti mojega na ekskremente pseta koje se tjera.”

Gđica Dew klečeći je više nego ikad izgledala kao patka, ili kao zakržljali pingvin. Grudi su joj se podizale i spuštale, gubila je i dobivala boju, zbog Murphyeve spominjanja Nelly, koja je uz lorda Galla bila gotovo sve što je imala u ovom žalosnom en-deçà, kao pseta koje se tjera. Njezina ju je ljubimica očito dovela u vrlo nezgodan položaj.

Wylie bi se na Murphyevu mjestu možda utješio mislju da je park zatvoreni sustav u kojemu ne može biti gubitka teka; Neary pomazanjem Ipse dixit; Ticklepenny odmazdom. Ali, Murphy je bio neutješan, izgorak smrdljive lojanice koji su keksi upalili u njemu Nelly je ugasila. “O, moja Ameriko,” zavapio je, “moj Newfoundlandu, ugledan kad i Atlantida.”

Gđica Dew zamisli svoga pokrovitelja na svome mjestu.

“Bez koliko ste ostali?”, rekla je.

Te su riječi bile nerazumljive Murphuyu i takvima su ostale dok nije ugledao novčanik u njezinoj ruci.

“Dva penija”, odvratio je, “i kritike čiste ljubavi.”

“Evo tri penija”, reče gđica Dew.

To je povisilo Murphyevu prijevarom stečenu lovu na pet penija.

Gđica Dew otišla je bez pozdrava. Nije otišla od kuće veselija nego što se vraćala tužna. Često je bilo tako. Gegala se prema Victoria Gateu, Nelly se šuljala pokraj nje, i osjećala se sve lošije zbog svojeg izleta. Salata joj je odbijena, njezino trapljenje, njezina ljubimica i ona sama u svojoj ljubimici bili su uvrijeđeni, potrošila je tri penija koje je odredila za čašu blagog piva. Prošla je kraj dalija i

psećeg groblja i našla se iznenada u sivu blještavilu Bayswater Road. Podigla je Nelly na ruke i nosila je veći dio puta do Paddingtona nego što je bilo potrebno. Čekala ju je čizma lorda Galla, čizma koja je nekoć bila u garderobi njezina oca. Sjest će s Nelly u krilu, s jednom rukom na čizmi, s drugom na ploči sa slovima, i iznuditi iz etera nekakav dobar razlog za zaštitnika, koji je na nesreću bio i čuvar nasljedstva, kako bi se dokončalo okrutno ograničavanje nasljednog prava.

Duh koji je prizivala gđica Dew, panpigoptotična manihejka iz četvrtoga stoljeća po imenu Lena, stroga držanja i blijeda lica, koja je zabavljala Jeronima na njegovu putu od Halkide preko Rima do Betlehema, pre- ma vlastitu izvješću, nije stekla u potpunosti tako duhovno tijelo da bi sad sjedila mnogo udobnije nego što je to činila u prirodnom tijelu. Ali, objavila je da svako stoljeće donosi značajan napredak i potaknula gđicu Dew da bude srčana. Za tisuću bi godina mogla očekivati da će imati bedra kao svatko drugi, i to ne obična bedra, već nebeska.

Gđica Dew nije bila običan, prosječan medij, njezine su metode bile originalne i eklektične. Možda nije mogla izazvati bujice ektoplazme ili sipati šumarice iz pazuha, ali ostavi li je se nesmetano s jednom rukom na tuđoj čizmi i s drugom na ploči, s Nelly u krilu i Lenom koja se javlja, mogla je navesti mrtve da se dodvoravaju živima na sedam jezika.

Murphy je nastavio čučati još neko vrijeme, igrajući se s pet penija, mozgajući o gđici Dew, mozgajući o ovcama, prema kojima je osjećao blisku naklonost, osuđujući ovu i onu predrasudu, optužujući svoju ljubav prema Celii. Uzalud. Sloboda ravnodušnosti, ravnodušnost slobode, praši- na volje u prašini njezina objekta, čin ispuštanja pijeska iz šake - to su bili neki od oblika koje je opazio, suton uz obalu nakon mnogo dana. Ali, sad je sve bilo zamagljeno i tamno, mrak razdraženosti iz kojega se nijedna iskra nije mogla izmisliti. Stoga je otišao u drugu krajnost, isključio je um iz grubih salijetanja osjetila i razmišljanja te se usredotočio na udubinu svojih leđa radi obamrlosti u koju je žudio ući posljednjih pet sati. Neumoljivo su ga sprečavali, Ticklepenny, gđica Dew, njegova nastojanja da ponovno užge svjetlo koje je Nelly ugasila. Ali, sad se činilo da nema ničega što bi ga zaustavilo. Doista, ništa se nije

pojavi da ga zaustavi, pa je šmugnuo, od penzuma i nagrada, od Celie, sitničara, otvorenih cesta, itd., od Celie, autobusa, parkova, itd., tamo gdje nema ni penzuma ni nagrada, gdje je jedino Murphy, oslobođen od sveg znanja.

Kad je došao k sebi, ili bolje rečeno od sebe, nije imao pojma kako, otkrio je da je pala noć, podigao se pun Mjesec, a ovce su se okupile oko njega, gomila blijedih nemirnih oblika koji su možda ukazivali kako se prenuo. Činilo se da su u prilično boljoj formi, manje vordsvortovskoj, počivale su, preživale, čak i brstile. Ono što su odbile, dakle, nije bila gđica Dew ni njezin kupus, nego jednostavno doba dana. Pomislio je na četiri zatvorene sove u Parku Battersea, čije radosti i tuge nisu počinjale prije sumraka.

Otkrio je oči Mjesecu, prstima je zategnuo vjeđe unatrag, žutilo je procurilo ispod njih u lubanju, prokuljalo je vlažno i gnusno iz starih zelenih dana:

Gledajuć' do sumraka od zore
Skoro uvijek očima što *gore*.^[18]

Pljunuo je, ustao i pohitao natrag Celii svom brzinom koju je pet penija nalagalo. Bez sumnje su njegove vijesti bile dobre, prema njezinu Bogu, ali bio je to u cjelini naporan dan za Murphya, pa je on bio nestrpljiviji nego inače da započne glazba. Već je mnogo prošlo od njegova uobičajenog vremena kad je stigao i našao ne jelo koje se kvare, kako se nadao i bojao, nego Celiu raširenih nogu i ruku potrbuške na krevetu.

Grozna se stvar dogodila.

6

Amor intellectualis quo murphy se ipsum amat.

Na veliku žalost, u ovoj je priči dosegnuta točka u kojoj se treba latiti opravdanja izraza "Murphyev um". Srećom, ne moramo se zamarati time kako je taj mehanizam bio uređen - to bi bilo pretjerano i drsko - već isključivo time kako je osjećao i zamišljao sebe. Murphyev um, na koncu konca, predstavlja srž tih informacija. Kratak odlomak posvećen njemu u ovom stadiju rasteretit će nas potrebe da se ispričavamo zbog njega kasnije.

Murphyev se um zamišljao kao velika šuplja kugla hermetički zatvorena za izvanjski svijet. To nije bilo osiromašenje, budući da nije isključivao ništa što sam nije sadržavao. Nikad ničega nije bilo niti će biti u svijetu izvan njega što već nije bilo prividno, ili stvarno, ili prividno koje prelazi u stvarno, ili stvarno koje silazi u prividno, u svijetu unutar njega.

To nije značilo da je Murphy premazan idealističkom mašću. Moglo se utvrditi duhovnu činjenicu i tjelesnu činjenicu, jednako stvarne, ako ne jednako ugodne.

Razlikovao je stvarnost i privid svojeg uma, ne kao formu i amorfnu žudnju za formom, nego kao ono s čim je imao i duhovno i tjelesno iskustvo i ono s čim je imao samo duhovno iskustvo. Tako je forma udarca bila stvarna, a forma milovanja prividna.

Um je smatrao da je njegov stvarni dio gornji i sjajan, a prividni donji te da se gubi u tami, ne povezujući to nikako s etičkim jooom. Duhovno iskustvo bilo je odsječeno od tjelesnog iskustva, njegovi kriteriji nisu bili isti kao kriteriji tjelesnog iskustva, podudaranje dijela njegova sadržaja s tjelesnom činjenicom nije prenosilo vrijednost na taj dio. Nije djelovao, i njime se nije moglo upravljati, prema načelu vrijednosti. Bio je sastavljen od svjetla koje se gubi u tami, od gornjeg i donjeg, ali ne od dobrog i lošeg. Sadržavao je forme s paralelnim inačicama i forme bez njih, ali ne ispravne forme i pogrešne forme. Nije osjećao sukob između svoje svjetlosti i tame, niti potrebu da mu svjetlo proguta tamu. Bilo mu je potrebno da bude malo u svjetlu, malo u polusvjetlu, malo u tami. To je sve.

Tako se Murphy osjećao razdvojenim na tijelo i dušu. Očito su općili, inače ne bi mogao znati da imaju išta zajedničko. Ali, osjećao je da mu je um neprobojan, pa nije shvaćao kojim se kanalom općenje odvija niti kako se dva iskustva poklapaju. Bio je zadovoljan time što nijedno ne proizlazi iz drugoga. Niti bi pomislio na udarac zato što ga je osjetio niti bi osjetio udarac zato što bi pomislio na nj. Možda se znanje odnosilo prema činjenici kao dvije veličine prema trećoj. Možda je postojao, izvan prostora i vremena, neduhovni netjelesni Udarac, iz sveukupne vječnosti, mutno otkriven Murphuyu u svojim povezanim oblicima svijesti i opsega, udarac in intellectu i udarac in re. Ali, gdje je onda bilo uzvišeno Milovanje?

Kako god bilo, Murphy je bio voljan prihvatiti da je to djelomično podudaranje svijeta njegova uma i svijeta njegova tijela prouzročeno nekim procesom natprirodne determinacije. Taj ga je problem slabo zanimao. Poslužiti će bilo koje rješenje koje se ne kosi s osjećajem, sve jačim u Murphuyu kako prolaze godine, da mu je um zatvoren sustav koji nije podložan nijednom načelu promjene osim vlastitom, samodostatan i otporan na nepostojanosti tijela. Neizmjerne više od toga zašto je tomu tako zanimalo ga je na koji se način to može iskoristiti.

Bio je razdvojen, jedan dio njega nikad nije napustio tu duhovnu komoru koja se zamišljala kao kugla puna svjetla što se gubi u tami zato što nema izlaza. Ali, kretanje u tom svijetu ovisi o mirovanju u izvanjskom svijetu. Čovjek je u krevetu, želi spavati. Štakor je iza zida pokraj njegove glave, želi se kretati. Čovjek čuje kako se štakor vrpolti, pa ne može spavati, štakor čuje kako se čovjek vrpolti, pa se ne usuđuje pomaknuti. Obojica su nesretna, jedan se vrpolti, a drugi čeka, ili su obojica sretna, štakor se kreće, a čovjek spava.

Murphy je mogao donekle razmišljati i spoznavati dok mu je tijelo bilo budno (takoreći), uz neku vrstu duhovnog tic douloureuxa dostatnog za njegovu parodiju razumna ponašanja. Ali, to nije bilo ono što je smatrao sviješću. Tijelo mu je sve češće poprimalo nepomičnost manje krhku od one koju je donosio san, radi vlastite ugone i kako bi se um mogao kretati. Čini se da je malošto u tom tijelu ostalo nepovezano s tim umom, i to je malo obično bilo umorno zbog vlastitih razloga. Nastanak onoga što se činilo tajnim sporazumom između dva potpuna stranca ostao je Murphuyu

nerazumljiv poput telekineze ili lejdenske boce, i jednako nezanimljivim. Opazio je sa zadovoljstvom da postoji, da mu tjelesne potrebe sve više prate duhovne.

Dok je propadao u tijelu osjećao je da oživljava u umu, oslobođenom da se kreće svojim bogatstvima. Tijelo je imalo svoje zalihe, um svoje bogatstvo.

Bile su tri zone, svijetla, polusvijetla, tamna, svaka sa svojom osebnjuošću.

U prvoj su bile forme s paralelom, blistav sažetak pasjega života, elementi tjelesnog iskustva raspoloživi za novo raspoređivanje. Tu je užitak bio odmazda, užitak obrtanja tjelesnog iskustva. Udarac koji je tjelesni Murphy primao, duhovni Murphy tu je davao. Bio je to isti udarac, ali s korigiranim smjerom. Tu su sitničari bili na raspolaganju za polaganu depilaciju, gđica Carridge Ticklepenneyu za silovanje, i tako dalje. Tu je cijeli tjelesni fijasko postajao strašnim uspjehom.

U drugoj su bile forme bez paralela. Tu je užitak bio kontemplacija. Taj sustav nije imao nijedan drugi način djelovanja u kojem bi bio poremećen, pa se u tom smislu nije morao dovoditi u red. Tu su Belacquina radost i drugi tek nešto manje određeni.

U tim objema zonama svojega privatnog svijeta Murphy se osjećao suverenim i slobodnim, u jednoj da se nagradi, u drugoj da se prema volji kreće od jednog neusporedivog blaženstva do drugog. Nije bilo konkurentske pobude.

Treća, tamna, bila je bujica formi, neprekidno skupljanje i raspadanje formi. Svjetlo je sadržavalo prilagodljive elemente nove mnogostrukosti, svijet tijela razbijen na dijelove igračke; polusvijetlo, stanja mirovanja. No tama nije sadržavala ni elemente ni stanja, ništa osim formi koje nastaju i drobe se u fragmente novog nastajanja, bez ljubavi ili mržnje ili bilo kojeg shvatljivog načela promjene. Tu nije bilo ničega osim meteža i čistih formi meteža. Tu nije bio slobodan, nego čestica u tami apsolutne slobode. Nije se micao, bio je točka u neprekidnom, bezuvjetnom stvaranju i nestajanju loze.

Maternica iracionalnih.

Bio je užitak udarati Ticklepenneye i gđice Carridge istodobno u sablasnim ljubavnim zagrljajima. Bio je užitak ležati snivajući na stijeni pokraj Belacque gledajući nakrivljen izlazak Sunca. Ali, koliko

je samo veći užitak bio osjećaj da si projektil bez izvora ili mete, uhvaćen u strci nenjutnovskog kretanja. Takav užitak da užitak nije prava riječ.

I dok ga je tijelo sve više oslobađalo u umu, počeo je provoditi sve manje vremena u svjetlu, pljujući na rušitelje svijeta; i sve manje u polusvjetlu, gdje je izbor radosti uvodio element truda; i sve više i više u tami, u bez-voljnosti, čestica u njezinoj apsolutnoj slobodi.

S obzirom na to da je ova mučna dužnost sad izvršena, neće se izdavati nova izvješća.

Celiina pobjeda nad Murphym, nakon što se povjerila djedu, izvojevana je sredinom rujna, u četvrtak dvanaestoga, da budemo sitničavi, malo prije kvatrenog posta, dok je Sunce još uvijek bilo u Djevici. Wylie je spasio Nearya, utješio ga i savjetovao tjedan kasnije, kad je Sunce s uzdahom olakšanja ušlo u Vagu. Susret Murphya i Ticklepenya, tako prekretno, dogodio se u petak, 11. listopada (iako Murphy to nije znao), Mjesec je opet bio pun, ali ni blizu tako blizu Zemlji kao kad je posljednji put bio u opoziciji.

Odvucimo sad Vrijeme, tog starog bludnika, iako je na tjemenu već ćelavo, za onih nekoliko žalosnih kratkih vlasi koje su mu preostale, natrag do ponedjeljka, 7. listopada, prvog dana njegova povratka očaravajućoj gđici Greenwich.

Pošteni ljudi išli su na počinak.

G. Willoughby Kelly je legao. Jedro njegova zmaja bilo je grimizno svileno, pohabano i izbljedjelo od čestih izlaganja vremenu. Krpao ga je iglom i koncem, nije mogao više učiniti, ležalo je kao veliki grimizni šesterokut na pokrivaču, slobodno od svoje zvjezdice štapova. G. Kelly nije izgledao ni dan stariji od devedeset, slapovi svjetla s noćne svjetiljke padali su na ćelavu kupolu i ispupčenja njegove lubanje, iscrtavali mu propalo lice sjenom. Bilo mu je teško razmišljati, tijelo kao da mu je bilo rašireno preko golema prostora, dijelovi bi odlutali i izgubili se da nije pozorno motrio, osjećao je kako se vrpolje da odu. Bio je budan i nemiran, budnost mu je bila nemirna, posezao je i trzao se u sebi za ovim ili onim dijelom. Bilo mu je teško razmišljati, nije mogao razviti žalosnu igru riječima (izvrsno je znao francuski): Celia, s 'ily a, s 'ily a, neprestano mu je udaralo iza očiju. Igrati se njezinim imenom malo ga je tješilo, vrlo malo. Što joj je učinio da ga više nije došla vidjeti? Sad nemam nikoga, rekao je g. Kelly, čak ni Celiu. Ljudska vjeđa nije suzonepropusna, krateri između nosa i jagodica hvatali su dragocjenu tekućinu, drugi lakrimatorij nije bio potreban.

Neary također nije imao nikoga, čak ni Coopera. Sjedio je u Glasshouse Streetu, šćućuren u guštari svojih briga kao sova u bršljanu, poplavljujući zelenim čajem pun trbuh juhe od ptičjih gnijezda, chop sueya, rezanaca, peraja morskog psa i sirupa ly-chee. Bio je tužan, onako kako su tužni naprašiti ljudi. Sa štapićima za jelo kao kostima između prstiju lagano je bubnjao u ritmu svojega gnjeva.

Njegov je problem bio ne samo kako pronaći Murphya, nego kako ga pronaći, a da njega samog ne pronađe Ariadne rođena Cox. To je bilo kao tražiti iglu u plastu sijena punom otrovnica. Grad je vrvio njezinim pomagačima, bila je sveprisutna, a on je bio sam. U času bijesa otjerao je Coopera, kojega sad kad ga je želio natrag nije mogao naći. Pisao je Wylieu preklinjući ga da dođe i podrži ga, svojom okretnošću, svojom praktičnom domišljatošću, svojim savoir faire, svojim savoir ne pas faire, svojim darom prepredenosti koji Neary nije imao. Našto je Wylie odgovorio, vrlo iskreno, da je gđica Counihan posao koji oduzima sve vrijeme, a navođenje Nearya na pravi put tvrdi orah nego što je slutio. To je pismo ispunilo Nearya novom bojazni. Iznevjerio ga je Cooper, vjerni i pouzdani sluga; a s koliko većom vjerojatnošću se to moglo očekivati od Wyliea, kojega je jedva poznavao. Najednom se Murphy, kojega je progonio, činio jedinim čovjekom od svih njegovih znanaca, od svih ljudi koje je ikada znao, koji neće iznevjeriti njegovu vjeru u ljude, koliko god se možda loše odnosio prema ženama. Tako se njegova potreba za Murphym promijenila. Nije mogla biti hitnija nego što je bila, morala je izgubiti u odnosu na suparnika ono što je dobila u odnosu na prijatelja. Pijavičina kći bila je zatvoren sustav.

I dalje je sjedio, tresao glavom kao možda praznom bocom, ogorčeno brundajući sa štapićima, i bolniji nedostatak bilo kakve žene ili čak ljubovce, bila to i Yang Kuei-fei, bio je nedostatak duha uz koji bi mogao položiti svoj. Istočnjačko okruženje nedvojbeno je kumovalo tom zastranjivanju. Ly-cbee, kojega je uzeo tri porcije, nastavio je širiti svoj bezimni miomiris, jedva čujnu glazbu lutnje u zaleđu njegovih briga.

Gđica Counihan sjedila je na Wylievim koljenima, ne u hotelu Wynn, kako optužba za klevetu ne bi bila lažna, i izmjenjivali su

poljupce poput kamenica. Wylie nije često ljubio, ali kad jest, bila je to ozbiljna stvar. Nije bio jedna od onih potištenih osoba koje ustraju na uklanjanju klatna sa zvona strasti. Wylieov poljubac bio je poput dvostruke note, odsvirane u dugoj, polaganoj ljubavnoj frazi, preko svog ekvivalenta u tridesetdruginkama. Gđica Counihan nikad nije toliko uživala kao u toj usporenoj osmozi ljubavne sline.

Gornji je odlomak brižno proračunat kako bi iskvario obrazovana čitatelja.

Za irsku djevojku gđica Counihan je bila posve iznimno čovjekolika. Wylie nije bio siguran da je u cijelosti mario za njezina usta, koja su bila velika. Površina ljubljenja bila je veća od ružina pupoljka, ali slabije izražene nijanse. Ona za njegova jest. Njezin je opis suvišan, bila je poput svake druge lijepe irske djevojke, osim, kako je spomenuto, što je izrazitije bila čovjekolika. Koliko to čini prednost, svaki muškarac mora odlučiti za sebe.

Uđe Cooper. Kao mekušac otrgnut od svog kamena, Wylie se odmaknu. Gđica Counihan posveti se svojim usnama. Wylie ne bi prekinuo svoju ljubavnu igru zbog Coopera kao što ne bi ni zbog neke životinje, ali bojao se da je i Neary u blizini.

“Otjeran sam”, reče Cooper.

Wylie shvati situaciju u trenu. Okrenu se još zadahtanoj gđici Counihan i umirujuće reče:

“Nemojte se uznemiravati, draga moja. Ovo je Cooper, Nearyev čovjek. On nikad ne kuca, niti sjedi, niti skida šešir. Bez sumnje ima vijesti o Murphyu.”

“Oh, ako imate,” zavapi gđica Counihan, “ako imate vijesti o mojoj ljubavi, govorite, govorite, preklinjem vas.” Bila je svežderska čitačica.

Bilo je točno da Cooper nikad ne sjedi, njegova je akatizija bila duboko ukorijenjena i dugotrajna. Bilo mu je svejedno stoji li ili leži, ali sjediti nije mogao. Od Eustona do Holyheada je stajao, od Holyheada do Dun Laoghairea ležao. Sad je opet stajao, uspravan kao svijeća, nasred sobe, s polucilindrom na glavi, s čvrsto zakopčanim grimiznim ovratnikom, krvavih očiju, klizeći srednjim prstima duž šavova na vrećastim hlačama odmah iznad koljena, i govorio: “Otjeran sam, otjeran sam”, iznova i iznova.

“Recimo radije”, reče Wylie, koji je za razliku od Murphya više volio i najlošiju šalu nego nikakvu, pod uvjetom da je njegova, “da se tjeraš.”

Natočio je dupli viski i pružio mu ga rekavši:

“Ovo će pomoći da igla ne preskače.” Dupli je viski bio tek miris čepa za Coopera, koji zbog toga ipak nije okrenuo nos. Većina čepova koje su mu nudili bila je bez mirisa.

Evo Cooperova pročišćena, ubrzana, uljepšana i skraćena prikaza onoga što ga je dovelo do tjeranja.

Nakon mnogo dana ugledao je Murphya u Cockpitu jednog kasnog poslijepodneva i pratio ga do ulice u West Bromptonu. Na uglu ulice stajala je veličanstvena rakijašnica, krčma koja nije trebala sjaj Sunca ni Mjeseca. Kad je Cooper prošao, za petama Murphyu, rešetka se otvori, rolo se podignu, vrata se otvoriše. Cooper je produžio svojim putem, Murphyevim putem, dok isti nije završio u kući u koju je Murphy ušao. Otključao si je, znači da je živio ondje. Cooper je u sebi pribilježio broj i požurio natrag putem kojim je došao, smišljajući u hodu brzozav za Nearya.

Na uglu je zastao da se malo divi krčmi, najljepšoj koju je ikad vidio. Najednom se na trijemu pojavi čovjek, blistav u svojoj košulji i pregači od fine čoh, držeći čvrsto bocu viskija. Lice mu bijaše kao lice anđela, pružio je ruku prema Cooperu.

Kad je izašao pet sati kasnije žed mu je bila neutaživa. Vrata su se zatvorila, rolo se stropoštao, krila rešetke su se spojila. U West Bromptonu, obrana West Bromptona od West Bromptona nije ništa prepuštala slučaju.

Bjesnio je, Pantagruel ga je zgrabio za grlo. Mjesec, upadljivom slučajnošću pun i u perigeju, zasipao je tantalus nalik na palaču ironičnim sjajem. Zaškrgutao je zubima, zgrabio je ljutito obješene hlače za koljena, bio je spreman za zlo. Pomislio je na Murphya, svoju lovinu, prema tome svojega neprijatelja. Vrata kuće bila su pritvorena, zatvorio ih je za sobom i stao u mračnom hodniku. Zapalio je šibicu. Jedina prostorija u koju je vodio hodnik bila je bez vrata, iz podruma nisu dopirali ni zvuk ni svjetlo. Uspeo se stubama. Otvorio je vrata na polukatu i pri jezovitu treperenju šibice ugledao nužnik. Dvije su sobe bile na odmorištu prvoga kata, jedna je bila bez vrata, iz druge je dopro dug očajnički uzdah. Cooper je ušao,

našao Murphya u groznu položaju opisanom u trećem dijelu, pretpostavio da je riječ o neuspjelu pokušaju umorstva i navratnanos uzmaknuo. Kad je izletio kroz vrata unutra je šmugnula najljepša mlada žena koju je ikad vidio.

“Jao!”, vrisnu gđica Counihan. “Pogrešno i okrutno!”

Odvezao se podzemnom željeznicom u Wapping, čija je obrana od sebe bila manje neumoljiva od obrane West Bromptona, i ondje pio cijeli tjedan. Žeđ i novac nestali su mu zajedno, sretna slučajnost. Pljačkao je škrabicu za škrabicom dok nije skucao nekoliko šilinga. Požurio se natrag u West Brompton, zastavši putem samo kako bi brzojavio Nearyu dobru vijest da je Murphy pronađen. Ruševine iz ulice odvozili su kolima kako bi napravili mjesta za građevine koje su više u skladu s palačom na uglu. Požurio je natrag u svoju jazbinu, zastavši putem samo kako bi brzojavio Nearyu lošu vijest da je Murphy izgubljen.

Neary je stigao sljedeće jutro. Cooper se prepustio njegovoj milosti, nije propustio ni trunku istine, te je otjeran uz pogrde.

Nekoliko dana kasnije uhitili su ga zato što je prosió bez pjevanja i zatvorili ga na deset dana. Slobodno vrijeme svoga zatočenja, koje bi mu inače sporo prolazilo, posvetio je produljenju datuma svoje povratne mjesečne karte tako da ne mora gubiti vrijeme kako bi se, kad bude oslobođen, mogao odmah vratiti u dragu zemlju svojega rođenja. Već je bio nekoliko dana u Dublinu, tražeći gđicu Counihan, koja nije ostavila adresu u hotelu Wynn. Sad ju je napokon pronašao, ugodno iznenađen, u naručju g. Wyliea, kojega se, dakako, sjećao iz studentskih dana, onih sretnih dana koji su zauvijek prošli. Obrisao je suzu.

Sve lutke u ovoj knjizi prije ili kasnije cmizdre, osim Murphya, koji nije lutka.

Wylie osorno:

“Možeš li ponovno naći Murphya?”

“Možda”, reče Cooper.

“Možeš li pronaći Nearya?”

“Da”, reče Cooper.

“Jesi li znao da je Neary ostavio suprugu?”

“Jesam”, reče Cooper.

“Jesi li znao da je u Londonu?”

“Jesam”, reče Cooper.

“Zašto nisi otišao k njoj kad te Neary otjerao?”

Cooperu se uopće nisu sviđala ta pitanja. Pokazao je svojem mučitelju svoje profile, između kojih je bilo malo sličnosti, mnogo puta u brzom slijedu.

“Zašto nisi?”, upita Wylie.

“Previše volim g. Nearya”, reče Cooper.

“Lažljivče”, reče Wylie.

To nije bilo pitanje. Cooper je čekao sljedeće pitanje.

“Neary zna previše”, reče Wylie. Cooper je čekao.

“Ti izdaš njega,” reče Wylie, “on izda tebe.” Je li tako?”

Cooper ništa nije potvrdio.

“Sve što trebaš”, reče Wylie, “malo je dobrote, i ubrzo ćeš sjediti, skidati šešir i činiti sve stvari koje su trenutno nemoguće. Gđica Counihan i ja tvoji smo prijatelji.”

Cooper ne bi mogao zadovoljnije pogledati ni da je bio Frankensteinov demon, a Wylie De Lacey.

“A sad, Cooperu,” reče Wylie, “bi li bio tako dobar i izašao te pričekao vani dok ne budem tako ljubazan da te pozovem?”

Wylieva prva briga, kad je Cooper izašao iz sobe, bila je da poljupcem obriše suze gđice Counihan. Imao je poseban, upijajući poljubac za tu svrhu, s pokretom poput aparata za šišanje. Gđicu Counihan nije uzrujala pomisao na Murphya prevrnuta i krvava, nego na lijepu posjetiteljicu. Imajući na umu Nearyevu pogrešku kod groba oca Prouta (F. S. Mahoneya), Wylie je ukazao da nije bilo ničega što bi povezivalo Murphya s djevojkom koju je Cooper vidio na izlasku. Ali, gđicu Counihan uvrijedila je, a ne umirila, ta sugestija, koja joj se činila podcjenjivanjem Murphya. Jer kakvog je posla ljepotica mogla imati u Murphyjevoj blizini, ako ne s Murphyem? Pojačala je izljev suza, dijelom kako bi pokazala koliko je uvrijeđena, dijelom zato što su poljupci koje je sad dobivala bili posve novo iskustvo.

Kad je napor prolijevanja suza na koncu postao veći od užitka njihova brisanja poljupcima, gđica Counihan ih je zaustavila. Wylie se okrijepio malim viskijem te iznio sljedeće kao svoj promišljeni sud, što je doista i bio:

Stiglo je vrijeme da se okonča, na ovaj ili onaj način, jednom zasvagda, kolebljivost gđice Counihan, kao i onih koji joj žele dobro,

čime je mislio na sebe. Neary bez Coopera nikad neće pronaći Murphya. No, pretpostavimo li čak i da ga pronađe, hoće li gđica Counihan na bilo koji način odahnuti? Naprotiv. Jer ako Murphy već nije u svojoj slobodnoj slaboumnosti u sebi odbio gđicu Counihan, Neary će ga prijetnjama ili mitom primorati da to učini crno na bijelom, ili će ga, ako to ne uspije, dati likvidirati. Čovjek sposoban za bigamne nakane prema gđici Counihan sposoban je za sve.

Čak ni Wylie nije znao za prvu gospođu Neary, živu i zdravu, premda trenutno ožalošćenu, u Kalkuti.

“Premda ne podržavam gospodina Nearya,” reče gđica Counihan, “nesklona sam smatrati da je on podla kukavica kakvim ga opisujete. Ako je, kako kažete, ne ulazim u to kojim povodom, napustio svoju suprugu, bez sumnje je imao uvjerljive razloge da to učini.” Gđica Counihan nije mogla suditi prestrogo o čovjeku kojega su njezine draži dovele na korak do bigamije, ako je tomu doista tako. Nije bilo svrhe ni u tome da odobrava Wylievo ocrnjivanje solventnijeg udvarača ako i - hm - manje zanimljiva od njega. Neće se povezivati s Wyliem tješnje nego što to odgovara njezinu cilju (Murphy) ili nego što godi njezinoj žudnji. No raščistila je s jednim kao i s drugim da sve dok ostaje i posljedna nada u Murphya njezine naklonosti treba promatrati kao da su u stanju privremene obustave. Wylie je to prihvatio vrlo dobrohotno. Smatrao je njezine obustavljene naklonosti tako srčanima da ga nije osobito smetalo ako nikad ne budu razriješene.

Wylie, dovoljno razborit da zahvali svojim zvijezdama što nije još razboritiji, uvidio je svoju pogrešku u tome što je branio Murphya i napadao Nearya. Muškarac ne može nadmudriti ženu na njezinu vlastitu terenu sentimentalne privlačnosti ništa više nego što bi mogao nadmašiti psa u njušenju. Njezin je nagon bio otapalo koje pretvara svaki pokret koji on učini, odmah i bez napora, u konačne implikacije po njezinu taštinu i interes. Jedine točke u kojima je gđica Counihan bila ranjiva bile su njezine erogene zone i njezina potreba za Murphym. Započeo je naglu čarku oko prvospomenutog te rekao:

“Možda sam posve u krivu u vezi s Nearyem. Vjerujem da jesam. Možda je on najpouzdanija osoba na svijetu. Ali, bez Coopera nikad

neće pronaći Murphya. Njegovi talenti nisu te vrste. A dok se ne pronađe Murphya, ništa se ne može učiniti.”

Gđica Counihan imala je tužan osjećaj da će se, kad se Murphy pronađe, možda još manje toga moći učiniti. Rekla je:

“Što predlažete?”

Prije nego što išta predloži Wylie bi htio reći da je Murphyeva potreba za gđicom Counihan jamačno veća od njezine za njim. Mogla je suditi o njegovoj mucu prema Cooperovu opisu kako ga je našao, kao žrtvu očito nekog bezobzirnog napada, po svoj prilici od strane poslovnog konkurenta, u nastambi koja nije samo neprikladna za ljudsko obitavalište, već su je i vlasti otpisale. Sad je vjerojatno spavao na obali Temze, ili se vrtio cijele noći po Parku St. James, ili trpio patnje prokletih u kripti crkve St. Martin's in the Fields. Prijeko je potrebno da ga se pronađe bez odlaganja, ne samo radi toga da uvjeri gđicu Counihan kako je njegov odnos prema njoj pozitivan kao i uvijek, premda to, dakako, ostaje glavni razlog, nego i radi toga da ga se spasi od njegova glupog irskog ponosa. Sve dok mu je moguće uskraćivati si društvo gđice Counihan, putem nekakve pogrešne ideje viteštva, sva su njegova nastojanja nedovoljna. Ali, s gđicom Counihan uz sebe, da ga potiče, bodri, tješi i nagrađuje, nema položaja koji ne bi mogao steći.

“Pitala sam što predlažete”, reče gđica Counihan.

Wylie je predlagao da svi odu u London, ona, on i Cooper. Ona bi bila srce i duša, on mozak, a Cooper pandže ekspedicije. To bi joj omogućilo da, čim pronađu Murphya, dade oduška svojoj zatomljenoj naklonosti prema njemu, dok će on, Wylie, u međuvremenu, biti sretan i polaskan što može svakodnevno uživati u njoj, pokraj svojih manje važnih funkcija - bavljenja Nearyem i zadržavanja Coopera podalje od boce. I donošenja nade u život Ariadne rođene Cox, mogao je dodati, ali nije.

“A tko plaća”, upita gđica Counihan, “taj veliki pothvat?”

“Na kraju Neary”, reče Wylie.

Naveo je pismo u kojemu je Neary žalio zbog svoje prenagljenosti s Cooperom, preklinjao Wyliea da stupi u njegovu službu i čeznuo za porubom bunde gđice Counihan baš kao za kreditom. Možda će biti neophodno zamoliti gđicu Counihan za neke hitne izdatke, koje ne

treba smatrati pukim predujmom već ulaganjem, s Murphyem kao jednom od dividendi.

“Ne mogu otputovati prije subote”, reče gđica Counihan. Bila je usred probi.

“No,” reče Wylie, “što veći blagdan, to veće djelo... Uvijek je ugodno napustiti ovu zemlju, ali nikad kao subotnjim brodom britansko-irske linije, s damama i gospodom iz kazališta koji uživaju u slobodi pučine i cijeloj noći na vodi.”

“Držim da će biti vremena”, reče gđica Counihan, “da obavijestimo gospodina Nearya i cijeli dogovor postavimo na manje - hm - sumnjive temelje.”

“Protiv sam bilo kakva povezivanja s Nearyem”, reče Wylie, “dok se ne pronađe Murphy. Prema svemu dosadašnjem, dok sve još toliko visi u zraku, mogao bi biti dovoljno nerazuman da postavi zapreke na putu vlastita napretka. No suočimo li ga s njegovim prijateljem i dragom u trenutku potištenosti, s Murphyem u pozadini kao gotovom činjenicom, mislim da su obilne koristi sigurne.”

Dođe li do najgoreg, mislio je Wylie, ako ne budu mogli naći Murphya, ako Neary postane neugodan, tu je uvijek Coxova.

Dođe li do najgoreg, mislila je gđica Counihan, ako ne budemo mogli naći moju ljubav, ako Wylie postane neugodan, tu je uvijek Neary.

“U redu”, rekla je. Wylie joj zajamči da nikad neće zažaliti. Nitko od njih nikad neće zažaliti. Bio je to početak novoga života za sve njih: nju, Murphya, Nearya, njegove malenkosti. Bio je to kraj tame za sve zainteresirane. Krenuo je prema vratima.

“Zažalila ili ne,” reče gđica Counihan, “novi život ili ne, nikad neću zaboraviti vašu dobrotu.”

Stajao je leđima okrenut vratima, jednom je rukom držao otraga kvaku, drugom je izvodio gestu kojom se uvijek koristio kad su riječi bile nedostatne da sakriju što osjeća. Gđica Counihan zauzvrat je primorala lice da joj načas odrazi tek toliko razumijevanja koliko je mogla brzo povući. Bio je to rizik koji nije voljela često preuzimati.

“Vi ste dobri,” reče Wylie, “ne ja.”

Ostavši sama, uzalud je potpirivala vatru. Treset je bio uistinu irski u svojoj eleuteromaniji, nije gorio iza rešetaka. Ugasila je svjetlo, otvorila prozor i nagnula se van. Što ono Mjesec nikad ne može

okrenuti Zemlji, leđa ili lice? Što je gore, nikad služiti onome koga voli ili neprekidno onima koji su joj, jedan za drugim, tek mrski? To su bila zamršena pitanja. Wylie i Cooper pojavili se na pločniku, dvije sićušne glave na sramotnim stupovima svojih ramena (Murphyeva prispodoba). Zatim se Cooper iznenada pokrenuo, poskakujući u svom nemoćnom trku, hvatajući puni korak dok je nestajao iz vida. Nije se obazirala na škljocaj ulaznih vrata koja su se zatvorila, upozoravajući je da zauzme položaj vrijedan Wylieva prepada, već se sve više izvijala van sve dok joj pola tijela, i ta polovica jasno uzdignuta, nije ostala u sobi. Omeđujući sivi pločnik, protežući se s obje strane sivih stuba, dvorišta su činila mračni jarak. Šiljci ograde bili su poput oštrica pile, štrcali su svjetlo. Gđica Counihan sklopi oči, što je bilo nerazborito, i činilo se da će u potpunosti izaći iz sobe kad su je Wylieve ruke, vješto je zgrabivši za grudi, povukle natrag u društveniju vrtoglavicu.

Šokantna stvar zacijelo se dogodila dok su sitničari ismijavali Murphya.

Toga dana, u petak, 11. listopada, nakon mnogo dana, gđica Carridge povratila je svoju lovu, doklatila joj se natrag u obliku besplatnih uzoraka raznih vrsta, paste za brijanje, mirisa, toaletnog sapuna, soli za stopala, mirisnih kocki za kadu, paste za zube, dezodoransa, pa čak i sredstava za depilaciju. Tako je lako izgubiti osobnu svježinu. Gđica Carridge imala je jednu neprocjenjivu prednost nad većinom sebi sličnih - imala je njuh za svoju manu. Nije htjela smrdjeti bez borbe, pod uvjetom da borba nije preskupa.

Silno ushićena, temeljito izribana i namazana u svakom zakutku, pretjerano blistajući svojom, kako je ona to nazivala, "netaknutošću", gđica Carridge pojavila se kod Celia sa šalicom čaja. Celia je stajala na prozoru, gledajući van, u za nju posve neobičnu stavu.

"Uđite", reče Celia.

"Popijte prije nego što se zgruša", reče gđica Carridge.

Munjevito se okrenuvši, Celia usklikne:

"Oh, gospođice Carridge, jeste li to vi, tako sam zabrinuta za staroga momka, nije se ni pomaknuo cijeli dan." Uzbuđenje ju je zanjelo, prišla je i uzela gđicu Carridge za ruku.

"Gluposti," reče gđica Carridge, "unio je i iznio svoj pladanj kao i obično."

"To je bilo prije nekoliko sati", reče Celia. "Otada ga nije ni čuti ni vidjeti."

"Oprostite," reče gđica Carridge, "čula sam posve jasno kako se kreće okolo."

"Ali, kako ste vi čuli, a ja nisam?", reče Celia.

"Zbog odličnog razloga," reče gđica Carridge, "što vi niste ja." Zastala je kako bi se Celia mogla diviti toj dojmljivoj obznani. "Zar ste zaboravili onaj dan kad sam vam morala privući pozornost na žbuku koju vam je koračanjem sipao na glavu?"

"Ali, sad to moram očekivati," reče Celia, "i oslušivati, a ovo je prvi put da nisam čula."

“Gluposti”, reče gđica Carridge. “Ono što vam treba...”

“Ne, ne,” reče Celia, “ne dok ne saznam.”

Gđica Carridge slegnu ramenima i okrenu se da ode, Celia ju je držala za ruku. Gđica Carridge znojila se blagosiljajući masti koje su omogućile takvu srdačnost, grašci užitka prštali su iz nje. To je doista tragična odlika, koju Rimljani nazivaju caper, osobito kad je povezana s njuhom.

“Sirotice,” reče djeвица gđica Carridge, “kako vas mogu umiriti?”

“Tako da odete gore i pogledate”, reče Celia.

“Imam stroge upute da ga nikad ne uznemirujem,” reče gđica Carridge, “ali ne mogu vas gledati u ovakvu stanju.”

Celia je doista bila u stanju, tresla se i bila je blijeda. Koraci odozgo postali su bitnim dijelom njezina poslijepodneva, uz stolicu za njihanje i crvoliko slabljenje svjetla. Iznenadni egejski sumrak u Brewery Roadu nije ju mogao uzrujati više od tog pomanjkanja koraka.

Stajala je na rubu stuba dok se gđica Carridge lagano uspinjala njima, osluškivala na vratima, pokucala je, pokucala glasnije, prodrmla kvaku, otključala je svojim duplikatom ključa, ušla u sobu i zatim stala. Stari se momak sklupčao u meandrima krvi na njezinu skupom linoleumu, s britvom stisnutom u ruci i razrezanim grlom. Gđica Carridge promotri prizor s mirnoćom koja ju je iznenadila. Bilo je točno onako kako je očekivala, i kako je stoga u određeno vrijeme morala zamišljati, pa nije osjećala šok, ili možda samo malo. Čula je Celiu kako zaziva “Što je?”. Rekla si je: ako pozovem liječnika, moram mu platiti, ali ako pozovem policiju... Britva je bila zaklopljena, prst je bio gotovo presječen, iznenadna crna gvalja ispunila mu je usta. Od tih joj se pojedinosti, koje nikad nije zamišljala, podigao želudac, od tih i drugih, previše mučnih da bi ih se pribilježilo. Sjurila se niz stube, prelazeći jednu po jednu, noge su joj se pomicale tako brzo kao da su na malim gusjenicama, kažiprstom si je pilila gušu radi Celie. Okliznula se na odmorištu ulaznih stuba i vrisnula zovući policiju. Trčkarala je po ulici kao zaprepašteni noj, u sputanim smućenim naletima redom prema York i Caledonian Roadu, neugodno jednako udaljena od tragedije, podižući ruke, kvareći sve dobro što su učinili besplatni uzorci, vriskom dozivajući policiju. Misli su joj bile tako pribrane da je jasno

uviđala koliko bi nedolično bilo kad bi dopustila da se to i vidi. Kad su se susjedi i prolaznici okupili u dovoljnom broju, pojurila je natrag da zatvori vrata pred njima.

Policija je stigla i pozvala liječnika. Liječnik je stigao i pozvao bolnička kola. Bolnička su kola stigla, i staroga su momka odnijeli niz stube, pokraj Celie, koja se ukočila na odmorištu, te ga stavili u njih. To je dokazivalo da je još bio živ, jer nepristojno je stavljati truplo, ma koliko svježije, u bolnička kola. Ali, iznijeti ga ne znači prekršiti ijedan zakon, propis ili paragraf, i bilo je potpuno prihvatljivo da stari momak dovrši svoje krivično djelo na putu u bolnicu.

Gđica Carridge nije izgubila ni peni, ni jedan jedini peni. Policija je, a ne ona, pozvala liječnika, stoga njegov honorar pada na njih. Krvavo oštećivanje njezina lijepog linoleuma i više nego dovoljno je pokrila mjeseč- na najamnina koju je stari momak platio dan prije. Snašla se u cijelom slučaju u sjajnom stilu.

Murphy je proveo veći dio te noći, sljedećeg dana i sljedeće noći tješeći Celiu, izlažući joj, povremeno ljutito, neizrecive koristi koje će stari momak imati, i koje već ima, od svojega preminuća. To je bilo posve promašeno, jer Celia je tugovala, poput svih poštenih preživjelih, posve iskreno za sobom. No sve do sitnih sati nedjeljnog jutra nije pojmila nevažnost toga što on radi, a usto i lažnost istoga. Dok se nije prilagodilo Celii, nije joj bilo ni upućeno.

Teško je reći zašto je bila i ostala tako duboko potresena. Gubitak za njezina poslijepodneva, koja je počela cijeniti gotovo kao Murphy svoja prije nego što ga je pokupila, čini se nedovoljnim razlogom. I dalje je željela, ali se nije usuđivala otići gore i pogledati sobu u kojoj se to dogodilo. Došla bi najdalje do vrha stubišta pa se zatim vratila. Sveukupno njezino ponašanje ljutilo je Murphya, čije je nazočnosti bila svjesna samo na mahove, a i onda s nekako bezličnim ushitom, koji se njemu nije nimalo sviđao.

Na koncu ju je njegovo priopćenje, izrečeno s nehajnim ponosom, da ima posao ili barem kao da ga ima, razveselilo u mjeri jednog "ah". Ni- šta više. Čak ni "ah, stvarno?". Zgrabio ju je srdito za ramena i primorao je da ga pogleda. Čisto zelenilo njezinih očiju, koje su se sad okretale kao oči kozina nedonoščeta, bilo je zamučeno žutilom.

"Pogledaj me", rekao je.

Pogledala je kroz njega. Ili joj se pogled odbio od njega.

“Još od lipnja”, rekao je, “bio je samo posao, posao, posao, ništa osim posla. Na svijetu se ne događa ništa što nije namijenjeno upravo tome da me uzvisi do posla. Ja kažem da je posao kraj za nas oboje, ili barem za mene. Ti kažeš nije, nego početak. Bit ću nov čovjek, ti ćeš biti nova žena, sve sublunarne izmetine pretvorit će se u cibet, bit će više radosti na nebu iznad Murphya koji je našao posao nego iznad milijardi uredskih štakora koji nikad nisu imali ništa drugo. Ja tebe trebam, ti mene samo želiš, ti imaš nadmoć, ti pobjeđuješ.”

Stao je, emocije su ga ostavile na cjedilu. Ljutnja koja mu je dala energiju da započne nestala je prije nego što je stigao do polovine. Nekoliko ju je riječi iscrpilo. Tako je uvijek bilo, ne samo s ljutnjom, ne samo s riječima.

Celia nije izgledala kao pobjednica, stisnuta njegovim rukama, dišući mučno kroz usta, zamućenih i unezvjereneih očiju.

“Izbjegavati iscrpljivanje”, promrmljala je Sukovom dosadnom elipsom.

“Povlačim se po ovom mravinjaku”, reče Murphy s posljednjim ostacima ogorčenosti, “dan za danom, po tuči, kiši, susnježici, snijegu, blatu, čađi, hlače mi padaju zbog sredstva za povraćanje za četiri penija, dok tražim tvoj posao. Napokon ga nađem, on nađe mene, polumrtav sam od grdnji i izloženosti vremenskim uvjetima, marazmičan sam, ne časim ni časa nego gmižem natrag kako bih primio tvoje čestitke. Ti kažeš 'ah'. To je bolje nego 'bah'.”

“Ne razumiješ”, reče Celia, koja nije ni pokušavala pratiti.

“Ne”, reče Murphy. “Propali sobar prekine vezu, a ti kreneš s niobijadom^[19] kao da je on tvojih četrnaestero djece. Ne. Ja sam na gubitku.”

“Nije sobar”, reče Celia. “Batler. Bivši batler.”

“Bivši bivši batler”, reče Murphy. “Vratar.”

Mala se svađa završila, ako se to može nazvati svađom. Uslijedila je duga šutnja, Celia je oprostila Murphyu što je grubo razgovarao s njom, gđica Counihan, Wylie i Cooper su doručkovali u ekspresu Liverpool - London. Murphy je ustao i počeo se brižno odijevati.

“Zašto se pipničarka pjenu?”, pitao je. “Predaješ li se?”

“Da”, reče Celia.

“Zato što se pivo prelilo”, reče Murphy.

Ta šala nije razveselila Celiu, i ne bi je mogla razveseliti ni u najboljim danima i na najboljim mjestima. To nije bilo važno. Dok joj nije bila prilagođena, nije joj bila ni upućena. Veselila je Murphya, to je jedino bilo važno. Uvijek mu je bila vrlo smiješna, više nego vrlo smiješna, klonična, ta i još jedna u kojoj se radi o tamnom pivu i partiji karata. To su bile glimigrimske šale, tako nazvane prema liliputanskom vinu. Teturao je po podu bosonog, u košulji nekadašnjega diletantskog studenta teologije, plastronu i s leptir-kravatom boje limuna, svladan otrovima te priproste šale. Vidjevši prizor, klonuo je na linoleum Descartesova sna, gušeći i grčeći se poput bolesna pileta. S jedne strane pipničarka, upravo stigla sa sela, konjska glava na kravljem tijelu, u stezniku od krepa koji je oblikom bliže slovu W nego V, s nogama više nalik na X nego na O, zatvorenih očiju u očekivanju slatke boli, naginje se kroz prozorčić za rudžbe. S druge krupni vratar, penje se na prečku šanka, a očnjaci mu sjaje pod jastučićem zapjenjena brka. Zatim uštup, i Tintorettovo Podrijetlo Mliječne staze.

Napadaj je toliko više sličio epileptičnom nego napadaju smijeha da se Celia usplahirila. Gledajući ga kako se valja na podu u jednoj doličnoj košulji i plastronu, napravila je nužne promjene, sjetila se prizora u bivšem stanu i krenula mu pomoći, kao onda. Bilo je nepotrebno, napadaj je završio, pojavila se potištenost, kao nakon teške noći.

Dopustio joj je da ga obuče. Kad je završila, sjeo je na stolicu i rekao:

“Sad samo Bog zna kad ću se vratiti.”

Smjesta je htjela sve znati. Sjeo je zato da bi je mogao po volji gnjaviti zbog te zakašnjele brige. Još uvijek ju je volio dovoljno da joj povremeno pije krv. Kad se osjetio udobrovoljenim, a to je bilo ubrzo, prestao se ljuljati, podigao je ruke i rekao:

“Posao je tvoja krivica. Ako se pokaže dobrim, ne znam kad ću se vratiti. To sam mislio kad sam rekao da Bog zna. Ako me puste da odmah počnem, tim gore.”

“Tko oni?”, reče Celia. “Početi što?”

“Znat ćeš večeras”, reče Murphy. “Ili ako ne večeras, onda sutra navečer. Ili ako ne sutra navečer, prekositra navečer. I tako dalje.”

Ustao je. "Povuci malo kaput otraga u struku", rekao je. "Strašno me steže."

Povukla je snažno struk kaputa. Uzalud, odmah se vratio, kao kad probušena lopta ne zadrži pritisak.

"Neće ostati", rekla je.

Murphy uzdahnu.

"To je drugo djetinjstvo", rekao je. "Odmah za petama kratkim hlačama."

Poljubio ju je, na lidijski način, i krenuo prema vratima.

"Mislim da me ostavljaš", reče Celia.

"Možda me samo nakratko primoravaš", reče Murphy.

"Zauvijek."

"A ne," rekao je, "samo nakratko u krajnjem slučaju. Da je zauvijek, uzeo bih stolicu." Opipao je džep kako bi se uvjerio da ima Suka. Ima. Ode.

Bila je previše razodjevena da bi ga gledala s vrata, morala se zadovoljiti stajanjem na stolici i provirivanjem glavom kroz prozor. Počela se pitati zašto ga nema, kad se vratio u sobu.

"Nije li jutros trebalo biti pogubljenje?", rekao je.

"Nikad nedjeljom", reče Celia.

On se očajnički lupi po glavi, odmahne njome i ode. Jako je dobro znao da je nedjelja, to je bilo bitno, a ipak je i dalje mislio da je petak, dan pogubljenja, ljubavi i posta.

S prozora ga je vidjela kako neodlučno stoji na vratima, glave uvučene među ramena kao na stupu srama, držeći kaput za struk sprijeda i straga, kao da se okamenio usred narodnog plesa. Nakon nekog vremena krenuo je u smjeru York Rода, ali zaustavio se poslije nekoliko koraka i naslonio na ogradu, hvatajući šiljak iznad glave, u pozi nekoga tko se oslanja na štap.

Kad su sve druge potankosti tog odlaska izbljedjele u njezinu umu, i dalje je vidjela, u najneočekivanijim trenucima, htjela to ili ne, ruku kako grabi šiljak ograde, prste kako se opuštaju i stežu, iznad tamne glave.

Vraćao se polako istim putem, sikćući. Celia je mislila da se vraća po nešto što je zaboravio, ali ne. Kad je prošao pokraj vrata, idući prema Pentonvilleu, doviknula mu je pozdrav. Nije čuo, siktao je.

Njegov je lik tako nadahnuo na izrugivanje skupinu dječaka koji su igrali nogomet da su prekinuli igru. Gledala ga je kako se umnožava u njihovu lakrdijanju još dugo nakon što joj ga oči više nisu vidjele.

Nije se vratio te noći, ni sljedeće, ni sljedeće. U ponedjeljak je gđica Carridge pitala gdje je. "Ima posla", rekla je Celia. U utorak je gđica Carridge pitala kad očekuje da se vrati. "Iz dana u dan", rekla je Celia. U srijedu je gđica Carridge dobila novu količinu besplatnih uzoraka i donijela gore čaj. "Hoćete li sjesti", pitala je Celia. "Drage volje", rekla je gđica Carridge. Itekako.

"Jeste li u nevolji?", pitala je gđica Carridge, čija se dobrotvornost zaustavljala samo pred milostinjom. "Naravno, sami najbolje znate, ali čujem kako se vrzmate poslijepodne baš kao što je činio stari momak, neka se svemogući Bog smiluje njegovoj besmrtnoj duši, prije nego što nam je oduzet."

Ova dojmljiva uporaba pasivnog oblika nije potjecala od nekakvih fatalističkih ideja u umu gđice Carridge, već iz njezina uvjerenja, za koje je kao kućevlasnica osjećala svojom dužnošću da ih ima i iznosi što češće, da si je stari momak prerezao grlo slučajno.

"Oh, ne," reče Celia, "ne radi se ni o kakvoj posebnoj nevolji."

"Ah, svi imamo svoje nevolje", reče gđica Carridge uzdahnuvši, uz želju da njezine budu malo manje prodorne.

"Pričajte mi o starom momku", reče Celia.

Priča koju je gđica Carridge morala ispriповijedati bila je vrlo patetična i zamorna. Malo se razvedrila prilikom svoje rekonstrukcije prizora smrti, gramzivost je posudila krila njezinoj mašti.

"Vadi britvu da se obrije, kako je redovito činio oko podneva." Laž. Stari se momak brijao jedanput tjedno, i to je bila posljednja stvar koju bi učinio navečer. "To znam zato što sam našla četkicu na ormariću s istisnutom pastom na vrhu." Laž. "Ide spremiti tubu prije nego što napravi pjenu, hoda kroz sobu s britvom u ruci, zavrće čep. Padne mu čep, baca tubu na krevet i spušta se na pod. Našla sam tubu na krevetu i čep pod krevetom." Laži. "Puže po podu s otvorenom britvom u ruci, kad ga najednom spopadne udar." Izgovoreno slično kao muda. "Rekao mi je kad je prvi put došao da bi mogao imati srčani udar svakog časa, već je imao dva ove godine, jedan na pokladni utorak, drugi početkom lipnja. Znam to." Same

laži. "Pada na lice s britvom pod sobom, cak!", pojačala je onomatopeju pantomimom. "Eto vam."

Celia nije radi toga potaknula gđicu Carridge da govori o starom momku. Izgledala je zadovoljno i čekala.

"Želim reći ovo," reče gđica Carridge, "i to sam rekla mrtvozorniku. Čovjek ne plaća unaprijed mjesečnu najamninu i onda se idućeg dana kokne. To nije normalno." Doista se uvjerala tim argumentom. "E, sad, je li bio u zaostatku, to ne bih znala."

Celia se složila da bi dugovati najamninu gđici Carridge bila grozna situacija.

"Što su rekli prilikom istrage?", reče Celia.

"Samoubojstvo," reče gđica Carridge s prezirom i gnjevom, "i doveli su sobu na loš glas u cijelom Islingtonu. Bog zna kad ću se toga otresti. Samoubojstvo! Samoubojstvo malo sutra." Baš kao g. Kelly.

Eto konačno prilike koju je Celia čekala. To što ju je omogućila gđica Carridge, a ne ona, pridavalo je gotovo dobrotvorni smisao onome što je htjela predložiti. Ona i Murphy otići će gore i napustiti svoju sobu, uz koju nisu povezane zlokobne asocijacije, bit će slobodna za izdavanje.

"Drago moje dijete!", uskliknu gđica Carridge te pričeka da vidi u čemu je kvaka.

Bit će voljni plaćati samo za sobu onoliko koliko je stari momak plaćao za nju i hranu, što je iznosilo mjesečno deset šilinga manje nego što plaćaju trenutno, što je gđica Carridge u trenutku zanosa budalasto otkrila. Soba je bila premala za dvoje, ali g. Murphy je očekivao da će biti češće odsutan nego prije, a i bit će im drago nešto uštedjeti.

"Ha!", reče gđica Carridge. "Uštedjeti? Onda pretpostavljam da očekujete kako ću slati isti račun g. Quigleyu, a vama davati deset šilinga?"

"Umanjeno za uobičajenu proviziju", reče Celia.

"To je krajnje uvredljivo", reče gđica Carridge razbijajući si glavu kako da to učini manje uvredljivim.

"Zašto?", reče Celia. "G. Quigleyu neće biti gore. Vi ste žrtva okolnosti. Morate živjeti. Mi činimo uslugu vama, vi nama."

Celiinu profesionalnu sposobnost uvjeravanja oslabilo je druženje s Murphyem. Sad je nije preporodila nikakva želja da uspije s gđicom

Carridge tamo gdje on nije, već silna žudnja da dospije u sobu staroga momka.

“Može biti,” reče gđica Carridge, “ali to je stvar principa, stvar principa.” Lice joj poprimi izraz duboke usredotočenosti, gotovo tjeskobe. Prilagođavanje principa takve transakcije njezinom poimanju časti zahtijevat će malo vremena, malo molitve i možda čak meditacije.

“Moram potražiti savjet”, rekla je.

Nakon pristojne stanke za temeljito samoispitivanje, tijekom kojega se Celia pakirala, gđica Carridge vratila se vedra lica. Ostalo je regulirati još jedno pitanje prije nego što otpočne proces uzajamnog potpomaganja, naime pitanje točnog značenja “uobičajene provizije”.

“Deset posto”, reče Celia.

“Dvanaest i pol”, reče gđica Carridge.

“U redu”, reče Celia. “Ne mogu se cjenkati.”

“Ni ja”, reče gđica Carridge.

“Ako možete uzeti ove dvije torbe,” reče Celia, “ja mogu uzeti stolicu.”

“To je sve što imate?”, reče gđica Carridge omalovažavajuće. Ljutilo ju je što je Celia olako shvatila Božji oprost.

“Sve”, reče Celia.

Soba staroga momka bila je upola manja od njihove, upola niža, dvostruko svjetlija. Zidovi i linoleum bili su jednaki. Krevet je bio sitan.

Gđica Carridge nije mogla zamisliti kako će se njih dvoje uopće snaći. Kad je nije raspaljivala gramzivost, mašta gđice Carridge bila je iznimno slaba.

“Ne bi mi se sviđalo da dvoje spava ovdje”, rekla je.

Celia otvori prozor.

“Očekujem da će gospodin Murphy biti često odsutan”, rekla je.

“Ah, što ćete,” reče gđica Carridge, “svi imamo svoje nevolje.”

Celia je raspremila svoju torbu, ali ne i Murphyevu. Bilo je kasno poslijepodne. Razodjenula se i sjela na stolicu. Sad je tišina odozgo bila drukčija tišina, ne više prigušena. Ne tišina praznine, nego punine, ne udaha, nego mirnog zraka. Nebo. Zažmirila je, u mislima je bila s Murphym, g. Kellyem, mušterijama, svojim roditeljima, drugima, sa sobom kao djevojkom, kao djetetom, kao

novorođenčetom. U ćeliji svog uma, predući kudjelju svoje prošlosti. Zatim se završilo, dani, mjesta, stvari i ljudi bili su odsukani i raštrkani, ležala je, nije imala prošlosti.

Bio je to krajnje ugodan osjećaj. Murphy se nije vratio da ga ograniči.

Penelopin tijek života bio je obrnut, sljedeći dan i onaj nakon njega moralo se sve iznova napraviti, namotaji njezina života morali su se iznova raščješljati u kućinu, prije nego što je mogla leći u rajskoj nevinosti dana, mjesta, stvari i ljudi. Murphy se nije vratio da je istjera.

Sljedeći je dan bila subota (ako smo dobro izračunali), i gđica Carridge najavila je da će dvorkinja doći počistiti veliku sobu te da bi mogla pomesti i sobu staroga momka. Obje su i dalje mislile i govorile o gornjoj sobi kao o sobi staroga momka. Dok dvorkinja bude mela, Celia može pričekati dolje u velikoj sobi. "Ili u prizemlju sa mnom, ako vam se više sviđa", rekla je gđica Carridge s plahošću vrijednom žaljenja.

"To je vrlo lijepo od vas", reče Celia.

"Drage volje", reče gđica Carridge.

"Ali, mislim da bih trebala izaći", reče Celia. Nije bila vani dulje od dva tjedna.

"Kako hoćete", reče gđica Carridge.

Na ulaznim stubama Celia je pri odlasku srela dvorkinju pri dolasku. Celia krenu prema Pentonvilleu, razmetljivim hodom koji nije mogla sakriti. Dvorkinja je dugo zurila u nju, sporo obrisala nos i kroz njega rekla, iako nikog nije bilo da je čuje:

"Lijep posao, ako ga možeš dobiti."

Cilj joj je bio očit: Round Pond. Iskušenje da ponovno posjeti West Brompton, da gazi svojim starim terenom po danu, da opet stoji na raskrižju Cremorne Rода i Stadium Streeta, da vidi brodice sa starim papirom na rijeci i dimnjake koji se klanjaju mostovima, bilo je jako, ali odbacila ga je. Bit će vremena za to. Puhao je ugodan povjetarac sa zapada, ići će gledati kako g. Kelly pušta svoga zmaja.

Podzemnom željeznicom odvezla se od Caledonian Rода do Hyde Park Cornera pa hodala uz travnjak sjeverno od Serpentinea. Svaki bi list nakon pada nanovo živnuo, iznenada slobodno mahnitao pri dodiru s tlom, prije nego što bi legao uz druge. Kanila je

prijeći Long Water preko Rennie's Bridgea i doći u Kensington Gardens kroz jedna od vrata na istočnom rubu, ali sjetivši se dalija kod Victoria Gatea predomisli se i prosljedila desno na sjever, oko ambulante Royal Humane Societya.

Cooper je stajao pod stablom u Cockpitu, kao što je činio, povremeno liježući, povazdan nakon svojega povratka u London s Wyliem i gđicom Counihan. Prepoznao je Celiu kad je prošla mimo njega njišući bokovima. Pustio ju je da odmakne pa krenuo za njom, hodom ukočenijim nego ikad dotad, primoravajući se održavati razmak. Nije mogao izbjeći da je sustigne, morao je svaki čas zastajati kako bi je pustio da se udalji. Dugo je stajala ispred dalija pa ušla u park kod fontana. Krenula je pu- tem ravno prema Round Pondu, zaobišla ga u smjeru kazaljke na satu te sjela na klupu na zapadnoj strani, leđima okrenuta palači i vjetru, bli- zu goniča zmajeva, ali ne preblizu. Htjela je vidjeti g. Kellya, ali da on ne vidi nju. Još ne.

Bili su tu neki starci, većinu kojih je poznavala još od dana kad je redovito dolazila s g. Kellyem svake subote poslijepodne, i jedno dijete. G. Kelly je kasnio.

Počelo je kišiti, sklonila se pod krov. Slijedio ju je nekakav slatkorječiv mladić raspoložen za ljubav. Nije ga krivila, bila je to razumljiva pogreška, žalila ga je, blago ga razuvjerila.

Voda je zapljuskivala rubove jezera, bliži zmajevi svijali su se i padali. Što su se više primicali, to su se više krivili i divljali. Jedan se srušio u jezero. Drugi, nakon dugotrajnih paroksizama, iza odljevka Fizičke energije G. F. Wattsa, člana Kraljevske akademije i nositelja Ordena za zasluge. Samo su dva stabilno letjela, u tandemu, usporedo, kao veseli remorker i brod, kojima je dvostrukim vitlom upravljalo dijete. Mogla ih je tek nazrijeti, jednog uz drugog visoko iznad stabala, točkice na istočnom nebu koje se već smračivalo. Oblačić se pojavio iza njih dok ih je promatrala, načas su se isticali, nepokretni i crni, na čistoj vedrini zelenkasta neba.

Bila je sve nestrpljivija čekajući g. Kellya da dođe i pokaže svoju umješnost, a izgledi za to su se smanjivali. Sjedila je dok gotovo nije pao mrak, a svi su goniči zmajeva, osim djeteta, otišli. Napokon je i ono počelo namotavati, i Celia je čekala da se zmajevi pokažu. Kad su se pokazali iznenadilo ju je njihovo izvijanje, jedva je vjerovala da

je to isti par koji je tako spokojno letio u istoj liniji. Dijete je bilo stručnjak, upravljalo je njima vješto poput samoga g. Kellya. Na koncu su se polagano vratili, lebdjeli nisko u sumraku gotovo odmah iznad glave pa se mirno spustili. Dijete je kleknulo na kiši, rastavilo ih, zamotalo repove i šipke u krila te otišlo pjevajući. Kad je prolazilo pokraj skloništa Celia mu zaželite dobru večer. Nije ju čulo, pjevalo je.

Uskoro će se vrata pozatvarati, po cijelom su parku čuvari izvikivali svoje: Svi van. Celia krenu lagano Broad Walkom, pitajući se što se moglo dogoditi g. Kellyu, neosjetljiva kao i obično na svaku vrstu vremena osim na potpunu bezvjetrinu. Nije ovisio o njezinu guranju kolica, uvijek je zahtijevao da ih sam pokreće. Uživao je u rukovanju polugama, rekao je da je to kao da povlači ručice pumpe za točenje piva. Činilo se da je nešto naopako s g. Kellyem.

Odvezla se podzemnom željeznicom od Notting Hill Gatea do King's Crossa. Cooper također. S mukom se uspela na Caledonian Road, osjećajući se loše zbog svog izleta. Bila je umorna i mokra, g. Kelly nije došao, dijete je ignoriralo njezin pozdrav. Nije se imala čemu vratiti, ali ipak joj je bilo drago kad je stigla. Cooperu također. Otvorila si je vrata, znači, živjela je ondje. Sad se držao uputa, žurno se udaljio čim je u sebi pribilježio broj. Cooper je u svojem umu imao malo bilješki, ali bile su neizbrisive. Celia se stala uspinjati stubama u tami, kad gđica Carridge izađe iz svoje sobe i uključi svjetlo. Celia stane, s nogama na različitim stubama, s rukom na ogradi, s licem u profilu.

“Dolazio je gospodin Murphy dok vas nije bilo”, reče gđica Carridge. “Ni pet minuta nakon što ste otišli.”

Cijelu sekundu Celia je pogrešno razumjela da to znači kako se Murphy vratio.

“Uzeo je svoju torbu i stolicu,” reče gđica Carridge, “ali nije mogao čekati.”

Nastala je uobičajena tišina, gđici Carridge nije promaknulo ništa u Celiinu izrazu lica, Celia se pravila da si proučava ruku na ogradi.

“Ima li poruka?”, upita Celia napokon.

“Ne čujem vas”, reče gđica Carridge.

“Je li g. Murphy ostavio kakvu poruku?”, reče Celia okrenuvši se i uspevši se još jednu stubu.

“Čekajte da vidim”, reče gđica Carridge. Celia pričekala.

“Da”, reče gđica Carridge, “sad kad me pitate, rekao je da vam kažem kako je dobro i da će vam pisati.” Laž. Samilost gđice Carridge nije imala granica osim milostinje.

Kad je bilo posve jasno da je to cijeli sadržaj poruke, Celia se polako nastavila uspinjati. Gđica Carridge stajala je s prstom na prekidaču, promatrajući. Zbog zaokreta na stubištu tijelo se više nije vidjelo, ali gđica Carridge još je mogla vidjeti ruku na ogradi kako hvata pa malo klizi, opet hvata pa opet još malo klizi. Kad je i ruka nestala, gđica Carridge ugasila je svjetlo i ostala stajati u mraku, koji je bio toliko jeftiniji, štoviše bogatiji u pogledu akustičnih svojstava, te osluškivala.

S iznenađenjem je čula kako su se otvorila vrata velike sobe pa se odmah zatvorila. Nakon stanke koraci su nastavili svoj uspon, nimalo spori- je nego prije, ali možda malo manje sigurno. Čekala je dok nije čula kako se vrata sobe staroga momka zatvaraju, ni glasno ni tiho, pa se vratila svojoj knjizi: Svijeća vizije Georgea Russella (A.E.).

*Il est difficile à celui qui vit hors du monde de
ne pas rechercher les siens.
(MALRAUX)*

Magdalen Mercy Seat nalazi se malo izvan grada, idealno smješten na vlastitu zemljištu na granici dviju grofovija. Kako bi umrli pod jednim a ne pod drugim vrhovnim sucem grofovije, neki su se pacijenti trebali samo malo pomaknuti, ili biti pomaknuti, u krevetu. To se katkad znalo pokazati vrlo praktičnim.

Glavni bolničar, g. Thomas ("Bim") Clinch, golem, riđ, ćelav, brkat, uobražen čovjek, uvjeren u svoju stručnu sposobnost i autoritet, osjećao je naklonost prema Ticklepennyu, što nije bilo daleko od ljubavi. Uvelike zahvaljujući tome, Ticklepenny je zapravo i bio primljen. Uvelike zahvaljujući tome je sad Murphy primljen umjesto Ticklepenya. Jer Ticklepenny se zakleo Bimu da će, ako Murphy ne bude primljen umjesto njega kako bi ga izbavio od muke bolničkih soba, on otići, platiti mu ili ne. Ali, ako Murphy bude primljen, ostat će, vratit će se bočicama i izmetinama te tako ostati na raspolaganju Bimovoj naklonosti, koja nije bila daleko od ljubavi.

Nakon oštre borbe između muškarca i glavnog bolničara Bim je vješto uskladio svoj užitak i svoju dužnost. Primit će Murphya na rok kušnje od mjesec dana i razvrgnuti Ticklepenneyev ugovor. Kad Murphy završi svoj mjesec, ne prije, Ticklepennyu će biti plaćeno deset dana koliko je radio. Tako je Ticklepenny jamčio za Murphya, a Bim je imao cijeli mjesec da zasiti svoju naklonost. Ticklepenny je predložio da mu se plati njegovih deset dana čim Murphy završi ne svoj mjesec, nego onoliko koliko je preostalo Ticklepennyu.

"Dragi," rekao je Bim, "dobit ćeš svoju funtu, šest šilinga i osam penija čim Murphy zadovoljavajuće odradi svoj mjesec, ne prije."

"Neka onda bude funta i deset šilinga", rekao je Ticklepenny. "Imaj srca!"

"To u potpunosti ovisi o tebi", rekao je Bim.

Tako je Murphyevo namještenje, kao da je riječ o položaju od najvećeg povjerenja, bilo unaprijed dogovoreno. Njegove vlastite vrijednosti bile su tako skrivene, unatoč čarobnom oku, da očitito nije mogao biti namješten zbog njih, već samo zbog Ticklepenneyevih nevrijednosti, ili možda nusvrijednosti. Tako da ga je nekoliko minuta nakon dolaska upisao u evidenciju i instruirao Bim, kojemu se nimalo nije svidjela njegova vanjština.

Od njega se očekuje da sprema krevete, nosi pladnjeve, čisti uobičajeni nered, čisti povremeni nered, očitava toplomjere, upisuje u grafikone, pere prikovane uz krevet, daje lijekove, vreba njihovo djelovanje, zagrijava guske, snižava visoke temperature, prokuhava čepove za usta, sterilizira ih kad je u dvojbi, poštuje i sluša glavnog bolničara, bude na punoj usluzi doktoru kad dođe, izgleda pristojno.

Nikad neće izgubiti iz vida činjenicu da ima posla s pacijentima koji nisu odgovorni za ono što čine ili govore.

Nikad si neće, ni u kojem slučaju, dopustiti da na nj utječu pogrde, koliko god bile podmukle i nezaslužene, kojima će ga obasipati. Pacijenti tako mnogo viđaju bolničare, a tako malo liječnike da je prirodno da prve smatraju svojim progoniteljima, a potomje svojim spasiteljima.

Nikad neće, ni u kojem slučaju, biti grub prema pacijentima. Sputavanje i prisila katkad su neizbježni, ali uvijek se moraju primjenjivati s krajnjom obzirnošću. Na kraju krajeva, to je bolnica. Ako bez tuđe pomoći ne može obraditi pacijenta ne ozlijedivši ga, neka pozove u pomoć druge bolničare.

Nikad neće izgubiti iz vida činjenicu da je stvorenje koje ne smije ništa samo poduzimati. Nije ovlašten na svoju ruku utvrđivati činjenice. U M.M.M.-u nema činjenica osim onih koje potvrdi doktor. Tako, da navedemo jednostavan primjer, kad pacijent umre, iznenada i očitito, što se katkad mora dogoditi čak i u M.M.M.-u, neka ništa slično ne pretpostavlja kad šalje po doktora. Nijedan pacijent nije mrtav dok ga doktor ne pregleda.

Nikad neće, ni u kojem slučaju, zaboraviti držati usta zatvorena. Milost je u bolnici osobna i povjerljiva.

To su glavne stvari koje mora neprestano imati na umu. Druge rutinske pojedinosti bit će mu pojašnjene usput.

Bio je dodijeljen Skinner's Houseu, muški odjel, prvi kat. Radno mu je vrijeme od 8 do 12 i od 2 do 8. Počinje sljedećeg jutra. Prvi tjedan bit će u dnevnoj smjeni, drugi tjedan u noćnoj. Posebnosti noćne smjene bit će mu pojašnjene kad za to dođe vrijeme.

Bit će mu izdana manje napadna odjeća.

Ima li ikakvih pitanja prije nego što ga proslijedi Ticklepenny?

Nastala je tišina, Bimu se Murphy sve manje sviđao, Murphy si je razbijao glavu kako da izrazi uvjerljivu znatiželju.

“U tom slučaju...”, rekao je Bim.

“Jesu li svi službeno proglašeni duševno bolesnima?”, upita Murphy.

“To vas se ne tiče”, rekao je Bim. “Niste plaćeni za to da se zanimate za pacijente, nego da im donosite i odnosite stvari i čistite za njima. Sve što znate o njima jest posao koji vam je dan da obavljate. Neka vam to bude jasno.”

Murphy je kasnije saznao da je oko 15 posto pacijenata službeno proglašeno duševno bolesnima, mala skupina izdvojena samo na papiru, i prema njima se postupalo s posve jednakom gorljivom formalnošću kao i prema 85 posto onih koji to nisu bili. Jer M.M.M. je bio lječilište, a ne ludnica ni ustanova za defektne osobe, i kao takav primao je samo one slučajeve čije prognoze nisu bile beznadne. Ako je liječenjem prognoza potvrđena kao beznadna, kao što se katkad moralo dogoditi čak i u M.M.M.-u, ode pacijent, osim u posebno olakšavajućim okolnostima. Stoga, ako je kronični (kad je potvrđeno lagano pogoršanje) bio doista simpatičan tip, miran, čist, poslušan i solventan, moglo mu se dopustiti da se skrasi u M.M.M.-u do kraja života. Bilo je nekoliko takvih sretnih slučajeva, službenih i neslužbenih, koji su uživali u svim čarima duševne bolnice, od paraldehida do ćuškanja, bez ikakvih njezinih terapijskih gnjavaža.

Ponizan od olakšanja, Ticklepenny je prvo odveo Murphya u spavaonicu, a zatim u Skinner House.

U dvjema velikim zgradama, jednoj za muškarce, drugoj za žene, udaljenima od glavnog bloka i međusobno još udaljenijima, bilo je smješteno bolničko osoblje i druga služinčad. Osoblje u braku, i muško i žensko, živjelo je vani. Nijedna bolničarka nije uzela bolničara za supruga od pamtivijeka, premda je jedna nekoć bila gotovo primorana.

Murphy je mogao birati hoće li dijeliti sobu s Ticklepennyem ili biti sam u potkrovlju. U njega su se uspeli ljestvama, i Murphy ga je izabrao s takvom odlučnošću da se čak i Ticklepenny osjetio malo pogođenim. Nije bilo uobičajeno za Ticklepennya da se osjeća imalo pogođenim, bilo je nezapamćeno da se tako osjeti bez povoda, kao u ovom slučaju. Jer da je bio Kleopatra glavom, u posljednjoj godini vladavine njezina oca, Murphy bi odabrao isto.

Razlog tog čudaštva ne čini se osobito valjanim. Prije manje godina nego što se Murphy htio sjećati, još uvijek za vrijeme prve cijanoze mladosti, Murphy je stanovao u jednom potkrovlju u Hannoveru, ne dugo, ali dovoljno dugo da iskusi sve njegove prednosti. Otada je posvuda tražio drugo, makar i upola tako dobro. Uzalud. Ono što je prolazilo kao potkrovlje u Velikoj Britaniji i Irskoj nije bilo ništa više od tavana. Tavana! Kako je moglo doći do takve zabune? Podrum je bolji od tavana. Tavana!

No, potkrovlje koje je sad vidio nije bilo tavan niti mansarda, već pravo potkrovlje, ne upola dobro kao ono u Hannoveru nego dvostruko bolje, zato što je bilo upola manje. Strop i vanjski zid bili su divna buji- ca bjeline, postavljena pod savršenim kutom najdalje putanje, probijena krovnim prozorčićem od mliječnog stakla, savršena za zatvaranje pred suncem danju i za otvaranje zvijezdama noću. Krevet, tako nizak i propalih opruga da su srednje čak i bez opterećenja doticale pod, bio je utisnut po dužini u škripac poda i stropa, tako da se Murphy nije morao mučiti da ga premjesti u taj položaj. Potkrovlje je sadržavalo, osim kreveta, jednu stolicu i jednu komodu, bez ladica. Golema svijeća, pričvršćena za pod vlastitim lojem, uperila je svoj stijenj u nebo pri uzglavlju kreveta. To jedino rasvjetno tijelo bilo je više nego dovoljno za Murphya, strogog nečitača. No silno se uzrujao što nije bilo grijaćih tijela.

“Moram imati vatre”, rekao je Ticklepennyu. “Ne mogu živjeti bez vatre.”

Ticklepennyu je bilo žao, smatrao je da je vrlo mala mogućnost da će Murphyu biti dopušteno imati vatru u potkrovlju. Ni cijevi ni žice nisu vodile do tih visina. Žeravnik se činio jedinom šansom, ali Bim bi teško dopustio žeravnik. Murphy će uvidjeti da je vatra uistinu nepotrebna u tako zatvorenu prostor. Zbog plamena bi vrlo brzo nastala prilična prljavština.

“Došao sam ovamo da vam učinim uslugu”, reče Murphy, “i još sam uvijek pripravan to učiniti, ali ne bez vatre.”

Nastavio je govoriti o cijevima i žicama. Nije li ljepota cijevi i žica upravo u tome što se mogu produžiti? Nije li to njihovo glavno obilježje, lakoća s kojom se mogu produžiti? Koja je uopće svrha uvođenja cijevi i žica, ako ih ne produžite bez ustručavanja kad god je to nužno? Ne vape li za produživanjem? Ticklepenny je mislio da nikad neće stati, izgovarajući grozničavo istu stvar na neznatno drukčiji način.

“Trebali biste vidjeti moju vatru”, rekao je Ticklepenny.

To je razbjesnilo Murphya. Zar je našao potkrovlje nakon svih tih godina, kad se sva nada činila mrtvom, potkrovlje koje zaista nije tavan, samo da bi ga odmah opet izgubio zbog pomanjkanja nekoliko metara cijevi ili žice? Oblio ga je znoj, nestalo mu je sve žutilo, srce mu je tuklo, potkrovlje se vrtjelo, nije mogao govoriti. Kad je uzmogao, rekao je za Ticklepennya novim glasom:

“Neka bude vatre u ovom potkrovlju prije noći ili...”

Stao je jer više nije mogao nastaviti. Bila je to aposiopeza najčišće vrste. Ticklepenny je nadopunio nespomenute zaključke raznim verzijama, od kojih je svaka bila mučnija nego što bi Murphy mogao pobliže opisati, uzete zajedno bile su zastrašujuće. Sukovo ukazivanje na šutnju kao na jednu od Murphyevih najviših značajki nije moglo biti dojmljivije opravdano.

Čini se čudnim da nijedan nije pomislio na petrolejsku pećicu, recimo malu Valor Perfection. Bim se zacijelo ne bi protivio, a izbjegli bi se svi problemi s cijevima i žicama. Ostaje činjenica da ideja o petrolejskoj pećici tada ni jednom nije pala na pamet, iako jest mnogo kasnije Ticklepennyu.

“Idemo sad u bolničke sobe”, rekao je Ticklepenny.

“Jeste li kojim slučajem”, reče Murphy, “čuli što sam upravo rekao?”

“Učinit ću što mogu”, reče Ticklepenny.

“Meni je svejedno”, reče Murphy, “odem li ili ostanem.”

Varao se.

Na putu do Skinner's Housea prošli su pokraj zgodnog zdanja od svijetle opeke s travnjakom i cvijećem u dvorištu, pročelje puno pavitina i pripijajuće divlje loze bilo je uokvireno podrezanim tisama.

“Je li to dječji vrtić?”, pitao je Murphy.

“Ne,” rekao je Ticklepenny. “Mrtvačnica.”

Skinner's House bila je dugačka, siva katnica proširena na oba kraja poput bučice. Sve su žene bile stjerane u zapadno krilo, muškarci u istočno, i na temelju toga zgrada se nazivala mješovitim objektom, za razliku od dvaju oporavilišta koja, kako i valja, nisu bila mješovita. Slično tome, neka se javna kupališta nazivaju mješovitima, dok kupanje u njima nije mješovito. Skinner's House bio je arena M.M.M.-a, i tu su bjesnjele najžešće bitke, čim bi se za to ukazala prigoda, između psihotičnih i psihijatrijskih stajališta. Pacijenti su napuštali Skinner's House s poboljšanjem, mrtvi ili kao kronični slučajevi, te odlazili u oporavilište, mrtvačnicu ili bivali otpušteni, već prema slučaju.

Uspeli su se izravno na prvi kat, i Murphy je bio prepušten višem bolničaru, g. Timothyu (“Bornu”) Clinchu, koji je bio pljunuti Bim i njegov mlađi brat blizanac. Bom, kojega je izvijestio Bim, nije ništa očekivao od Murphya, a Murphy, ex hypothesi, ništa od Boma, uslijed čega nijedan nije bio razočaran.

Bim Clinch imao je čak sedam muških rođaka, izravnih i po bočnoj liniji, koji su mu bili podređeni, od kojih je najbliži bio Bom, a možda najdalji vremešni ujak (“Bum”) u previjalištu, kao i dvije starije sestre, dvije nećakinje i jedno kopile sa ženske strane. Nije bilo ničeg staromodnog ili malodušnog u nepotizmu Bima Clincha, nije bilo odlučnijeg i uspješnijeg obiteljskog patrijarha u južnoj Engleskoj, a čak i u južnoj Irskoj još je bilo takvih koji bi imali koristi od proučavanja njegovih postupaka.

“Ovuda”, rekao je Bom.

Bolničke sobe bile su u dva dugačka hodnika koji su se križali u obliku slova T, ili točnije obezglavljenih vješala, tri ekstremiteta koja čine široku štaku, u kojima su bile sobe za čitanje, pisanje i razonodu ili “razbijaonice”, poznate duhovitijim bolničkim namještenicima kao sublimatoriji. Ondje su pacijente poticali da igraju bilijar, pikado, ping-pong, sviraju glasovir i igraju druge manje naporene igre ili da tu jednostavno vise ne radeći ništa. Izrazita većina preferirala je visjeti ne radeći ništa.

Prihvatimo li načas samo radi praktičnosti opisa nazivlje i orijentaciju crkvene arhitekture, bolničke prostorije imale su raspored lađe i transepta, dok istočno od križanja nije bilo ničega. Nije bilo

pravih bolničkih dvorana u uobičajenom smislu, već samo obične sobe ili, kako bi neki rekli, ćelije, ili, kako je Boswell rekao, prebivališta, smještena južno od lađe te istočno i zapadno od transepta. Sjeverno od lađe bile su kuhinje, blagovaonica za pacijente, blagovaonica za bolničare, spremište lijekova, zahod za pacijente, zahod za bolničare, zahod za posjetitelje itd. Prikovani uz krevet i oni neposlušniji držani su zajedno što dalje u južnom transeptu gdje su se nalazile samice s obloženim zidovima, poznate duhovitijima kao "tihe sobe", "gumene sobe" ili, skraćeno, "gumenjaci". Cijelo je mjesto bilo pregrijano i zaudaralo je na paraldehyd i lijeve sfinktere.

Nije bilo mnogo nazočnih pacijenata kad je Murphy pratio Boma kroz sobe. Neki su bili na zornici, neki u parku, neki nisu mogli ustati, neki nisu htjeli, neki jednostavno nisu. Ali, oni koje je vidio uopće nisu bili zastrašujuća čudovišta kakva su se mogla zamisliti prema Ticklepenneyevu kazivanju. Melankolici, nepomični i potišteni, koji se drže za glave ili trbuhe, već prema tipu. Paranoici koji grozničavo ispunjavaju listove papira žalbama na postupanje prema njima ili doslovnim zapisima svojih unutarnjih glasova. Jedan je hebefrenik usredotočeno svirao glasovir. Jedan hipomanijak učio je igrati bilijar oboljelog od Korsakovljeva sindroma. Jedan ispijeni shizoid, skamenjen u prevrnutu položaju kao da je osuđen na vječni tableau vivant, govornički ispruženom lijevom rukom držao je napola popušenu i ugašenu cigaretu, a desnom, drhtavom i ukočenom, pokazivao je uvis.

Nisu izazivali užas u Murphyu. Prvi njegovi osjećaji koji su se mogli odrediti bili su poštovanje i nedostojnost. Osim u slučaju manijaka, koji je bio poput epitome svih samoukih plutopoklonika koji su ikad likovali nad praznim džepovima i čistim rukama, stekao je dojam samodovoljna nehaja prema slučajnostima slučajnoga svijeta koji je on za sebe izabrao kao jedinu mogućnost sreće, a koju je tako rijetko postizao.

Obilazak je završio, i sve su Bimove upute bile ilustrirane, pa ga je Bom odveo natrag do raskrižja i rekao:

"To je sve zasad. Javite se u osam ujutro."

Pričekao je da mu zahvali prije nego što otvori vrata. Ticklepenney je gurkao Murphya.

“Neizmjerno vam hvala”, reče Murphy.

“Ne zahvaljujte mi”, reče Bom. “Imate li kakvih pitanja?”

Murphy je dobro znao, ali pravio se kao da razmišlja.

“Htio bi odmah početi”, reče Ticklepenny.

“To ovisi o gospodinu Tomu”, reče g. Tim.

“O, sve je u redu što se tiče gospodina Toma”, reče Ticklepenny.

“Meni je rečeno da kreće tek ujutro”, reče Bom.

Ticklepenny je gurkao Murphya, ovaj put nepotrebno. Jer Murphy je žarko želio provjeriti svoj duboki dojam da se tu nalazi vrsta ljudi kakvu se davno prestao nadati da će naći. Usto je htio i da Ticklepenny bude slobodan kako bi mu nabavio vatru. Nije ga trebalo poticati.

“Naravno da znam kako se mojih mjesec dana računa tek od sutra,” rekao je, “ali gospodin Clinch se vrlo ljubazno suzdržao od prigovora da počnem odmah ako želim.”

“A želite li?”, reče Bom, vrlo skeptično, pošto je vidio gurkanje (drugo).

“On želi...”, reče Ticklepenny.

“Ti”, reče Bom neočekivano surovo, tako da se Murphy lecnuo, “začepi tu svoju prokletu gubicu, svi znamo što ti želiš.” Spomenuo je jednu ili dvije stvari koje je Ticklepenny najviše želio. Ticklepenny si obrisao lice. Ticklepenny su bile poznate dvije vrste ukora, ona zbog koje si je morao obrisati lice i ona zbog koje nije. Nije se koristio drugim načelom razlikovanja.

“Da,” reče Murphy, “silno bih volio smjesta početi, ako mogu.”

Bom se predao. Kad budala podržava hulju, dobar čovjek može samo prekrižiti ruke. Budala u savezu s huljom protiv samoga sebe kombinacija je kojoj se nitko ne može oduprijeti. O, čudovište čovjekoljublja i prosvjetljenja, koje zdvajaš nad svijetom u kojemu su jedini prirodni saveznici budale i hulje, čovječanstvom sterilnim od vlastite sukrievnje, divi se Bomu koji je napokon jednom nejasno osjetio što ti bolno osjećaš tako često, trljanje Pilatovih ruku u svom umu.

Tako je Bom pustio Ticklepennya i prepustio Murphya njegovoj ludosti.

Osjećajući se jednako bezvrijednim u propisanoj košulji i odijelu, možda zato što je odbio skinuti žutu leptir-kravatu, Murphy se javio

Bomu u dva sata i započeo s iskustvom od kojega se već nadao boljim stvarima, ne znajući točno zašto ili kojim stvarima, ili na koji način boljima.

Bilo mu je žao kad mu je u osam sati završila smjena, nakon što ga je Bom glasno korio zbog nespretnog rukovanja stvarima (pladnjevima, krevetima, toplomjerima, injekcijama, posudama, kanilama, spatulama, vijcima itd.) i nijemo hvalio vlastito vješto postupanje s pacijentima, čija mu je imena i očite osebnosti u potpunosti prenio do isteka šest sati, zajedno s onime što može očekivati od njih i čemu se nikad ne nadati.

Ticklepenny je ležao ispružen na podu potkrovlja, natežući se s majušnim starinskim plinskim radijatorom, koji je pri svjetlu svijeće očajnički pokušavao upaliti pištoljem na iskru. Ispripovijedao mu je povijest tog rasklimanog uređaja, korak po korak, uobičajeno, od nejasne predodžbe do oživotvorenja koje ne funkcionira.

Trebao mu je jedan sat da usavrši predodžbu. Trebao mu je još jedan sat da iskopa radijator, ključni dio cijele konstrukcije, s ironično pridodanim pištoljem na iskru.

“Trebao sam znati”, reče Murphy, “da je radijator manje važan od plina.”

Donio je radijator u potkrovlje, postavio ga na pod i odmaknuo se kako bi ga zamislio upaljenim. Hrđav, prašnjav, oronuo, s komadima azbesta koji su otpadali, činilo se da se opire paljenju. Snužden, Murphy je otišao potražiti plin.

Trebao mu je još jedan sat da nađe ono što bi moglo poslužiti, plinski žičak izvan uporabe u nužniku, sad osvjetljenom električnim svjetlom, na katu niže.

Kako su dvije krajnje točke sad bile uspostavljene, nije preostalo ništa doli spojiti ih. Bila je to teškoća čije su mu čari bile poznate još od dana kad se kao birtaški pjesnik tako dugo i s ljubavlju mučio spojiti krajeve svoga pentametra. Riješio ju je za manje od dva sata pomoću brojnih odbačenih cjevčica za hranjenje produženih staklenim cezurama, zahvaljujući kojima se plin ulijevao u radijator. No azbest se nije htio upaliti, koliko god ga obasipao iskrama.

“Spominjete plin,” reče Murphy, “ali ja plin ne osjećam.”

Tu je bio u nepovoljnijem položaju, jer Ticklepenny je osjećao plin, slabo ali nedvojbeno. Opisao je kako ga je pustio u nužniku te

dojurio u potkrovlje. Objasnio je kako se protok mogao regulirati samo iz nužnika, budući da nije bilo ventila niti priključka za nj na spoju s radijatorom. To je možda bio glavni nedostatak naprave. Dostojanstveniji način da si Murphy upali grijanje u nedostatku pomagača koji bi dolje odvrnuo plin dok on gore čeka spreman s pištoljem na iskru, bio bi da pripremi azbestni žižak na svom kraju, siđe s njim do izvora, upali ga u nužniku i odnese plamen bez žurbe natrag do radijatora. Ili, ako mu se tako više sviđa, mogao je odnijeti cijeli radijator u nužnik i poslati kvrugu posebni žižak. Ali, sve je to bilo manje važno. Najvažnije je bilo što je Ticklepenny pustio plin prije više od deset minuta i otada ispucavao iskre u radijator, bez rezultata. To je bila istina.

“Ili plin nije uključen,” rekao je Murphy, “ili je spoj prekinut.”

“Zar ne pokušavam?”, upita Ticklepenny. Laž. Ticklepenny je bio izmožden.

“Pokušajte opet”, reče Murphy. “Da vidim iskre.”

Ticklepenny se spustio ljestvama. Murphy je čučnuo ispred radijatora. Začas dopre slabo šištanje pa slab miris. Murphy okrenu glavu i povuče obarač. Radijator se upali uz uzdah i porumenje od onog što je ostalo od azbesta.

“Kako je sad?”, viknu Ticklepenny odozdo.

Murphy siđe kako bi spriječio Ticklepenya, čija se izravna korisnost činila iscrpljenom, da se popne, a također i kako bi mu ovaj pokazao ventil.

“Ide li”? reče Ticklepenny.

“Da”, reče Murphy. “Gdje je ventil?”

“E, to je najbolje od svega”, reče Ticklepenny.

Najbolje od svega bilo je kako se ventil, koji je doista bio otvoren, mora zatvoriti.

Neupotrijebljeni žižak uzdizao se visoko uza zid nužnika, a ono što je Ticklepenny nazivao ventilom bio je lanac s prstenom namijenjen patuljcima.

“Neka me vrag odnese”, reče Ticklepenny, “ako ga nisam otvorio.”

“Možda je uletjela ptičica”, reče Murphy, “i sjela na njega.”

“Kako kad je prozor zatvoren?”, upita Ticklepenny.

“Možda ga je zatvorila za sobom”, reče Murphy.

Vratili su se do podnožja ljestava.

“Neizmjerne hvala”, reče Murphy.

“E, to je najbolje od svega”, reče Ticklepenny.

Murphy je pokušao povući ljestve gore za sobom. Bile su pričvršćene dolje.

“Mogli biste malo svratiti u klub,” reče Ticklepenny, “zašto ne?”

Murphy zaklopi podna vrata.

“E, to je stvarno najbolje od svega”, reče Ticklepenny i odgega se.

Murphy premjesti radijator koliko god je mogao bliže krevetu, spremno utonu na sredinu madraca i pokuša se udubiti u svoj um. Budući da mu je tijelo bilo previše aktivno da bi to dopustilo, prepustio se snu, Snu, sinu Ereba i Noći, Snu, polubratu Furija.

Kad se probudio, bilo je zagušljivo. Ustao je i otvorio krovni prozor kako bi vidio kojim zvijezdama raspolaže, ali odmah ga je zatvorio, jer nije bilo zvijezda. Upalio je visoku debelu svijeću na radijatoru i sišao u nužnik da zatvori dotok. Koja je etimologija plina? Na povratku je proučio podnožje ljestava. Bile su samo lagano pričvršćene vijcima, Ticklepenny je to mogao popraviti. Presvukao se u propisanu košulju, pričvrstio svijeću njezinim lojem za pod pri uzglavlju kreveta, legao i pokušao se zadubiti u svoj um. No tijelo mu je i dalje bilo prezauzeto svojim umorom. A etimologija plina [\[20\]](#)? Može li biti ista riječ kao i kaos [\[21\]](#)? Teško. Kaos je zijevanje. Ali, onda je kreten [\[22\]](#) kršćanin [\[23\]](#). Kaos će poslužiti, možda nije točno, ali godi, za nj će odsada plin biti kaos, a kaos plin. Može te ugrijati, nasmijati, rasplakati, od njega možeš zijevati, prestati patiti, živjeti malo dulje, umrijeti malo ranije. Što ne može učiniti? Plin. Može li pretvoriti neurotičnu osobu u psihotičnu? Ne. Samo Bog to može učiniti. Neka bude Nebo posred voda da dijeli vode od voda. Zakon o opskrbi kaosom i vodama. Kaos, svjetlo i koks d.o.o. Pakao. Raj. Helena. Celia.

Ujutro ništa nije ostalo od sna osim osjećaja katastrofe, a od svijeće ništa osim malog komada lojanice.

Nije ostalo ništa osim da vidi ono što je želio vidjeti. Svaka se budala može praviti slijepom, ali tko zna što noj vidi u pijesku?

Ne bi priznao da mu je potrebno bratstvo. Ali, jest. S obzirom na taj problem (psihijatrijsko-psihotični) između života kojega se odrekao i života koji nije iskusio, osim što se tek počeo nadati u sebi, nije mogao ne pristati uz potonji. Njegovi prvi dojmovi (uvijek najbolji),

nada u bolje stvari, osjećaj srodstva itd., bili su u tom smislu. Nije preostalo ništa doli potkrijepiti ih, izboličujući sve ono što prijete da im proturječi. Bio je to naporan postupak, ali vrlo ugodan.

Stoga je bilo nužno da se sa svakim satom provedenim u bolničkim sobama poveća, skupa s njegovim poštovanjem prema pacijentima, njegov prezir prema udžbeničkom stavu prema njima, samodopadnu znanstvenom konceptualizmu koji smatra dodir s vanjskom stvarnošću pokazateljem duševnog zdravlja. I sa svakim je satom bilo tako.

Priroda vanjske stvarnosti ostala je nerazjašnjena. Muškarci, žene i djeca znanosti čini se da imaju toliko načina klečanja pred svojim činjenicama kao i svaka druga skupina prosvijetljenih. Definicija vanjske stvarnosti, ili kratko i jednostavno stvarnosti, mijenja se ovisno o senzibilitetu onoga tko definira. Ali, čini se da se svi slažu da je dodir s njom, čak i dodir tupava laika, rijetka povlastica.

Na temelju toga pacijenti su opisivani kao "odsječeni" od stvarnosti, od svih rudimentarnih blagodati stvarnosti laika, ako ne u potpunosti, kao kod ozbiljnijih slučajeva, onda u određenim osnovnim aspektima. Zadaća liječenja bila je premostiti jaz, prenijeti patnika iz njegove vlastite pogubne male osobne hrpe balege u veličanstveni svijet odjelitih čestica, gdje će imati neprocjenjivu povlasticu da se još jednom čudi, voli, mrzi, žudi, veseli i urla na razumno uravnotežen način i tješi se društvom drugih koji su u istom škripcu.

Sve je to bilo itekako odbojno Murphyu, kojega je njegovo iskustvo tjelesnog i razboritog bića obvezivalo da naziva utočištem ono što su psihijatri nazivali progonstvom i da ne smatra pacijente otjeranima iz sustava blagodati nego bjeguncima pred kolosalnim fijaskom. Da mu je um bio u pravom redu za blagajnu, da je bio neumoran uređaj za računanje sitniša činjenica u optjecaju, onda bi se potiskivanje istih nesumnjivo činilo lišavanjem. No, budući da nije bio, budući da ono što je nazivao svojim umom nije funkcioniralo kao oruđe nego kao mjesto, čije su mu jedinstvene radosti uskraćivale upravo te činjenice u optjecaju, nije li bilo posve razumljivo da je trebao pozdraviti njihovo potiskivanje kao oslobađanje od spona?

Stoga je konflikt, kako je Murphy to s ljubavlju pojednostavio i iskrivio, bio između ništa manje bitnih stvari nego što su veliki svijet i mali svijet, i pacijenti su ga razrješavali u korist potonjega, a psihijatri

raspirivali u ime prvoga, dok je u njegovu slučaju bio nerazriješen. Faktički nerazriješen, samo faktički. On je izabrao. “Ne pripadam velikom svijetu, pripadam malom svijetu”, to je bila stara Murphyeva pjesma, i uvjerenje, dva uvjerenja, prvo od njih negativno. Kako da podnosi, a kamoli tek stvara, prilike za fijasko, kad je jednom vidio blažene idole svoje spilje? Na divnoj belgijskoj latinštini Arnolda Geulincxa: Ubi nihil va-les, i bi nihil velis.

Ali, nije bilo dovoljno ne željeti ništa tamo gdje nije vrijedio ništa, pa čak ni krenuti korak dalje i odreći se svega što se nalazi izvan intelektualne ljubavi unutar koje se jedino mogao voljeti, jer je jedino tamo bio dostojan ljubavi. Te i druge popratne odredbe, koje navode svako raspoloživo sredstvo (npr. stolicu za ljuljanje) u svoju korist, mogle bi usmjeriti rješenje u željenom smjeru, ali ne i provesti ga. To ga je i dalje razdvajalo, kao što se vidi iz njegove žalosne osjetljivosti prema Celii, Gingeru, i tako dalje. Manjkala su sredstva da oživotvori rješenje. Što ako ga oživotvori sad, dok je u službi Clinchova klana?! To bi uistinu bilo vrlo zgodno.

Često izražavanje očite boli, bijesa, očaja i zapravo svega uobičajenog čemu su neki pacijenti davali oduška, ukazujući na neku sitnicu mikrokozmosa koja sve pokvari, Murphy je zanemarivao ili prigušivao kako bi značilo što on želi. To što su ti ispadi imali više-manje ista obilježja kao svakodnevnica u Mayfairu i Claphamu, ne znači da su bili jednakog podrijetla, kao što ne bi bilo moguće prosuđivati stanovnike tih područja na temelju turobnog ruha melankolije. Ali, čak i kad bi se mogli, kao u slučaju Etona i Waterlooa, utvrditi uzroci tih privida i njihovih posljedica, čak i ako su se pacijenti katkad osjećali upravo tako šugavo kako su izgledali, još uvijek nije bilo ljage na malom svijetu u kojemu su se prema Murphyevoj pretpostavci svi do jednoga sjajno provodili. Samo što njihove nemire nije trebalo pripisivati nekakvoj pogrešci u njihovu svojevolumnom povlačenju od svijeta, već tome što su ih opsjedali iscjelitelji. Melankolikova melankolija, manijakovi napadaji bijesa, paranoikov očaj bili su bez sumnje jednako malo autonomni kao izduženo, tupavo lice nijema čovjeka. Kad bi ih ostavili na miru, bili bi sretni poput Larrya, što je skraćeno od Lazar, čije se podizanje iz mrtvih Murphyu činilo možda jedinom prilikom kad je Mesija prevršio mjeru.

Pomoću ovih i čak manje važnih konstrukcija očuvao je svoju stvarnost pred pritiskom stvarnosti u Mercyseatu. Potaknut svim tim životima zatvorenim u um, kako je ustrajno smatrao, radio je marljivije nego ikad prije na svojim malim sanjarijama. Tri su ga čimbenika osobito obodрила u tome i u uvjerenju da je konačno pronašao srodne duše. Prvi je bio apsolutna ravnodušnost težih shizoida suočenih s najnesmiljenijim terapijskim bombardiranjem. Drugi su bile sobe s obloženim zidovima. Treći je bio njegov uspjeh s pacijentima. Prvi od njih, nakon onoga što je rečeno o Murphyevu vlastitom vezivanju, govori za sebe. Koji bi se snažniji stimulans mogao dati nekome tko se valja u glibu velikog svijeta od primjera života po svemu sudeći neotuđivo ostvarenog u malom?

Gumenjaci su nadmašivali sve što je dotad mogao zamisliti u pogledu zatvorenih odaja blaženstva. Tri dimenzije, lagano udubljene, bile su tako istančano odmjerene da se izostanak četvrte jedva osjećao. Nježno, svijetlo, bjeličasto sivilo zaobljenih presvlaka kojima je bio obložen svaki kvadratni centimetar stropa, zidova, poda i vrata, bojilo je istinom dojam da je čovjek ondje zatočenik zraka. Temperatura je bila takva da joj je odgovarala samo potpuna nagost. Činilo se da nikakav sustav pro- vjetravanja ne raspršuje iluziju da se tu udiše vakuum. Odjeljak je bio bez prozora, poput monade, osim zaklopljenih otvora na vratima na kojima se svih dvadeset četiri sata pojavljivalo zdravo oko, u čestim i redovitim intervalima. Unutar uskih okvira domaće arhitekture nikad nije mogao zamisliti pohvalniji prikaz onoga što je i dalje nazivao, ustrajno, malim svijetom.

Njegov uspjeh s pacijentima bio je gotovo skandalozan. Prema udžbeniku psihotični pacijenti, sa svojom sklonošću da izjednačuju one predmete, ideje, osobe itd., koje imaju makar jedan zajednički element, trebali bi identificirati Murphya s Bornom i društvom, jednostavno zato što podsjeća na njih u izvanjskim stvarima kao što su funkcija i odjeća. Velika većina to nije činila. Velika većina nepogrešivo ih je razlikovala u Murphyevu korist, tako da je čak i Bom gubio ponešto od svog rumenila. Sto god bili navikli činiti za Boma i društvo, još su spremnije činili za Murphya. A u nekim stvarima, gdje su ih Bom i društvo morali siliti ili sputavati, Murphyu su dopuštali da ih nagovori. Jedan pacijent, sporni slučaj dvojbene kategorije, odbijao je vježbati ako ga ne prati Murphy. Jedan drugi,

melankolik s vrlo razvijenim osjećajem krivnje, nije htio ustati iz kreveta bez Murphyeva poziva. Inače su ga morali silom hraniti. Sve je to bilo krajnje protupropisno, gotovo skandalozno.

Murphy je bio zgrožen time što je Suk taj neobični dar pripisivao samo Mjesecu u Zmiji u trenu njegova rođenja. Sto se više njegov sustav zatvarao oko njega, to je manje mogao podnositi da bude podređen ijednom drugom. Između njega i njegovih zvijezda nesumnjivo je postojalo podudaranje, ali ne u Sukovu smislu. Bile su njegove zvijezde, on je bio prvobitni sustav. Bio je projiciran, larvalan i taman, na nebo onog žaljenja vrijednog časa kao na platno, uvećan i pročišćen u svom vlastitom značenju. No to je bilo njegovo značenje. Mjesec u Zmiji nije bio ništa više od slike, fragment projicirane slike.

Tako se nebo vrijedno šest penija opet izmijenilo, iz pjesme koju bi samo on od svih živih mogao napisati u pjesmu koju je samo on od svih rođenih mogao napisati. Po pitanju proročkoga statusa nebeskih tijela, Murphy je postao stopostotni preterist.

Usljed toga slobodan da prvi put in situ proučava tu "magičnu sposobnost oka kojoj bi umobolnik lako podlegao", Murphyu je godilo otkriće kako se dobro slaže s onim što je već znao o svojoj osebnosti. Njegov uspjeh s pacijentima bio je konačno putokaz na putu koji je pratio tako dugo i tako slijepo, dok ga ništa nije podupiralo osim uvjerenja da su svi drugi putevi krivi. Njegov uspjeh s pacijentima bio je putokaz koji pokazuje na njih. To znači da su oni osjećali u njemu ono što su bili, a on u njima ono što će biti. To znači da ništa manje od prvoklasne psihoze ne bi moglo dokrajčiti štrajk njegova života. Quod erat extorquendum.

Murphyu se činilo da od svih njegovih prijatelja među pacijentima nitko nije bio poput njegove "cedulje", g. Endona. Murphyu se činilo da je bio vezan uz g. Endona, ne samo ceduljom, već ljubavlju najčišće vrste, slobodnoj od prijevremenih ejakulacija misli, riječi i djela velikoga svijeta. Ostajali su jedan drugom, čak i kad su bili potpuno jedno u duhu, kako se činilo Murphyu, g. Murphy i g. Endon.

"Cedulja" je bio pacijent "na papiru" (ili "pod sumnjom"). Pacijenta se stavljalo na papir (ili pod sumnju) uvijek kad bi se u njemu naslućivale ozbiljne suicidalne sklonosti. Povodom bi mogle biti prijete koje je izrekao sam pacijent ili jednostavno općenite

karakteristike njegova ponašanja. Zatim bi se izdala cedulja s njegovim imenom, na kojoj bi za svaki slučaj bilo navedeno kojem načinu samoubojstva pacijent naginje. Primjerice: "G. Higgins. Harakiri, ili bilo koji drugi raspoloživi način." "G. O'Connor. Otrov, ili bilo koji drugi raspoloživi način." "Bilo koji drugi raspoloživi način" bila je sigurnosna klauzula. Cedulja bi se tada proslijedila višem bolničaru, koji bi je potvrdio te proslijedio jednom od svojih bolničara, koji bi je potvrdio te otada bio odgovoran za prirodnu smrt gada o kojemu je bila riječ. Od posebnih dužnosti koje je nametala ta odgovornost, možda je glavna bila kontrola sumnjivca u redovitim intervalima, ne duljim od dvadeset minuta. Jer u Mercyseatu su iz iskustva znali da samo najvještiji i najodlučniji mogu izvršiti nakanu u kraćem roku.

G. Endon bio je na papiru, i Murphy je imao njegovu cedulju: "G. Endon. Apneja, ili bilo koji drugi raspoloživi način."

Samoubojstvo apnejom pokušali su mnogi, osobito osuđenici na smrt. Uzalud. To je fiziološki nemoguće. Ali, u Mercyseatu nisu bili voljni nepotrebno riskirati. G. Endon tvrdio je da će, ako uopće, to izvršiti apnejom i nikako drukčije. Rekao je da njegov unutarnji glas ne želi ni čuti za drugi način. Ali, dr. Killiecrankie, član Kraljevskog medicinskog društva, inače s Vanjskih Hebrida, imao je ponešto iskustva sa shizoidnim glasovima. Nisu poput stvarnih glasova, u jednom trenutku kažu jednu stvar, a u sljedećem nešto sasvim drugo. Nije bio ni posve uvjeren da je samoubojstvo apnejom fiziološki nemoguće. Dr. Killiecrankiea prečesto su zavarale sposobnosti organske materije da bi povukao knutovsku liniju.

G. Endon bio je shizofrenik najljubaznije vrste, barem što se tiče namjera tako skromnog i zavidnog autsajdera kakav je Murphy. Mlitaost u kojoj su mu prolazili dani, pojačavajući se tu i tamo do određene pri- vlačne obustave gestikuliranja, nikad nije bila tako duboka da bi sprečavala svaki pokret. Njegov unutarnji glas nije ga nastojao pridobiti, bio je nenametljiv i milozvučan, tihi basso continuo u cjelokupnom ansamblu njegovih halucinacija. Bizarnost njegovih stavova nikad nije nadilazila njihove draži. Ukratko, bila je riječ o tako jasnoj i nepomućenoj psihozi da je Murphy osjećao kako ga privlači kao Narcisa njegov studenac.

Sitno tijelo bilo je savršeno u svakoj pojedinosti i iznimno dlakavo. Crte lica bile su vrlo profinjene, pravilne i privlačne, put maslinasta, plava samo na bradi. Lubanja, velika za bilo koje tijelo, golema za ovo, bila je puna bujne, guste crne kose na tjemenu prošarane širokom prugom izrazito bijele. G. Endon nije se oblačio nego je lutao prostorijama u kućnom ogrtaču od grimizna lana porubljenom sprijeda crnim gajtanima, crnoj svilenoj pidžami i neomerovinškim izrazito ljubičastim cipelama šiljata, zaobljena vrha. Na prstima mu je blistalo prstenje. U maloj šaci čvrsto je držao opušak izvrsne cigare, čija je duljina varirala prema razdoblju dana. Murphy bi mu je zapalio ujutro te je palio i kasnije tijekom dana. Ipak, uvečer bi još bila nedovršena.

Isto je bilo sa šahom, jedinom lakoumnošću g. Endona. Murphy bi postavio figure čim bi stigao ujutro, u tihom kutku razbijaonice, povukao svoj potez (jer je uvijek igrao bijelima), otišao, vratio se kad bi g. Endon odgovorio, povukao drugi potez, otišao, i tako bi nastavili tijekom dana. Nalazili su se za pločom, ali rijetko. Jedna ili dvije minute bilo je najdulje koliko je g. Endon bio voljan zastati u svom tumananju, dulje nego što se Murphy usuđivao pobjeći od svojih dužnosti i Bomova budna oka. Svaki bi povukao potez u odsutnosti drugoga, u međuvremenu proučio situaciju, te se udaljio. Tako bi se igra razvlačila, sve dok uvečer ne bi bila izjednačena kao na početku. To nije bilo toliko zato što su bili podjednako dorasli jedan drugom ili zbog nepovoljnih uvjeta igre, koliko zbog okljevačkog načina igranja koji su obojica prihvatila. Koliko se stvar uistinu slabo razvijala može se prosuditi po tome što katkad, nakon osam ili devet sati tog gerilskog rata, nijedan igrač ne bi izgubio nijednu figuru ili čak zadao šah drugome. To je godilo Murphyu kao izraz njegova srodstva s g. Endonom i možda ga činilo opreznijim pri kretanju u napad nego što je inače bio.

Zalio je sama sebe, silno se žalio, kad bi došlo osam sati, pa je morao napustiti bolničke sobe, g. Endona i manje važne prijatelje i egzemplare, toplinu i miris paraldehida itd., kako bi se dvanaest sati suočavao sa sobom, svojim neiskupljenim, rascijepljenim jastvom, koje je sad bilo bolje nego ikad i manje nego ikad dovoljno dobro. Cilj degradira put u sredstvo, bezobličnu dosadu. Ipak, morao je pozdraviti slutnju cilja.

Potkrovlje, zagušljiv zrak, san, to je bilo najslabije od najboljeg što je mogao učiniti. Ticklepenny je odvio ljestve, pa ih je sad mogao povući za sobom. Ne spuštaj se ljestvama, odnijeli su ih.

Više nije vidio zvijezde. Kad je hodao natrag iz Skinner's Housea oči su mu bile uprte u tlo. A kad nije bilo prehladno da otvori krovni prozor u potkrovlju, zvijezde su se uvijek činile zastrte oblakom ili maglom. Tužna je istina bila da se kroz krovni prozor vidio samo onaj najpustiji komadić noćnoga neba, tamna maglica koja bi obično izgledala kao olujna noć svakom promatraču u Murphyevu stanju, ozeblu, umornu, ljutitu, nestrpljivu i nezadovoljnu sustavom koji izgleda kao nepotrebna karikatura njegova vlastita. Nije više mislio ni na Celiu, premda se katkad mogao sjetiti da ju je sanjao. Da je samo mogao misliti na nju, ne bi je morao sanjati.

Nije više uspijevaao ni živjeti u svojem umu. Za to je krivio tijelo, obuzeto svojim umorom nakon tolikih dužnosti, ali to je prije bilo zahvaljujući neizravnoj autologiji u kojoj je uživao od jutra, sa sitnim g. Endonom i svim drugim zamjenama. Zato se osjećao sretnim u bolničkim sobama i zato je žalio sebe kad bi došlo vrijeme da ih napusti. Nije mogao imati i jedno i drugo, pa čak ni iluziju toga.

Mislio je na stolicu za ljuljanje ostavljenu u Brewery Roadu, to pomoćno sredstvo života u njegovu duhu, od kojega se nikad prije nije odvajao. Svojih knjiga, svojih slika, svojih razglednica, svojih partitura i glazba- la, svega se toga postupno rješavao tim redom, radije nego stolice. Brinuo se za nju sve više i više kako je tjedan dnevne smjene dolazio kraju, a tjedan noćne smjene se bližio.

Potkrovlje, zagušljiv zrak, umor, noć, sati neizravne autologije, to mu je omogućivalo da se snađe bez stolice. Ali, noćna smjena bit će drukčija. Tada neće biti zadovoljenja putem zamjene, zato što će g. Endon i njemu slični spavati. Tada neće biti umora, jer ga nadziranje nije moglo umoriti. Nego će se naći ujutro, sa svim satima svjetla pred sobom, gladan u umu, poslušan u tijelu, pun žudnje za stolicom.

U subotu je imao slobodno poslijepodne, pa se požurio u Brewery Road. Na neki način, jedini način, prдавni način, bilo mu je žao što Celie nije bilo. Na sve druge načine bilo mu je drago. Jer bez obzira na to bi li joj odgovorio na pitanja ili ne bi, bi li joj rekao istinu ili lagao, znala bi da je otišao. Nije htio da osjeti, barem nije htio biti

nazočan kad osjeti, kako je daleko zastranilo sve njezino ljubavno zanovijetanje; kako je poslužilo samo tomu da ga još više učvrsti u stanju protiv kojega je bilo usmjereno, stanju u kojemu ga je našla i u kojemu ga nije htjela ostaviti; kako su ga njezini pokušaji da učini čovjeka od njega samo više nego ikad učinili Murphym; i kako ga je ustrajno nastojeći promijeniti izgubila, kako ju je i upozorio da će biti. “Ti, moje tijelo, moj um... jedno mora otići.”

Bila je noć kad je stigao u potkrovlje sa stolicom, zadovoljan putem gore što nikoga nema u blizini, barem u nužniku. Plin je gotovo smjesta, podsjetivši ga da ga je zaboravio otvoriti, počeo curiti u radijator. To njega, kojega nikakav interes nije vezao uz slijepo poslušnu tvar i čiji su najbolji prijatelji uvijek bili među predmetima, nije moglo uznemiriti. Tek se osjetio vrlo zahvalnim što se nije morao spustiti ljestvama i otići ispraviti svoj propust.

Upalio je radijator, razodjenuo se, sjeo na stolicu, ali nije se zavezao. Postupno čini te stvari, sjedni prije nego što legneš. Kad se osvijestio, ili bolje rečeno izsvijestio, nije imao pojma kako, prva stvar koju je vidio bio je zagušljiv zrak, druga znoj na vlastitu bedru, sljedeća Ticklepenny izvaljen na krevetu, kao u Griffithovu nijemom filmu, u sred-njem planu, nefokusiran, što mu je dalo naslutiti kako se probudio.

“Zapalio sam svijeću”, reče Ticklepenny, “kako bih vam se lakše divio.”

Murphy se ne pomaknu, nije se pomaknuo ništa više nego što bi se netko pomaknuo zbog životinje, ili životinja zbog nekoga. I nagona želja da sazna koliko je dugo Ticklepenny tu, što želi u to gluho doba, kako se domislio ući kad su ljestve maknute itd., bila je pretroma da bi se izrazila riječima.

“Nisam mogao spavati”, reče Ticklepenny. “Vi ste jedini prijatelj kojeg imam u ovom ćumezu. Zvao sam vas i zvao. Gađao sam vrata svojom lopticom, svom snagom. Bio sam vrlo napet. Odjurio sam po svoje male ljestve.”

“Da sam stavio lokot na vrata,” reče Murphy, “pretpostavljam da bi moji prijatelji ušli kroz krovni prozor.”

“Očaravate me,” reče Ticklepenny, “čvrsto spavate u mraku širom otvorenih očiju, poput sove, zar ne?”

“Nisam spavao”, reče Murphy.

“Oh,” reče Ticklepenny, “onda ste me čuli.”

Murphy pogleda Ticklepenya.

“Oh,” reče Ticklepenny, “samo ste bili duboko zamišljeni ili možda snatili.”

“Kime me smatrate?”, reče Murphy. “Najboljim studentom na godini?”

“Što onda?”, reče Ticklepenny. “Ako to nije neuljudno pitanje.”

Murphy se ogorčeno i kratko zabavljao pitanjem odgovora koji bi dao osobi istog kova i okova kao njegov, koja uistinu žudi za tim da shvati i žarko želi biti shvaćena, primjerice, g. Endonu u njegovu početnom stadiju. Ali, prije nego što je nepotpuna rečenica stigla izaći, pitanje se raspršilo u vlastitu besmislu, besmislu opterećivanja takve osobe racionalističkim svrbežom, skeptičnim tjeranjem koje smješta objekte svoga zanimanja na razinu djevojaka. Nisu na to željele pristati rijetke ptice Murphyeva soja, nego se'zauzeti za sebe s najvećom pozornošću i za druge pripadnike svoje vrste, koliko god ih preostalo. Nije u davnim danima veliki ronac zaronio pod led kako bi dobio opscen pogled na površinu, veliki ronac koji se više ne viđa iznad njega.

“Ne znam što točno želite,” reče Murphy, “ali mogu vam reći da nema ničega što mogu učiniti za vas što ne bi bolje učinio bilo tko drugi. Zašto biste onda ostali?”

“Znate li o čemu se radi?”, reče Ticklepenny. “Bez uvrede, ali bili ste vrlo slični Clarkeu maloprije.”

Clarke je tri tjedna bio u katatoničkom stuporu.

“Osim blebetanja”, reče Ticklepenny.

Clarke bi satima ponavljao rečenicu: “Gospodin Endon je vrlo nadmoćan.”

Zadovoljni pogled koji Murphy nije htio sakriti tako je uzrujao Ticklepenya da je odustao od svoga cilja i ustao da ode, baš kad Murphy ne bi imao ništa protiv da još malo ostane. Sišao je preko praga, stao na svoje ljestve, tako da mu je samo glava virila. Rekao je:

“Trebali biste paziti na sebe.”

“Na koji način?”, upita Murphy.

“Trebali biste voditi računa o zdravlju”, reče Ticklepenny.

“Na koji sam vas način podsjetio na Clarkea?”, upita Murphy.

“Trebali biste se sabrati”, reče Ticklepenny. “Laku noć.”

I zapravo je Murphyeva noć bila laka, možda najbolja otkako su mu, davno, noći počele biti teške, a razlog nije toliko bio u tome što je opet imao svoju stolicu, koliko u tome što je “jastvo” koje je volio imalo izraz, čak i za Ticklepennevo nestručno oko, stvarnog otuđenja. Ili da se možda preciznije izrazimo: što je prenio taj izraz na “jastvo” koje je mrzio.

Gđica Counihan i Wylie nisu živjeli zajedno!

Oronuli Haydn, pozvan da dade svoje mišljenje o divljem braku, odvratio je: "Paralelne terce." Ali, odvojenost gđice Counihan i Wyliea imala je konkretnije temelje.

Počnimo od gđice Counihan, počnimo od toga da je bila voljna poprimiti pravi patos slamnate Didone na dugo vrijeme. Nije s time htjela prestati do posljednjeg trenutka, dok zaista ne dovuku Murphya pred nju, a onda će morati pročešljati London u potrazi za lomačom koja je čista, udobna, smještena u središtu i nije preskupa. Zato je bez odgađanja našla, i velikim slovima Wylieu napisala adresu u Gower Streetu, gdje je ni u kojem slučaju nisu smjeli uznemirivati. Bila je gotovo nasuprot uredima Spectatora, ali to je otkrila kad je već bilo prekasno. Ondje se sakrila, sretna koliko je noć kratka, među Indijcima, Egipćanima, Cipranima, Japancima, Kinezima, Sijamcima i svećenicima. Malo-pomalo ulizivala se hinduskom eruditu iz sumnjive kaste. Pisao je već mnogo godina, i nadao se da će mu biti dano prane da je dovrši, monografiju privremeno naslovljenu: Antropomorfizacija od Avercampa do Kampendoncka. Ali, već se počeo tužiti na one osjećaje koji će ga nekoliko tjedana kasnije, baš kada prvi put nabasa na norwichku školu, odvesti do plinske pećnice. "Stopala su mi", rekao je gđici Counihan, "postala manja od vrha igle." I još: "Oću bit' gore u zraku."

Usto je gđica Counihan morala biti slobodna kako bi vozala Wyliea, i to joj je možda bio glavni razlog da ga drži podalje. Podmitila je i zastrašila Coopera da je izvještava na kraju svakog dana prije nego Wyliea; i prema Cooperovim uputama otišla je k Nearyu iza Wylievih leđa i otvoreno mu iznijela cijelu situaciju.

Wylie je ogorčeno prosvjedovao protiv takva okrutna postupanja, koje je odgovaralo njegovoj pokvarenoj računici. Jer gđica Counihan nije spadala u one čari svojstvene Londonu kojima se kanio prepustiti do grla i krajnjih granica njezine darežljivosti. Samo se u Dublinu, gdje je ta profesija otišla do vrha, gđica Counihan mogla isticati kao predmet želje čovjeka od ukusa. Ako Nearya London nije

izliječio od nje, onda je bio manje muškarac, a više svetac. Treset je obvezan u Saorstátu.[\[24\]](#), ali ne treba nositi osobne zalihe u Newcastle.

Drugi razlog za njegovo zadovoljstvo razvojem događaja, ili ih je možda tako dobrohotno usmjerila gđica Counihan, bio je, dakako, isti kao njezin, naime taj što ju je sad mogao varati posve lagodno i sigurno. Zastrašio je Coopera (ali nije ga podmitio) da ga izvještava na kraju svakog dana prije nego gđicu Counihan; i prema Cooperovim uputama otišao je k Nearyu iza leđa gđice Counihan i otvoreno mu iznio cijelu situaciju te je tako nadopunio.

To su bili glavni razlozi za odvojenost, koja ipak nije bila tako nepremostiva da se ne bi uspjeli, tu i tamo nakon večere, naći na neutralnom terenu te usporediti novosti i tragove.

Cooper nije trpio nijednu od znanih teškoća pri služenju dvama poslodavcima. Niti je bio odan niti je prezirao. Manje vrijedan čovjek pristao bi uz jednu ili drugu stranu, vredniji bi ucjenjivao obje. No Cooper je bio savršen za slugu sve dok se držao podalje od boce i kretao se nepotkupljivo između svojih potkupljivača s divnom ravnodušnošću čunka, bez podlosti i bez nagrade. Svakom je davao potpun, iskren izvještaj, ignorirajući ispravke drugoga; i davao ga je prvo onome tko mu je bio bliži u času kad bi ga iznenadio sumrak.

Nije se pokušavao ponovno povezati s Nearyem, smatrajući da bi bilo mudrije pričekati da ga Neary pozove. Također se osjećao mrvicu manje bijedno kao pomagač dvoje spletkara koji nisu znali gotovo ništa o njemu, a usto su se činili na neki način neumjerenima poput njega, nego kao oruđe bezdušnog kicoša koji je znao sve, uključujući mnogo toga što je sam uspio zaboraviti. Je li taj lagani gubitak patnje označavao početak onog ispunjenijeg života kojim ga je Wylie mamio u Dublinu? "Ubrzo ćeš sjediti, skidati šešir i činiti sve stvari koje su trenutno nemoguće..." Cooper je držao da to nije vjerojatno.

Nearyevo olakšanje bilo je tako veliko da se opustio te otišao u krevet, obećavši da neće ustati prije nego što mu stignu vijesti o Murphyu. Napisao je gđici Counihan:

"Nikad neću zaboraviti Vašu odanost. Barem jednoj osobi mogu vjerovati. Držite Judu Wyliea na oku. Recite Cooperu da služi meni

služeći vama. Dođite kad budete imali vijesti o Murphyu, ne prije. Previše je bolno. Neću biti nezahvalan.”

A Wylieu:

“Nikad neću zaboraviti tvoju odanost. Barem me ti nećeš izdati. Reci Cooperu da je tvoja naklonost i moja naklonost. Drži Izebelu Counihanicu na oku. Dođi opet kad pronađeš Murphya, ne prije. Previše je mučno. Neću ti biti nezahvalan.”

Neary je doista bio izliječen od gđice Counihan, potpuno i konačno, kao da se pokorila, poput gđice Dwyer, njegovim željama; ali na vrlo različit način od onoga na koji je Wylie tako sjajno reagirao. U Wylievu slučaju, budimo točni, riječ je bila manje o liječenju nego o oporavku. Jer gđica Counihan već se pokoravala, bolje rečeno kimala na njegove želje, ili bolje rečeno hirove, dovoljno dugo da daljnja homeopatija bude nepotrebna.

Neobično je kako su se Wylieve riječi usjekle u pamćenje onih kojima su nekoć bile upućene. Zacijelo se radi o intonaciji glasa. Cooper, čije je sjećanje na takve stvari bilo uistinu vrlo slabo, rekonstruirao je riječ po riječ i najnevažnije rečenice. A Neary je sad ležao na krevetu ponavljajući: “Sindrom poznat kao život je prerasprostranjen da bi se dopustilo ublaživanje. Jer uz svaki simptom koji se olakša, drugi se pogorša. Pijavičina je kći zatvoren sustav. Njezina razina nužde ne može se mijenjati.” Mislio je na svoje posljednje voltesses, koji su odmah bili tako ugodni i tako bolni. Ugodni po tome što je gđici Counihan olakšano; bolni po tome što je Murphyu otežano; fesses, jer je dio koji je prirodno najpozvaniji ne samo da prima udarce nego i da ismijava udarača, paradoks koji je dojmljivo ilustrirao Sokrat kad je visoko zadigao stražnji dio svoje abole.

Je li njegova potreba bila išta manja zbog Murphyeve iznenadne preobrazbe iz ključa koji bi otvorio gđicu Counihan u jednu i jedinu ovozemaljsku nadu u prijateljstvo i sve ono što prijateljstvo donosi sa sobom? (Nearyeva predodžba prijateljstva bila je vrlo osebujna. Očekivao je da ono traje. Nikad nije rekao kad bi govorio o neprijatelju: “Nekoć mi je bio prijatelj”, nego uvijek s usiljenom točnošću: “Nekoć sam ga smatrao prijateljem.”) Je li njegova potreba bila išta manja? Činila se većom, ali mogla je biti i jednakom. “Prednost tog stajališta je u tome, ako se čovjek možda i ne može

veseliti tomu, da će se stvari popraviti, barem se ne mora bojati da će se pogoršati. Bit će iste kao što su uvijek bile.”

Previjao se na leđima na krevetu, žudeći za Murphyem kao da nikad prije nije žudio ni za čim ili ni za kim. Okrenuo se i zabio lice u jastuk, preklopivši mu rubove tako da su mu se spojili na vratu, i nije mogao ne opaziti kako je ugodno za promjenu osjetiti težinu pozadine na trbuhu nakon tolikih sati obratne raspodjele. Ali, držeći odlučno glavu zabijenom i omotanom stenjao je: “Le pou est mort. Vive le pou!”, A malo kasnije, gotovo ugušen: “Zar ne postoji buha koja, napokon pronađena, ugiba bez potomstva? Ne postoji ključna buha?”

Upravo je zbog tog razmišljanja Murphy, dok je bio još manji nego dijete, počeo sama sebe zarobljavati, ne s gnjevom nego s ljubavlju. To je bila genijalna ideja koju Neary, njutnovac, nikad nije mogao sam iznaći niti dopustiti nekom drugom da mu je iznađe. Čini se da ima vrlo malo nade za Nearya, izgleda osuđenim da se beskrajno nada. Ima u njemu nešto od Hugoa. Plamen mu neće nestati iz oka niti voda iz usta, dok češe jedan svrbež za drugim, dok otresa svoju smrtnu šugu, uz pretpostavku da je to dopušteno.

Murphyja je, dakle, trebalo petero ljudi osim njega samog. Celia, zato što ga voli. Neary, zato što ga konačno smatra Prijateljem. Gđica Counihan, zato što joj treba kirurg. Cooper, zato što je angažiran s tim ciljem. Wylie, zato što se pomirio s time da će gđici Counihan iskazati počast, u ne tako dalekoj budućnosti, time što će joj postati suprug. Ne samo da se isticala u Dublinu i Corku kao posve izuzetno čovjekolika, nego je imala i osobna sredstva.

Spomenimo da se od svih tih razloga sama ljubav nije primicala svome cilju. Ne zato što je bila Ljubav, nego zato što nije imala sredstava na raspolaganju. Kad joj je cilj bio preobraženi i preinačeni Murphy, sretno uhvaćen u unosnu rutinu, sredstva nisu manjkala. Sad kad joj je cilj bio Murphy po svaku cijenu, u bilo kojem obliku ili stanju, sve dok je vrijedan ljubavi, tj. osobno nazočan, sredstva su manjkala, kao što je Murphy upozorio da će biti. Žene su uistinu posebne, po tome kako žele imati i ovce i novce. Nikad ne dokrajče ono što vole, kako im nagon davanja umjetnog disanja ne bi bio suvišan.

Budući da je Gower Street bio bliži Brewery Roadu nego Earl's Court, gdje je Wylie našao sobu, Cooper je prvo požurio gđici Counihan s viješću da je Murphyeva ženska napokon pronađena i s pronicavom opaskom da tamo gdje je ženska nekog muškarca, samo je pitanje vremena kad će tamo biti i taj muškarac.

“Tko kaže da je ona njegova ženska?”, siktala je gđica Counihan. “Opišite kuju.”

Cooper se pozvao na sumrak, na neizvjesnost, na razmak koji je morao održavati, pogled straga (bez sumnje vrlo slab izgovor), i tako dalje. Jer od bezbrojnih osvrta na račun Murphyeve ženske koje je mogao smisliti, od prijezira do ushita, baš svaki je nanosio bol gđici Counihan. Ili joj je bila pretpostavljena drolja, ili je postojala žena divnija od nje, a obje su tvrdnje bile previše bolne da bi ih izrekao muškarac, pa makar taj muškarac bio samo Cooper.

“Nikom živom ni riječi”, rekla je gđica Counihan. “Koji ste ono broj u Brewery Roadu rekli? Zapamtite da je ovo bio samo još jedan neuspješan dan. Evo vam florin.”

Otkopčavala se dok je govorila. Očito se silno žurila da se svuče. Nikad joj nije palo na pamet, to se mora reći, da je Cooper uza sve svoje nedostatke bio muškarac poput svih drugih muškaraca, s istim strastima, to jest s onima koje su odgovarale njezinima.

“A sutra”, rekla je skidajući gaćice, “krećete ujutro kao i obično, ali ne u potragu za Murphyeom - za to ću vam dati pola krune, kvragu - nego za gospođom Neary. Gospođom Neary,” ponovila je za oktavu višim glasom, “Ariadnom prokletom Neary, nezakonitom Cox, nesumnjivo više nalik sirilu nego naranči, premda osobno”, s uzdahom i blažim glasom otkopčavajući stezник, “nemam ništa protiv sirote nesretnice, osim ako ne čujete suprotno.”

Razgovor s Wylieom bio je Cooperu manje naporan i manje isplativ, zato što su Wylieu sredstva bila na izmaku, barem dok se opet ne sastane s gđicom Counihan.

Wyliev um pripadao je istoj velikoj skupini kao i um gđice Counihan.

“Pusti Murphya,” rekao je, “zaboravi ga i kreni po Coxovu.”

Cooper je pričekao ostatak, ali Wylie je odjenuo kaput i stavio šešir, pa rekao: “Poslije tebe, Cooperu”. Zatim ni riječi dok nisu izašli na ulicu: “U kojem smjeru sad ideš, Cooperu?”

Cooper nije o tome razmišljao. Pokazao je smjer nasumce.

“Onda ti želim ugodnu Večer, Cooperu”, reče Wylie. Ali, nakon nekoliko koraka stao je s izrazom nekoga tko se iznenada nečega sjetio, načas se ukočio pa se okrenuo prema Cooperu, koji je čekao, ni nestrpljiv ni zabavljen.

“Umalo zaboravih reći”, rekao je, “da kad se nađeš s gospođicom Counihan - sad ćeš se naći s njom, zar ne, Cooperu?”

Uistinu je neobična ta vještina s kojom analfabeti, osobito oni odgojeni u Irskoj, nadvladavaju svoj strah od verbalnog izražavanja. Cooperovo je lice sad, premda se čini da nije pomaklo nijedan mišić, skupilo i u jednoj grimasi oslobodilo najfinije nijanse neodlučnosti, zgražanja, pasje odanosti, mačje uviđavnosti, umora, gladi, žeđi i snaga na izmaku, i to u neznatnom djeliću vremena koje bi vrhunsko govorništvo zahtijevalo za uvelike slabiji izgovor, a da govornika ne izloži opasnosti pogrešnog citiranja.

“Kao da ne znam”, reče Wylie. “No, u slučaju da hoćeš, upamti da nema ničeg novog, baš ničega o čemu bi je izvijestio. Znaš kakve su žene kad je riječ o ženama.”

Ako Cooper nije posjedovao takvo znanje, to nije bilo zbog nedostatka prilike, jedna tužna prilika čija je možda najžalosnija posljedica bila ta da je od jedina dva anđela za koja je ikad mogao mariti, zlom srećom istodobno, jedna, nekadašnja brineta gospođica A, sada bila sedamnaest godina iza rešetaka, dok druga, gospođica B, također nekadašnja brineta, još nije podlegla ozljedama. No, točnije rečeno, to znanje nije bilo njegovo, nije mu bilo dano u vidu svakodnevnog upozorenja kao Wylieu i Nearyu, i zapravo većini muškaraca, premda ga oni stječu uz mnogo manju cijenu, i čak u nekim slučajevima a priori. Jer ono gore spomenuto bilo je težak udarac, koji je uz veliku muku Cooper gotovo potpuno zaboravio, a uz mnogo manju muku gotovo potpuno rekonstruirao Neary. Ono čega se prvi još uvijek mogao sjetiti, jer mu nije nanosilo bol, a potonji nikad nije saznao, jer ga nije zanimalo, bio je tek prizor ili dva nježnosti, s gospođicom A prije nego što je sreo gospođicu B, i opet s gospođicom B prije nego što je sreća gospođicu A.

“Valjda znaš kakve su žene,” reče Wylie nestrpljivo, “ili si cijeli život proveo u Corku?”

Cooper obori glavu, a male, bijele, ukočene, natečene, ali zapravo krajnje spretne ruke bez dlaka podignu malo u zrak.

Reče:

“U redu je.”

“Ili ima neka ljepotica”, reče Wylie, “koja te zaslijepila svojim tijelom? Neka mlađahna? Hajde, reci, Cooperu.”

Cooper spusti ruke, nasilu podignu glavu i pogleda Wyliea te reče gotovo istim muklim glasom:

“U redu je.”

Noć je tek bila pala, a Neary se već, svukavši pidžamu i bacivši je na pod, prevrtao u postelji, pitajući se hoće li ikad svanuti, kad je stigla gđica Counihan. Videći da ga baš i nije volja ustati i dolično je primiti, sjela je s neusiljenošću, koju nipošto nije osjećala, na rub kreveta, kao na kakvoj seoskoj kosini punoj zvončića. Noge su mu pod pokrivačem bile prekrizene i poput pandža prilijepljene za termofor. Jer godilo je njegovu površnu poznavanju grčkih urni, na kojima je San prikazan pre- križenih nogu, a često i mlađi brat Sna, prekriziti svoje kad god je budan. Također je imao nekakvu nejasnu teoriju prema kojoj su mu terminali tako povezani, a životnoj je snazi spriječen bijeg. No, budući da san sad nije dolazio u obzir, a vruća, masna stražnjica gđice Counihan bila je tako blizu, razdvojio je noge i šutnuo termofor iz kreveta prema zidu. On je bešumno prsnuo na podu, tako da voda curi prema sredini sobe u prizoru koji slijedi.

Na donekle sličan način Celia je sjedila na krevetu g. Kellya, i na Murphyevu, premda je g. Kelly imao košulju na sebi.

Nisu bili dugo nasamo, i gđica Counihan, gušeći se od poniženja, još nije uspjela uvjeriti Nearya da će onaj tko pronađe Celiu pronaći i Murphya, kad je stigao Wylie. Gđica Counihan skočila je s kreveta i bezglavo se uzvrtjela tražeći put za bijeg ili mjesto za skrivanje.

“Zavjese skupljaju prašinu,” reče Neary, “pa ih nikad nemam. Bojim se da ne biste prošli kroz vrata mog kredenca, čak ni bočno, štoviše, čak ni anfas. Nema balkona. Nelagodno mi je predložiti vam ispod kreveta.”

Gđica Counihan odjuri do vrata, zaključa ih i izvadi ključ, i to dok je Wylie kucao.

“Žao mi je što nema zasuna”, reče Neary.

Wylie je trzao kvaku izvikujući: “To sam ja, Iгла.” Gđica Counihan prepusti se na milost i nemilost Nearyu, ne riječima, naravno, nego

na koljenima, uzbibanih grudi, sklopljenih ruku, strastveno zamućenih raširenih zjenica itd.

“Uđi,” viknu Neary. “Gđica Counihan zaključala je pred tobom.”

Gđica Counihan ustade s poda.

“Ako te flundra neće pustiti,” viknu Neary, “ostani gdje jesi, pozvonio sam da mi donesu noćnu posudu.”

Ali, gđica Counihan nije znala kad je pobijeđena, a ako jest, to je pokazivala na neuobičajen način. Jer nije se očekivalo od žene njezine snalažljivosti i iskustva da prasne u grohotan, vragolast smijeh, širom otvori vrata i prijeđe preko svega kao preko šale. Umjesto toga je mirno sjela na stolicu i pričekala da sobarica stigne i pusti Wyliea unutra. Zacijelo je odlučila, brzo sve razmotrivši, ukrasti nekoliko trenutaka prije konačnog obračuna, da preispita svoju strategiju, nauštrb stereotipne taktike koja pruža samo privremeno olakšanje. Ne, gđica Counihan nije znala kad je pobijeđena.

Sad je trajalo uobičajeno zatišje nakon oluje, Neary je sjedio uspravno u krevetu i pasao oči na gđici Counihan, gđica Counihan bila je zadubljena u svoj problem i zamišljeno tuckala zube ključem, Wylie je s druge strane vrata točno napola odlučio odšuljati se na prstima, sobarica je daleko u svojoj mračnoj spilji čekala da se zvono oglasi po drugi put. Kad je, oglasivši se, zvono jednim zvukom dokazalo da je poziv bio ozbiljan i da je sluh nije prevario, krenula je bez srdžbe i ubrzo pokucala na vrata.

“Gospodin je zaključan izvana”, viknu Neary. “Pustite ga unutra.”

Wylie uđe malo presmiono, a gđica Counihan ustane.

“Divno”, reče Neary. “Sad zaključajte vrata za gospodinom.”

Wylie i gđica Counihan stali su licem u lice, mučan doživljaj za oboje.

“Pseto”, reče gđica Counihan prva zadajući udarac.

“Kujo”, reče Wylie.

Pripadali su istoj velikoj skupini.

“Uzeli ste mi intonaciju iz usta,” reče Neary, “ako ne i riječi.”

“Pseto”, reče gđica Counihan nastojeći da njezina bude zadnja.

“Prije nego što nastavite...”, reče Neary.

Prva runda pripala je gđici Counihan i njezine su snage još bile netaknute. Sjela je, a Wylie se pomaknuo prema krevetu. Bio je

prirodno obdaren osjećajem za situaciju i znao joj se prilagoditi, brže nego gđica Counihan, ali ona je imala prednost brzog starta.

“Ovo zaključavanje”, reče Neary, “nemoj pogrešno shvatiti, što god učinio.”

“Više držim do tebe nego što misliš”, reče Wylie.

“Ja ti zahvaljujem”, reče Neary poput londonskog autobusnog ili tramvajskog konduktera kojemu je pružen točan iznos novca za kartu.

Gđici Counihan s iznenadnom snagom sinu da su tu bila dva muškarca koje nikad ne bi mogla nadvladati, čak i da joj je cilj pravedan.

“I jamačno je vaša velika novost ista ona koju ima vaša draga,” reče Neary, “odnosno da je Cooper vidio žensku s kojom je jednom opažen Murphy.”

“Nije baš viđena s njim,” reče Wylie, “samo kako ulazi u kuću u kojoj je bio u to vrijeme.”

“I vi smatrate da ste pronašli Murphya”, reče Neary.

“Cooper instinktivno osjeća,” reče Wylie, “a i ja, da će nas ta zgodna ženska odvesti k njemu.”

“Mokraćna kiselina”, reče Neary.

“Ali, ako gđica Counihan vjeruje,” reče Wylie, “tko smo mi da sumnjamo?”

Gđica Counihan zagriže usnu zato što se nije sjetila tog argumenta koji je mnogo puta otvorio i zatvorio usta Nearyu. On ga je smatrao uvjerljivim, pa je poželio ustati.

“Ako mi ti, Wylie,” rekao je, “dodaš pidžamu, a vi, gospođice Counihan, primite na znanje da ću izaći ispod ovog pokrivača goliji nego ikad otkako me majka rodila, ustat ću iz kreveta.” Wylie mu doda pidžamu, a gđica Counihan prekrije oči. “Ne brini se, Wylie,” reče Neary, “rane su uvelike od ležanja.” Sjeo je na rub kreveta u pidžami. “Uzalud bi bilo da pokušam ustati,” rekao je. “Ništa nije zamornije od dugog počinka u krevetu, pa onda, gđice Counihan, kad vam odgovara.”

Gđica Counihan kradom je pogledala i bila je tako daleko od svojih jada da je rekla:

“Sigurno vam mi možemo malo olakšati.”

Tu je ključna riječ bila mi, mali prst pomirbe pružen Wylieu. Bez nje je rečenica bila samo pristojna ili u najboljem slučaju ljubazna. To nije promaklo Wylieu, koji je izgledao posve voljnim pomoći.

Od trenutka kad je Neary, ustajući iz kreveta, primio na znanje da je Murphy pronađen, to jest od trenutka kad su se složili da se po tom pitanju ne razlikuju, upadljiva promjena zavladała je ozračjem, gotovo uzajamna snošljivost.

“Ništa me više ne može iznenaditi”, reče Neary.

Gđica Counihan i Wylie skočiše naprijed, podigoše Nearya na noge, pomogoše mu do stolice kod prozora, posjedoše ga.

“Viski je pod krevetom”, reče Neary.

U tom su času svi istodobno po prvi put ugledali, i zbog dobrog se odgoja suzdržali od primjedbe, uske meandre vode na podu. Gđica Counihan ipak nije htjela viski. Wylie podignu čašu i reče: “Za odsutnoga”, taktičan opis Murphya, s obzirom na okolnosti. Gđica Counihan iskaza počast toj zdravici snažnim udahom.

“Sjednite ispred mene vaš dvoje”, reče Neary, “i ne očajavajte. Sjetite se da ne postoji trokut, koliko god tup, nego samo obodnica nekog kruga koja prolazi kroz njegove jasne vrhove. Sjetite se i da je jedan lopov spašen.”

“Naše se središnje linije,” reče Wylie, “ili koji god vrag to već jest, sijeku u Murphyu.”

“Izvan nas”, reče Neary. “Izvan nas.”

“U vanjskom svjetlu”, reče gđica Counihan.

Sad je bio red na Wyliea, ali nije se mogao ničega sjetiti. Čim je shvatio da se neće sjetiti ničega što bi mu služilo na čast, poprimio je izraz kao da se ničega ni ne pokušava sjetiti, štoviše, kao da čeka da na nj dođe red. Na koncu Neary reče bez milosti:

“Ti si na potezu, Iglo.”

“Pa da oduzmem dami posljednju riječ!”, kriknu Wylie. “Pa da se dama mora mučiti smišljajući još nešto! Pa stalno, Neally!”

“Neću se mučiti”, reče gđica Counihan.

Sad je na potezu bio bilo tko.

“U redu”, reče Neary. “Ono što sam zapravo smjerao, što sam htio predložiti, jest sljedeće. Neka sad naš razgovor bude bez stvarnog ili književnog presedana, neka svatko govori istinu što bolje može i što

bolje zna. To sam mislio kad sam rekao da ste mi uzeli intonaciju, ako ne i riječi, iz usta. Krajnje je vrijeme da se nas troje rastanemo.”

“Ali, intonacija je bila žučljiva, čini mi se”, reče Wylie. “Takav je svakako bio moj dojam.”

“Manje sam mislio na intonaciju glasa”, reče Neary, “nego na intonaciju duha, na duhovni pristup. Ali nastavi, Wylie, kud puklo da puklo. Zar se istina ne može i režati?”

“Coleridge-Taylor odsviran s osjećajem?”, reče Wylie.

“Parfem briznut na crnoglavac?”, reče gđica Counihan.

“Sterilizirana giljotina?”, reče Wylie.

“Obasjano ponoćno sunce?”, reče gđica Counihan.

“Gledamo tamnu stranu”, reče Neary. “Nedvojbena je manje naporna za oči.”

“To što predlažeš je odvratno,” reče Wylie, “uvreda ljudskoj prirodi.”

“Nije uopće”, reče Neary. “Slušajte ovo.”

“Moram ići”, reče gđica Counihan.

Neary je počeo govoriti, tj. više je zvučalo kao da se govori kroz njega. Jer glas mu je bio jednoličan, oči zatvorene, a tijelo nagnuto i ukočeno, kao da kleči pred svećenikom, a ne da sjedi pred dvoje grešnika. Sve u svemu, silno je podsjećao na Lukin opis Mateja, s anđelom koji mu poput papagaja sjedi na ramenu.

“Bio sam gotovo ludo zaljubljen u gđicu Counihan prije nekoliko tjedana, a sad mi nije čak ni mrska. Wylie je izigrao moje povjerenje i prijateljstvo, sad mi nije važno ni da mu oprostim. Nestali je Murphy od sredstva za trivijalni užitek, od slučajne slučajnosti, kako bi on rekao, postao cilj, moj cilj, jedinstven i neophodan.”

Bujica je stala. Koja istina nema svoj ventil?

“Najbolje što zna”, reče Wylie.

“Najbolje što može”, reče gđica Counihan. “Što je pošteno, pošteno je.”

“Da ja sad pucam ili ćete vi?”, upita Wylie.

“Ne očekujte odgovor”, reče gđica Counihan.

Wylie ustade, zakvači palac lijeve ruke za izrez prsluka, prekrije ošit lijevom rukom te reče:

“Ovaj Neary koji više ne voli gđicu Counihan niti treba svog Iglu možda će ubrzo preboljeti Murphya i slobodno, slijedeći svoj nagon, čeznuti za nekim majmunom ili spisateljicom.”

“Ali, to je Old Moore's Almanac,” reče gđica Counihan, “ne Weekly Irish Times.”

“Moj se stav,” reče Wylie, “s obzirom na auskultaciju, izvedbu i primjerenost glasova, ili bolje glasa, Razuma i Samoljublja, ne mijenja. I dalje smatram Nearya bikom ljom, rođenim da bude uboden, Prirodnim darom potrebitim svodnicima; gospođicu Counihan, to pouzdano znam, u dvadeset šest grofovija jedinom amaterkom zreloom za udaju koja ne brka sebe i svoje tijelo, i jednim od nekoliko tijela u toj istoj močvari doraslim tom razlikovanju; Murphya štetočinom koju pod svaku cijenu treba izbjegavati...”

Gđica Counihan i Neary glasno se nasmiju.

“Baš je nenasan”, reče Neary.

“Baš je nametljiv,” reče gđica Counihan, “baš je nasrtljiv.”

“Nečim gnusnim,” reče Wylie, “gmizavcem što puzi iz Petoknjižja. A ipak tragam za njim.”

“Plaćam vas za to”, reče Neary.

“Ili se tako nadate”, reče gđica Counihan.

“Isto se tako prosjak osakati”, reče Wylie, “kako bi mogao živjeti, a dabar si odgrize svoje.”

Sjedne, odmah opet ustane, zauzme istu pozu i reče:

“Riječju, stojim tamo gdje sam uvijek stajao...”

“Otkad si blaženo mokrio u krevet...”, reče Neary.

“I nadam se da ću uvijek stajati...”

“Dok ne padnete”, reče gđica Counihan.

“Pola na dobitak, a pola na užitak.”

Opet je sjeo, a gđica Counihan zgrabila je svoju priliku, sa svom mogućom žestinom, snagom, umješnošću i brzinom koju je mogla steći u tih nekoliko riječi koje je imala na raspolaganju.

“Postoji duh i postoji tijelo...”

“Sramota!”, viknu Neary. “Udari je nogom u guzicu! Izbaci je!”

“Na jednoj strani sasušen dlan,” reče Wylie, “nabubreno srce, smanjena jetra, pjenasta slezena, uz malo sreće dva plućna krila, uz obzirnost dva bubrega, i tako dalje.”

“I tako dalje”, reče Neary uzdahnuvši.

“A na drugoj”, reče Wylie, “mali ego i veliki id.”

“Beskrajna bogatstva u nužniku”, reče Neary.

“Ta neizreciva opreka,” nastavi gđica Counihan, “te uzajamne primjedbe, ta jedina olakotna okolnost.” Radije je stala nego da bude prekinuta.

“Posve je zaboravila kako ide dalje,” reče Wylie, “morat će se vratiti na sam početak, poput Darwinove gusjenice.”

“Možda je Murphy nije vodio dalje”, reče Neary.

“Posvuda nalazim oskvrnute,” nastavi gđica Counihan, “blesavo i neskladno jednoglasno, duh iza kola tijela, tijelo na kočiji duha. Ne navodim imena.”

“Izvrсна replika”, reče Wylie.

“Ni traga jenjavanju”, reče Neary.

“Posvuda,” nastavi gđica Counihan, “osim tamo gdje je Murphy. On nije patio od te - hm - psihosomatske fistule, Murphy, moj zaručnik. I um i tijelo, to jest ni um ni tijelo, što može biti osim njega, nakon njega što bi moglo biti osim djetinjaste neotesanosti ili staračke živahnosti?”

“Suočite se s izborom,” reče Wylie, “odaberite po volji.”

“Još jedan poluton,” reče Neary, “i više ništa nismo čuli.”

“Tko zna jesmo li?”, reče Wylie. “Tko zna koja besramna priča, koja još bolja besramna priča, možda neka koju još nismo čuli, monstrozno glasno popraćena čistim prostotama, u ovom času uzaludno udara u naše bubnjiće?”

“Za mene je”, reče Neary, “zrak uvijek pun toga, bruji od bestidnih aluzija vječnosti.”

Gđica Counihan ustane, skupi svoje stvari, otiđe do vrata i otključa ih ključem koji je u tu svrhu prognala iz njedara. Stojeći u profilu ispred drečava hodnika, uzdignute stražnjice i niskih grudi, nije izgledala samo kao kraljica, već kao da je na sve spremna. A taj je dojam pojačala jednostavno izbacivši jednu nogu, prebacivši svu težinu na drugu, nagnuvši prsa tek koliko je bilo nužno da se ne svali na leđa i stavivši dlanove na guzove, oble i glatke. U toj pozi, u laganoj ali sigurnoj ravnoteži, rekla je sebi u bradu, glasom poput dalekog struganja po šljunku u zimsko predvečerje:

“Sad kad nam je pobjeglo s usana...”

“Kad smo pustili mačka iz vreće”, reče Wylie.

“Što smo postigli?”

“Wylie,” reče Neary, “budi malo obziran, izravno si joj na meti.”

“Božica podagre”, reče Wylie, “osjeća efikasnu tabletu.”

“Ne pomišljaj ni načas kako želim da odeš,” reče Neary, “ali ova zvjerka manipulira kako bi te odvela kući.”

“C-c-c,” reče Wylie, “možda nisam rođeni Dublinac, ali bolje išta nego ništa. Moja nadmoć nad ničim često se spominje.”

“Ponavljam svoje pitanje”, reče gđica Counihan, “i spremna sam to opet učiniti, ako bude potrebno.”

“Ako pijetao ne kukuriče,” reče Wylie, “kokoš sigurno nije snijela jaje.”

“Ali, zar nisam rekao”, reče Neary, “da se sad možemo rastati? To je jamačno veliko postignuće.”

“Zaista mislite sjediti tamo i meni govoriti,” upita gđica Counihan, “meni, kako smatrate da smo se sad sastali?”

Wylie pokrije uši, zabaci glavu i zavapi:

“Prestanite! Ili je prekasno?”

Vinuo je ruke visoko iznad glave, munjevito krenuo, zgrabio ruke gđice Counihan, podigao ih nježno s njezine stražnjice. Začas će biti na putu.

“Tko se sastaje,” reče gđica Counihan, očitio nimalo uznemirena, “ako dođe do toga, a da se ne sastaje prvi put?”

“Samo je jedno sastajanje i rastajanje”, reče Wylie. “Čin ljubavi.”

“Zamislite!”, reče gđica Counihan.

“I to svatko sa sobom i od sebe,” reče Wylie, “kao i s drugim i od drugoga.”

“S njim i njom i od njega i nje,” reče Neary, “imaj malo takta, Wylie. Sjeti se da je dama nazočna.”

“Vas”, reče Wylie ogorčeno, “nisam smatrao nezahvalnim. Kao ni ova sirota djevojka, bez sumnje.”

“Ne baš”, reče gđica Counihan. “Ja ga gotovo nisam smatrala nezahvalnim.”

“Treća točka”, reče Neary u svrhu odgovora. “Ne tražim da razgovaram s Murphyem. Samo ga pokažite ovim ljudskim očima i novac je vaš.”

“Možda misli,” reče gđica Counihan, “nikad se ne zna, ako smo ga jednom prevarili, da smo kadri to opet učiniti.”

“Predujam računu”, molio je Wylie. “Dobrotvornost izgrađuje.”

“Prva točka”, reče Neary. “Uopće nije potreban taj slavljeni čin ljubavi, ako činovi doista mogu biti ljubavni, ili ljubav preživljava u činovima, da bi se poželio ugodan dan bližnjemu, nasmiješilo mu se i kimnu- lo na povratku navečer, namrštilo mu se i kimnulo ujutro na odlasku, onako kako je to opisao Wylie. A po mojoj prosudbi sastajati se i rastajati se nadilazi moć osjećanja, koliko god nježnog, i tjelesnih pokreta, koliko god vještih.”

Zastao je kako bi ga pitali kakva je njegova prosudba. Wylie je blesan koji se ponudio.

“Nepriznavanje poznatog,” reče Neary, “čisto intelektualno djelovanje neopisive težine.”

“Možda niste čuli,” reče Wylie, “Hegel je prekinuo svoj razvoj.”

“Druga točka”, reče Neary. “Nije mi nakana sjediti ovdje i sugerirati gospođici Counihan da smo se sad sastali. Ima stvari koje čak ni ja ne govorim damama. Ali, mislim da nije naivno nadati se da je led probijen, kao ni da je drsko računati na Svemogućega da će se pobrinuti za ostalo.”

Svjetlo u hodniku ugasilo se uz prasak, Wylie zadrža gđicu Counihan pred bezdanom tame. Neary pusti svoj glas u umiruću bol jeke:

“To On puše, ili se grdno varam.”

Wylieu iznenada dosadi držati ruke gđice Counihan točno u istom trenutku kad je njoj dosadilo da joj ih on drži, milostive li podudarnosti. Naslonila se na vanjski zid i čujno jecala. Bilo je to mučno iskustvo.

“Do sutra u deset”, reče Wylie. “Izostavi svoju čekovnu knjižicu.”

“Ne ostavljaj me ovako samog,” reče Neary, “da ludim od grijeha, usana još vlažnih od opakosti iskazanih u žaru polemike.”

“Čuješ ovu buru cmizdrenja,” reče Wylie, “a ipak misliš samo na sebe.”

“Reci joj u ime stare simpatije,” reče Neary, “kad joj obližeš sve suze, da nijedna nije bila uzaludna.”

Nakon još nekih daljnjih prigovora, na koje nije dobio odgovor, Wylie je otišao s gđicom Counihan.

Neobičan osjećaj obuzeo je Nearya, naime da neće preživjeti noć. I prije je to osjećao, ali nikad baš tako jako. Osobito je osjećao da bi se pomicanje mišića ili izgovaranje sloga moglo pokazati kobnim.

Disao je iznimno oprezno tijekom dugih sati tame, nekontrolirano se tresao i stiskao naslone za ruke na stolici. Nije mu bilo hladno, daleko od toga, niti loše, niti je osjećao bol; jednostavno je bio uznemirujuće uvjeren da će svaka sekunda najaviti prvu od njegovih posljednjih deset minuta ili četvrt sata na ovom svijetu. Broj sekundi u jednoj mračnoj noći lako je izračunati, što će znatiželjni čitatelj sam učiniti.

Kad se Wylie pojavio sljedećeg poslijepodneva, zakasnivši četiri ili pet sati, Nearyeva kosa bila je bijela poput snijega, ali u sebi se osjećao bolje.

“Neobičan me osjećaj obuzeo,” rekao je, “baš kad ste odlazili, da ću početi umirati.”

“I jesi”, rekao je Wylie. “Već izgledaš kao akademik.”

“Mislim kako bi mi možda godilo da izađem”, reče Neary, “i krećem se malo među bagrom.”

“Bloomsbury nam je usput”, reče Wylie. “Ne zaboravi čekovnu knjižicu.”

U Gower Streetu Wylie reče:

“Kako se sad osjećaš?”

“Ja ti zahvaljujem,” reče Neary, “život se sad ne čini toliko dragocjenim.”

Gđica Counihan sve je izložila svojem Hindusu neprekinutom bujicom riječi. Stajao je pred njom prilično pokunjen, dlanovima je čvrsto prekrpio oči. Kad su stigli Neary i Wylie načinio je gestu metafizičkog stečaja i uskočio u taksu koji je baš tada slučajno prolazio ili se, kako je on čvrsto vjerovao, pojavio prema nekom nedokučivom voznom redu cjelokupne vječnosti.

“Jadnik”, reče gđica Counihan. “Ide u Millbank.”

“A kako smo mi ovoga jutra?”, reče Neary s groznom brižnošću i iskosa pogledavši Wyliea. “Lassata?”

Wylie se smijuljio.

Krenuli su prema Brewery Roadu taksijem. Cijelu minutu nisu progovorili ni riječi. Zatim je Wylie rekao:

“Na kraju krajeva, nema ničega do mrtvačke tišine. Moja jedina bojazan bila je da se naš noćasnji razgovor ne nastavi tamo gdje smo ga prekinuli.”

Gđica Carridge pojurila je prema prozoru na neuobičajen zvuk. Nijedan se taksi nikad nije u dobroj namjeri zaustavio pred njezinim vratima, doduše, jest jedan greškom i još jedan radi ismijavanja. Pojavila se na pragu s Biblijom u jednoj i žaračem u drugoj ruci.

“Stanuje li gospodin Murphy kod vas?”, reče Wylie.

“Stigli smo čak iz Corka,” reče Neary, “ostavili smo gajeve Barnleya isključivo radi toga da bismo mu se dodvoravali u intimi.”

“Mi smo mu dobri prijatelji”, reče gđica Counihan, “i imamo dobre vijesti, štoviše.”

“Gospodin Murphy,” reče Wylie, “ostatak ostataka momka i pol.”

“Gospodin Murphy poslovno je odsutan”, reče gđica Carridge.

Wylie strpa rupčić u usta.

“Ne gledajte ga previše pozorno”, reče Neary, “i vidjet ćete kako ga vadi iz uha.”

“Očekujemo ga svakog časa”, reče gđica Carridge.

“Što sam vam rekla?”, reče gđica Counihan. “Rinta u East Endu kako bih imala sav luksuz na koji sam navikla.”

Wylie je iskoristio smetenost koja je uslijedila nakon tih riječi, dok Neary i gđica Carridge nisu znali kamo pogledati, a gđica Counihan zatvorila je oči u nekakvu zanosu, kako bi izvukao svileni rupčić iz uha, useknuo se, obrisao oči i vratio ga u džep. Zaista se moglo reći da je Wylieov svileni rupčić sve obišao.

“Ali, kad biste ušli,” reče gđica Carridge žustro se pomaknuvši u stranu, “ne sumnjam da bi vas primila gospođa Murphy, ni najmanje ne sumnjam.”

Gđica Counihan čestitala je sebi što je zatvorila oči kad ih je zatvorila. Zatvorenih očiju, rekla si je, čovjek ne može mnogo pogriješiti. Osim ako je potpuno sam. Onda nije nužno - hm - treptati tako brzo.

“Ako ste posve sigurni, onda ste posve sigurni”, reče Wylie.

U tom su času svi istodobno prvi put zamijetili, i zbog dobrog se odgoja suzdržali od primjedbe, osebujni ćuh gđice Carridge. Ali, sad više nije bilo povratka. Svi su to osjetili kad su se vrata zatvorila za njima.

Tako stvari šepaju prema jedinom mogućem.

Gđica Carridge uvela ih je u veliku sobu u kojoj su se Murphy i Celia sastajali i rastajali tako često, domaćinski ponosno. Jer

dvorkinja nikad nije bila u boljoj formi. Limunski žuta boja zidova drečala je poput Vermeerove; čak je i gđica Counihan, svalivši se na jedan od balzakovskih naslonjača, zažalila što je vidjela svoj odraz na linoleumu. Slično skupe kurve ispred Claudeova Narcisa na Trafalgar Squareu dahću kletve prema zrcalu.

Bez najave Neary uskliknu:

“U najboljem slučaju ništa; u najgorem opet ovo.”

Gđica Carridge izgledala je šokirano, i to s pravom. Zapadnije od otoka Man nikad nije stupila nogom.

“Nadam se”, rekla je, “da vam se sviđa moj mali stan, za iznajmljivanje, ako smijem reći.”

“Promišljen sud o većem životu”, reče Wylie, “nekoga tko ne može zamisliti ništa gore od manjeg. Nije baš umjetnički tip, reći ćete.”

“Mi smo sestre Engels”, reče gđica Counihan, “želimo ostati.”

Gđica Carridge napusti svoj mali stan.

“Slušajte!”, reče Wylie pokazujući gore.

Čulo se lagano koračanje amo-tamo.

“Gospođa M.”, reče Wylie, “nikad mirna, nemirna zbog dugotrajne odsutnosti njezina mladog, ambicioznog supruga.”

Koraci su prestali.

“Zastaje da bi se nagnula kroz prozor”, reče Wylie. “Ništa je neće navesti da se baci dolje prije nego što se on pojavi na vidiku. Ima stila.”

Nearyeve asocijacije bile su dosadno uobičajene. Mislio je na oksalnu kiselinu na stubama hotela Wynn, olovne boje te stare vizije zatvorile su mu oči, zelena i žuta jedne burne večeri viđene u lokvi.

“Sestre Engels”, reče gđica Carridge, “silno žele porazgovarati s vama.”

Celia, hvala Bogu što se napokon nekoga zove po imenu, a ne po prezimenu, uvukla je svoje otrcano poprsje natrag u sobu staroga momka.

“Bliski prijatelji gospodina Murphya”, reče gđica Carridge, “stigli su taksijem.”

Celia podignu lice. To je nagnalo gđicu Carridge da doda, pomalo smušeno:

“Ali, nisam vam to trebala reći. Oprostite.”

“O, da, trebali ste,” reče Celia, “ne izostavljajte bitne potankosti, preklinjem vas. Bila sam tako zauzeta, tako zauzeta, tako obuzeta, svojom labuđom križaljkom, znate, gospođice Carridge, tražim rimu, dahtavi slog koji će se rimovati s dahom, da sam bila mrtva za glasove s ulice, mrtva i prokleta, gospođice Carridge, bezbroj glasova.”

Gđica Carridge nije znala kojoj bi ruci bila zahvalnija, onoj s Biblijom ili onoj sa žaračem. Podjednako je jače stisnula obje te rekla:

“Ne prepuštajte se očaju, to je posve pogrešno.”

“Kad pomislim što sam bila,” reče Celia, “tko sam bila, što jesam, a sad sam mrtva, u nedjeljno poslijepodne, dok sunce pjeva, a ptice sjaje, za glasove s ULICE, onda...”

“Budite staloženi,” reče gđica Carridge, “nadajte se do kraja. Malo se obrišite pa siđite.”

Celia se ogrnula blijedorumenim ogrtačem, ali nije se obrisala.

“Nemam se čega sramiti niti što izgubiti.”

Silazeći niza stube gđica Carridge mozgala je o tim riječima. Na odmorištu ispred velike sobe, odmorištu gdje je Celia vidjela staroga momka prvi i posljednji put, podigla je žarač i rekla:

“Ali, sve možete dobiti.”

“Nemam što izgubiti”, reče Celia. “Stoga nemam što dobiti.”

Dug suosjećajan pogled ispunio je prostor između njih mirnoćom, samilošću i laganim prezirom. Oslonile su se na nj kao na čvrst zid od vune i pogledale se preko njega. Zatim su nastavile svojim putem, gđica Carridge dolje ostatkom stuba, Celia u njihovu staru sobu.

Nepomično, s iznenada uskomešanim talogom istančanijeg osjećaja, Neary i Wylie sjedili su i zurili. Gđica Counihan jednom je pogledala pa žurno nastavila piljiti u linoleum. Wylie se pun poštovanja teturavo podigao. Celia se pokazala formalno leđima okrenuta vratima, ušla te sjela na rub kreveta bliže prozoru, tako da je u prizoru koji slijedi Murphyeva polovica kreveta između nje i njih. Neary se pun poštovanja teturavo podigao.

“Bojim se da ste bolesni, gospođo Murphy”, reče gđica Counihan.

“Htjeli ste me vidjeti”, reče Celia.

Neary i Wylie, osjećajući se sve više kao svinje pred biserom, stajali su i zurili. Gđica Counihan primaknula se rubu kreveta bližem vratima, raširivši usput mali snop Murphyevih pisama u lepezu. Držeći ih objema rukama pružila ih je preko kreveta i zamahala na način pomno proračunat da izazove ljutnju te rekla:

“Možete baciti pogled na naše bonam fidem; a pogledate li pomnije, kad god želite, uočit ćete manjak navedenog.”

Celia je tupo prebacila pogled s pisama na gđicu Counihan, pa s gđice Counihan opet na njezine pratitelje, pa s tih skamenjenih figura opet na pisma, pa konačno odmah s tolikih nejasnih likova i riječi na nebo, pod kojim nije imala što izgubiti. Potom je legla na krevet, bez ikakve teatralne namjere, već se jednostavno pokorivši iznenadnoj jakoj želji da to učini. Mogućnost da to izgleda teatralno ili čak nedvojbeno teatralno ne bi je odvrtila od toga da joj je pala na pamet. Ispružila se prirodno prema želji svojega tijela kao da joj samoća nije imala promatrače.

“Jedna od nebrojenih sitnih otkupiteljica na malo”, cerila se gđica Counihan, “koje polažu svoju jeftinu pizmu u postgolgotsku kasu.”

Unatoč Murphyevu užasavanju nad mentalnim podrigivanjem, Celia bi prepoznala tu rečenicu da ju je čula.

Gđica Counihan skupila je svoja pisma uz tih prasak te odmarširala natrag na svoje mjesto. Neary donese svoju stolicu odlučno do uzglavlja kreveta, vrlo očito oponašajući čovjeka koji je donio odluku. A Wylie je sjeo držeći se poput novaka na službi Božjoj, nesiguran u to hoće li pastva, koja se stojeći počela meškoljiti, sjesti ili kleknuti, i tražeći unezvjereno oko sebe znak.

Svih četvero sad su na mjestu. Neće se pomaknuti dok ne pronađu formulu, svima prihvatljiv status quo.

“Draga moja gospođo Murphy”, reče Neary glasom natopljenim brižnošću.

“Kad bi mi tko od vas jednostavno rekao što želite”, reče Celia. “Ne mogu vas pratiti lijepim riječima.”

Kad je Neary završio bio je mrak u sobi. Jednostavnost je spora poput mrtvačkih kola i dugotrajna poput posljednjeg doručka.

“Izuzevši pogreške i izostavljanja”, reče gđica Counihan.

Wyliev pogled počeo mu je zadavati bol.

“Ja sam prostitutka”, poče Celia, govoreći s mjesta na kojem je ležala, a kad je završila bila je noć u sobi, ona crna noć tako bogata akustičnim svojstvima, a i na odmorištu, na beskrajno zadovoljstvo gđice Carridge.

“Jadnice,” reče gđica Counihan, “kako ste zacijelo patili.”

“Da upalim svjetlo?”, upita Wylie. Požudne oči bile su mu na mukama.

“Ako upalite, ja ću zatvoriti oči”, reče gđica Counihan. “Samo se u tami čovjek može sastati.”

Malo je jama bilo dublje od gđice Counihan, studeni zdenac ne bi mogao više primiti. No Celia nije progovorila, pa je Wylie podigao ruku, a smireni glas je tada nastavio svoju kadencu, nimalo polaganije nego prije, ali možda manje sigurno. Zadržao je ruku, mali privremeni džentlmen čista srca.

“Isprva sam mislila da sam ga izgubila zato što ga nisam mogla prihvatiti takvog kakav jest. Više si ne umišljam.”

Stanka.

“Bila sam njegov djelić bez kojeg nije mogao, što god sam činila.”

Stanka.

“Bila sam posljednje utočište.”

Stanka.

“Posljednje, ako imamo sreće.”

Tako je ljubav navikla završiti u protazi, ako ljubavi ima.

Wylie je sa svoga mjesta upalio svjetlo, visoku, mutnu, žutu žarulju koju je stavio Murphy, strogi nečitač, i prezasio si oči. Dok je gđica Counihan, s druge strane, zatvorila svoje s razmetanjem koje kao da joj je otupilo lice, kako bi pokazala da kad nešto kaže, to i misli.

“Ne mogu vjerovati da vas je ostavio”, reče Wylie.

“Vratit će se”, reče Neary.

“Bit ćemo ovdje da ga dočekamo”, reče gđica Counihan.

Njezin dječji krevet imao je visoku ogradu sa svih strana. Došao je g. Willoughby, jako zaudarajući na piće, kleknuo, zgabio prečke i pogledao kroz njih. Onda je ona zavidjela njemu, a on njoj. Ponekad je pjevao.

“Neary i ja idemo gore”, reče Wylie.

“Ja ostajem ovdje s vama”, reče gđica Counihan.

“Pozovite ženu”, reče Neary. Ponekad je pjevao:

*Ne plači, zloćko, smiješi se na mom koljenu,
Kad budeš star, bit će dovoljno tuge za tebe...*

itd. Katkad pak:

*Ljubav je ubod, ljubav je žalac,
Ljubav je zgodna, zgodna stvar...*

itd. Katkad neke druge pjesme. Ali, uglavnom nije ništa pjevao.
“Blizu je,” reče Wylie, “i to već neko vrijeme, ili je možda u kući i prava koza.”

Bila je nedjelja, 20. listopada, stigla je noć Murphyeva dežurstva. Tako sve stvari hramaju zajedno prema jedinom mogućem.

Kasno tog poslijepodneva, nakon mnogo jalovih sati na stolici, baš negdje u vrijeme kad je Celia pripovijedala svoju priču, M.M.M. je iznenada bio glazba, GLAZBA, GLAZBA, tom ili nekom drugom veličinom slova, ako bi poštovani slagar bio tako ljubazan. Murphy je to protumačio sebi u prilog, zato što je rijetko imao takvu potrebu za bodrenjem.

Ali, u noći Skinner's Housea, hodajući uokolo u podnožju križa između prekrivenih sredstava za razonodu, obavivši jedan obilazak i ubilježivši propisanu desetominutnu stanku prije sljedeće, osjetio je jaz između sebe i njih snažnije nego ikad tijekom tjedna u kojemu je bio u dnevnoj smjeni. Osjetio je da je za one koji su žudjeli za tim da ga prijeđu i za one koji su pred tim strepili bilo vjerojatno isto - nikad ga nisu prelazili.

Obilazak je trajao deset minuta, ako je sve bilo u redu. Ako nije sve bilo u redu, ako si je koji pacijent prerezao grlo, ili je zahtijevao skrb, dodatno vrijeme oduzimalo se od stanke. Jer u M.M.M.-u je vladalo čvrsto pravilo, tako strogo formulirano da je bilo gotovo uvredljivo, da se tijekom noći mora obići sve pacijente, ne samo one na papiru (ili pod sumnjom), u redovitim intervalima ne duljim od dvadeset minuta. Ako bi stvari bile tako loše da bi obilazak trajao deset minuta dulje nego što treba, onda ne bi bilo stanke, i sve bi bilo u redu. No, ako bi stvari bile još gore, i obilazak bi trajao jedanaest minuta dulje nego što treba, te ne bi bilo stanke čak ni za najžustrijeg čuvara, onda je nužno još se jednom suočiti s bolnom činjenicom da čovjek snuje a Bog određuje, čak i u Magdalen Mental Mercyseatu.

Djelovanje tog strogog zakona moglo se ograničiti dovođenjem dodatnog noćnog čuvara. Ali, to bi Mercyseat koštalo funtu tjedno, uz pretpostavku da se uspije naći takva blesana. Čist obilazak, šaljivo zvan "djeвица", bio je puka jednostavnost. Bolničar je trebao samo pritisnuti prekidač pred svakim vratima, i ćeliju bi preplavilo svjetlo takve žestine da bi usnuli otvorili, a budni zatvorili oči, zadovoljio bi se pogledom kroz okance kako bi se uvjerio da će pa-

cijenti biti dobro sljedećih dvadeset minuta, ugasio svjetlo, pritisnuo kontrolnu tipku i prošao.

Kontrolna tipka bila je vrlo domišljata. Bilježila je obilazak, skupa sa satom, minutom i sekundom u kojima je obavljena, na uređaj u Bomovu stanu. Kontrolna tipka bila bi još domišljatija da ju je aktivirao prekidač svjetla ili čak zaklopac okanca. Jer silni su obilasci zabilježeni radi Bomova nadzora, premda ih nisu izvršili bolničari jer su bili umorni, ili nemarni, ili osjetljivi, ili siti svega, ili zlobni, ili su kasnili, ili nisu htjeli prekidati počinak pacijentima.

Bom je bio ono što se vulgarno naziva sadistom i poticao je ono što se vulgarno naziva sadizmom kod svojih pomoćnika. Ako se tijekom dana ta energija ne bi mogla po volji iskaliti čak ni na onim pacijentima koji su joj se pokoravali kao sastavnom dijelu terapijskoga čarobnjaštva, još se manje mogla iskaljivati na onima koji su je smatrali hors d'oeuvreom. Potonje se prijavljivalo glavnom liječniku da “ne surađuju”, “ne sudjeluju u svakodnevnom radu” ili, u najtežim slučajevima, da “pružaju otpor”. Njima se noć mogla pretvoriti u pakao.

Murphyev prvi obilazak pokazao mu je kakva je puka fraza bilo Nearyevo “San i Nesanica, Fidija i Skopa Umora”. Mogla je pristajati spavaonici škole za mlade dame, lako je moguće da je njome i bila nadahnuta, ali nije imala smisla u sobama M.M.M.-a. Ondje su oni koji su spavali i oni koji nisu očito mogli potjecati od iste ruke, jednog dosta kasnijeg umjetnika čiji rad nije nikako mogao doprijeti do nas, recimo Pergamca Barlacha. I u svojim nastojanjima da razlikuje te dvije skupine Murphy se prisjetio ludog, blijedog zimskog poslijepodneva u Toulonu ispred vijećnice i Pugetovih karijatida, Snage i Umora, i dronjava neba koje se crnilo iznad njegova nastojanja da ih razazna.

Oni koji su spavali činili su to u ukočenim pozama stanovnika Herculaneuma, kao da ih je san zaskočio poput Božje volje. A oni koji nisu, nisu očitom milošću iste više instance. Previjanje onih koji su pružali otpor Murphyu manje je nalikovalo na zazivanje blage prirodne njege nego na uzmak pred njezinim mamljenjem. Ušteda briga bila je bolja, prema iskustvu onih koji su pružali otpor, kad su kudjelju preli danju. [\[25\]](#)

Danju nije tako bolno osjećao jaz kao sad dok je hodao okolo po razbijaonici. Danju je ondje bio Bom i drugo osoblje, bili su liječnici i posjetitelji, koji su pobuđivali njegov osjećaj srodnosti s pacijentima. Bili su ondje i sami pacijenti, kružili su po sobama i parku. Mogao se kretati među njima, dodirivati ih, razgovarati s njima, promatrati ih, zamišljati da je jedan od njih. Ali, noću u Skinner's Houseu nije bilo takve pomoći, ni ljubavi koja bi potaknula gnušanje, ni udaraca svijeta koji nije bio njegov, ni iluzije milovanja svijeta koji bi to mogao biti. Kao da su ga mikrokozmpopoliti zaključali. Nikakav zvuk nije dopirao do njega iz susjednih ženskih soba, osim onih koje su ispuštale štíćenice, tiho, nejasno rугanje, u kojem su se ipak, dok se noć vukla, pojavljivali neki lajtmotivi. Isto vrijedi za muške sobe dolje. Kvocanje slavuja bilo bi itekako pozdravljeno, da rasprši svoju živahnost u beslavujnu noć. Ali, činilo se da je njihovo godišnje doba gotovo.

Ukratko, nije bilo ničega osim njega, neshvatljiva jaza i njih. To je bilo sve. Sve. SVE.

Zato je teška srca krenuo u drugi obilazak. Prva ćelija koju je trebao ponovno obići, ona u jugozapadnom kutu lađe, sadržavala je g. Endona, kojega su svi do jednoga smatrali najposlušnijim malim šašavcem u cijeloj ustanovi, unatoč njegovoj zaokupljenosti apnejom. Murphy je upalio tisuću svijeća, povukao preklopac okanca i virnuo unutra. Pogled mu je pao na čudan prizor.

G. Endon, besprijekorna, divna sitna figura u svojoj grimiznoj halji, s grivom nalik na mlaz žive bjeline na crnoj kuštravoj kosi, šćućurio se poput krojača na uzglavlju kreveta držeći lijevo stopalo desnom rukom, a lijevom rukom desno. Na nogama je imao ljubičaste šiljaste cipele, a na prstima prstenje. Svjetlo je šikljalo od g. Endona sjeverno, južno, istočno, zapadno i u pedeset šest drugih smjerova. Plahta je bila raširena pred njim, glatka i zategnuta poput trbuha bremenite žene, a na njoj je bila postavljena šahovska ploča s figurama. Malo modro i maslinasto lice, s miloglednim zapovjedničkim izrazom, bilo je podignuto prema okancu.

Murphy je nastavio svoj obilazak uvelike zadovoljan. G. Endon prepoznao je prijateljevo oko na sebi i sukladno tome obavio je pripreme. Prijateljevo oko? Recimo radije Murphyevo oko. G. Endon osjetio je Murphyevo oko na sebi. G. Endon bio bi manje od g.

Endona da je znao kako je to imati prijatelja; a Murphy više od Murphya da se nije nadao, protiv vlastita uvjerenja, kako su njegovi osjećaji prema g. Endonu u nekoj maloj mjeri uzvraćeni. Međutim, tužna je istina da dok g. Endon za Murphya nije bio ništa manje od blaženstva, Murphy za g. Endona nije bio ništa više od šaha. Murphyevo oko? Recimo radije šahovsko oko. G. Endon zatitrao je prema šahovskom oku iznad sebe i sukladno tome obavio pripreme.

Murphy je završio svoj obilazak, irsku djevicu. (Završiti obilazak na vrijeme nazivalo se djevicom; prije vremena, irskom djevicom.) Hipomanijak, koji je zbog prijetnje jakog napadaja od jutra bio u gumenjaku, pokušao je navaliti na svoga mučitelja kroz okance. To je potreslo Murphya, premda mu je hipomanijak bio prilično mrzak. Ali, nije ga zadržalo. Baš naprotiv.

Požurio se natrag prema zapadu niz lađu sa spremnim ključem. Stao je malo prije razbijaonice, upalio svjetlo g. Endona i ušao tijelom u njegovu ćeliju. G. Endon bio je u istom položaju, osim glave, koja je sad bila nagnuta, iznad ploče ili samo na prsa, teško je reći. Murphy je utonuo laktom u podnožje kreveta, i igra je počela.

Taj prekid ustaljenih postupaka u noćnoj smjeni jedva je utjecao na Murphyeve rad. Značio je samo da je stanke provodio s g. Endonom umjesto u razbijaonici. Svakih deset minuta napustio bi ćeliju, pritisnuo kontrolnu tipku s iskrenim uvjerenjem i obavio obilazak. Svakih deset minuta ili katkad čak i ranije, jer nikad u povijesti M.M.M.-a nije bilo takva niza djevica i irskih djevica kao te Murphyeve djevičanske noći, vratio bi se u ćeliju i nastavio igru. Katkad bi cijela stanika prošla bez ikakve promjene u rasporedu figura; a ponekad bi na ploči zavladao metež, bujica poteza.

Igra, Endonov napad, ili Zweispringerspott, tekla je ovako:

Bijeli (MURPHY)

Crni (g. ENDON) (a)

1. e4 (b)

1. Sh6

2. Sh3

2. Tg8

3. Tg1

3. Sc6

4. Sc3

4. Se5

5. Sd5 (c)

5. Th8

6. Th1

6. Sc6

7. Sc3

7. Sg8

8. Sb1	8. Sb8 (d)
9. Sg1	9. e6
10. g3 (e)	10. Se7
11. Se2	11. Sg6
12. g4	12. Le7
13. Sg3	13. d6
14. Le2	14. Dd7
15. d3	15. Kd8 (f)
16. Dd2	16. De8
17. Kd1	17. Sd7
18. Sc3 (g)	18. Tb8
19. Tb1	19. Sb6
20. Sa4	20. Ld7
21. b3	21. Tg8
22. Tg1	22. Kc8 (h)
23. Lb2	23. Df8
24. Kc1	24. Le8
25. Lc3 (i)	25. Sh8
26. b4	26. Ld8
27. Dh6 (j)	27. Sa8 (k)
28. Df6	28. Sg6
29. Le5	29. Le7
30. Sc5 (l)	30. Kd8 (m)
31. Sh1 (n)	31. Ld7
32. Kb2 !!	32. Th8
33. Kb3	33. Lc8
34. Ka4	34. De8 (o)
35. Ka5	35. Sb6
36. Lf4	36. Sd7
37. Dc3	37. Ta8
38. Sa6 (p)	38. Lf8
39. Kb5	39. Se7
40. Ka5	40. Sb8
41. Dc6	41. Sg8
42. Kb5	42. Ke7 (q)
43. Ka5	43. Dd8 (r)

I bijeli predaje.

G. Endon uvijek je igrao crnim figurama. Ako bi mu bile prepuštene bijele, zapao bi, bez i najmanjeg traga zlovolje, u laganu obamrlost. Osnovni uzrok svih daljnjih teškoća bijelog.

Očito ništa bolje, i dalje loše.

Domišljato i lijepo otvaranje, katkad se naziva i “zalet za skok”. Loša prosudba.

Nikad viđeno u Cafe de la Regenceu, rijetko u Simpson's Divanu.

Znak za uzbunu.

Sjajno odigrano.

Teško je zamisliti žalosniju situaciju od one u kojoj je jadni bijeli u ovom trenutku.

Očajnička dosjetljivost.

Crni sad ima nesavladivu prednost.

Sve pohvale bijelom zbog ustrajnosti s kojom se bori da izgubi figuru.

U ovom je trenutku g. Endon, čak ni ne izgovorivši “j 'adoube”, preokrenuo svoga kralja i kraljičina topa, te su u tom položaju ostali do kraja igre.

Debelo zakašnjeli coup de repos.

S obzirom na to da g. Endon nije viknuo “Šah!”, niti dao i najmanji znak da je svjesno napao kralja svoga protivnika, ili bolje nasuprotnika, Murphy se nije, u skladu s pravilom broj 18, morao na to obazirati. No to bi značilo priznati da je korist od toga slučajna.

Nikakve riječi ne mogu izraziti duševnu muku koja je natjerala bijeloga na ovaj podli napad.

G. Endon je vrlo lijepim potezom dokrajčio taj pasijans.

Daljnje mrcvarenje bilo bi neozbiljno i neugodno, pa se Murphy, sa šah-matom u dva poteza u duši, povlači.

Prateći četrdeset treći potez g. Endona, Murphy je dugo zurio u ploču prije nego što je položio svog Šaha na bok, i još dugo nakon tog čina pokoravanja. No malo-pomalo oči mu je obuzimao sjajan lastin rep ruku i nogu g. Endona, ljubičast, grimizan, crn i blistav, sve dok nisu vidjele ništa drugo, i to na kratko vrijeme samo kao živu mrlju, Nearyevu veliku zbrku koja cvate i šumi ili pozadinu milostivo slobodnu od figura. Ubrzo je klonuo od toga, pa mu je glava na

rukama pala među figure, koje su se raštrkale uz užasnu buku. Ruho g. Endona još se malo održalo kao otisak tek malo slabiji od izvornika. Onda je i on izbljedio, i Murphy više nije vidio ništa, samo onu bezbojnost koja je tako rijedak poslijeporođajni užitak, budući da nije pomanjkanje (da zloupotrijebimo finu razliku) perciperea nego percipija. I drugi su mu se osjeti umirili, neočekivan užitak. Ne radi se o umrtvljenu miru njihova isključivanja, već o pozitivnu miru koji nastaje kad nešto uzmiče pred Ničim ili se jednostavno pretvara u Ništa, a u Abderićaninovu grohotu ništavilo je stvarnije. Vrijeme nije stalo, to bi bilo previše tražiti, ali kolo obilazaka i stanki jest, dok je Murphy s glavom među rukama nastavio upijati, kroz sve tajne dveri svoje usahle duše, besvojtvenu Jedinostvenost, koja se prikladno naziva Ništa. Zatim je i to nestalo, ili se možda jednostavno razdvojilo, u poznato mnoštvo smradova, oporosti, zaglušivanja i treptanja, i Murphy je vidio da nema g. Endona.

Već neko vrijeme g. Endon je lutao hodnicima, pritiskajući tu prekidač, tamo kontrolnu tipku, na način koji se činio slučajnim, ali je ustvari bio određen zaumnom pravilnošću preciznom poput one koja je upravljala njegovim igranjem šaha. Murphy ga je našao u južnom transeptu dražesno smještenog ispred hipomanijakova gumenjaka kako se igra načinima na koji se kontrolna tipka može pritisnuti, a svjetlo upaliti i ugaziti. Počevši od ugašena svjetla na početku je imao: upaljeno svjetlo, pritisnutu kontrolnu tipku, ugašeno svjetlo; upaljeno svjetlo, ugašeno svjetlo, pritisnutu kontrolnu tipku; pritisnutu kontrolnu tipku, upaljeno svjetlo, ugašeno svjetlo. Nastavivši od upaljena svjetla na početku je imao: ugašeno svjetlo, upaljeno svjetlo, pritisnutu kontrolnu tipku; ugašeno svjetlo, pritisnutu kontrolnu tipku, upaljeno svjetlo; pritisnutu kontrolnu tipku, ugašeno svjetlo, i ozbiljno je razmišljao da ga upali kad ga je Murphy spriječio rukom.

Hipomanijak se odbijao od zidova kao muha u staklenci.

Ujutro je uređaj izvijestio Boma da je hipomanijak običen u redovitim desetominutnim intervalima od 20 sati do malo poslije četiri sata, zatim gotovo sat vremena nijednom, zatim šest puta u razdoblju od jedne minute, zatim ništa. Taj nezapamćeni raspored posjeta imao je trajan učinak na Boma i kopkao mu je misli sve do dana smrti, uključujući i njega. Razglasio je da je Murphy poludio i

otišao tako daleko da je čak rekao kako nije iznenađen. To je donekle sačuvalo ugled njegova odjela, ali nimalo nije primirilo njegove misli. A Magdalen Mercy Seat pamti Murphya i dan-danas, sa sažaljenjem, ismijavanjem, prezirom i daškom strahopoštovanja, kao bolničara koji je poludio ne odustavši od svojih uvjerenja. To mu ne pruža utjehu. Ona mu ni ne treba.

G. Endon išao je mirno natrag u svoju ćeliju. Nije bilo posljedica po g. Endona zato što mu je ruka bila spriječena da vrati njegova Šaha na njegovo polje i da pali hipomanijakovo svjetlo. Djelić sreće g. Endona činilo je to što nije bio prepušten na milost i nemilost ruke, vlastite ili nečije druge.

Murphy je spremio figure natrag u kutiju, svukao g. Endonu halju i papuče te ga ušuškao u krevet. G. Endon legao je i fiksirao pogled na neki neizmjereno dalek objekt, možda na slavnoga mrava na nebu nekog zrakopraznog svijeta. Murphy je kleknuo pokraj kreveta, koji je bio nizak, uzeo glavu g. Endona u ruke i uperio svoje oči u njegove, ili prije njegove u svoje, preko uskog zračnog ponora širine dlana. Murphy je često proučavao oči g. Endona, ali nikad iz takve blizine i s tako dugotrajnom pozornošću kao sada.

Oblikom su bile neobične, istodobno duboko usađene i izbuljene, jedna od Prirodnih šala koja uključuje tako široko rastegnute duplje da su obrve i jagodice g. Endona izgledale kao da su utonule. Bojom jedva nešto manje, jer gotovo je i nisu imale. Jer bjeloočnice, čija je uska traka počinjala ispod kapka, bile su doista vrlo velike, a zjenice iznimno široke, kao uslijed trajna preobilja svjetla. Sarenice su bile svedene na sivkasto-plavi obod gust poput mrijesti, nalik na kuglični ležaj između bijelog i crnog koji se mogao okretati u različitim smjerovima, ili još bolje u istom smjeru, nimalo ne iznenađujući Murphya. Sva su četiri kapka iskrenuta zbog ektropija velike izražajnosti, mješavina prepredenosti, izopačenosti i zaokupljene pozornosti. Približivši još više njegove oči, Murphy je mogao vidjeti crvene nabore sluzi, krupnu gnojnu točku u korijenu jedne gornje trepavice, filigranski red vena poput molitve Bogu na nožnom noktu, a u rožnici, strahovito smanjenoj, zatamnjenju i izobličenu sliku samoga sebe. Murphy i g. Endon bili su spremni za leptirov poljubac, ako je to još uvijek ispravan izraz.

Klečeći pokraj kreveta, s gustim, crnim izbojcima kose između prstiju, dok su njegove usne, nos i čelo gotovo dodirivali isto to g. Endona, videći se stigmatiziranim u tim očima koje njega nisu vidjele, Murphy je začuo riječi koje su tako snažno zahtijevale da budu izgovorene da ih je izgovorio, ravno u lice g. Endona, Murphy, koji nije uopće govorio na uobičajen način ako ga se ne bi oslovilo, a čak ni tada ne uvijek.

“posljednje što je na koncu viđeno od njega
njega samog on nije vidio
ni sebe”

Stanka.

“Posljednje što je g. Murphy vidio od g. Endona bio je g. Murphy kojega g. Endon nije vidio. To je također posljednje što je Murphy vidio od Murphya.”

Stanka.

“Odnos između g. Murphya i g. Endona ne može se bolje sažeti nego žalošću prvoga zbog toga što vidi sebe u zaštićenosti potonjega od toga da vidi išta drugo osim sebe.”

Duga stanka.

“G. Murphy je trunak u neviđenom g. Endona.”

To je cijeli opseg te male aflatulencije. Vratio je glavu g. Endona odlučno na jastuk, podigao se s koljena te napustio ćeliju pa zgradu, bez oklijevanja i bez olakšanja.

Za razliku od praskozorja, koje je bilo crno kao ugljen, hladno i vlažno, Murphy se osjećao užarenim do bjeline. Sat ranije Mjesec je morao zaći, a Sunce nije moglo izaći još jedan sat. Lice mu je gledalo u nebo bez zvijezda, napušteno, strpljivo, nebo, ne lice, koje je bilo samo napušteno. Izuo je cipele i svukao čarape te ih odbacio. Krenuo je polako, vukući noge, kroz visoku travu između stabala prema nastambama bolničara. Svlačio je odjeću dio po dio u hodu, posve zaboravivši da mu ne pripada, i odbacivao je. Kad se razgolitio legao je na vlažno busenje i pokušao zamisliti Celiu. Uzalud. Majku. Uzalud. Oca (jer nije bio izvanbračno dijete). Uzalud. Bilo je uobičajeno da mu ne uspije s majkom; i uobičajeno, premda manje uobičajeno, da mu ne uspije sa ženom. Ali, nikad mu se prije to nije izjalovilo s ocem. Vidio je stisnute šake i gore okrenuto,

ukočeno lice djeteta s Bellinijeva Obvezivanja koje čeka da iskusi nož. Vidio je kako se trljaju oči, isprva bilo čije, zatim oči g. Endona. Pokušao je opet s ocem, majkom, Celiom, Wyliem, Nearyem, Cooperom, gđicom Dew, gđicom Carridge, Nelly, ovcama, sitničarima, čak i s Bornom i društvom, čak i s Bimom, čak i s Ticklepenyem i gđicom Counihan, čak i s g. Quigleyem. Pokušao je s muškarcima, ženama, djecom i životinjama koje spadaju u još gore priče nego što je ova. Uzalud u svim slučajevima. Nije mogao zamisliti u sebi nijedno stvorenje koje je ikada sreo, životinju ili čovjeka. Ostaci tijela, krajolika, ruku, očiju, crta i boja koji ne prizivaju ništa, uzdizali su se i nestajali iz vida pred njim, kao da se odmotavaju prema gore sa špule u razini njegova vrata. Iz iskustva je znao da se to treba zaustaviti, kad god je moguće, prije nego što se dosegnu dublji navoji. Ustao je i požurio se u potkrovlje, trčeći dok nije ostao bez daha, zatim hodajući, zatim opet trčeći, i tako dalje. Povukao je ljestve, zapalio svijeću uronjenu u vlastiti loj na podu i zavezao se za stolicu, s nejasnom namjerom da se kratko ljulja a zatim, ako mu bude imalo bolje, da se odjene i ode, prije nego što se pojavi dnevno osoblje, ostavljajući Ticklepenya da se suoči s glazbom, GLAZBOM, GLAZBOM, natrag u Brewery Road, Celii, serenadi, nokturnu, albi. Nejasnom, vrlo nejasnom. Odgurnuo se. Jedna Sukova rečenica pridružila se u ritmu. "Kvadrat Mjeseca i Sunčeva Kruga loše utječe na Hyleg. Uran u Vodenjaku zaustavlja Mokraću." Na jednom kraju mrtve točke ljuljanja vidio je načas, daleko dolje, lojanicu i radijator kako svjetlucaju i cere se; na drugom krovni prozor, otvoren, bez zvijezda. Polako se osjećao bolje, uskomešanih misli, u slobodi tog svjetla i tame koji se nisu sukobljavali, niti izmjenjivali, niti blijedjeli, niti sijevali, osim u međusobnom dodiru. Ljuljanje je bilo sve brže i brže, kraće i kraće, svjetlucanje je nestalo, cerenje je nestalo, bezzvezdanost je nestala, uskoro će mu tijelo biti spokojno. Većina stvari pod Mjesecom postajala je sporijom i sporijom te se zaustavila, ljuljanje je postajalo bržim i bržim te se zaustavilo. Tijelo će mu ubrzo biti spokojno, uskoro će biti slobodno.

Plin je i dalje tekao u nužniku, izvrstan plin, ekstra-fin kaos.

Tijelo mu je ubrzo bilo spokojno.

Prijepodne, srijeda, 23. listopada. Ni oblačka na nebu.

Cooper je sjedio - sjedio! - pokraj vozača, Wylie između Celie i gđice Counihan, Neary na preklopnom sjedalu s jednom nogom preko druge i leđa oslonjenih na vrata, vrlo pogibeljan položaj za Nearya. Neary je smatrao da mu je bolje nego Wylieu zato što je mogao vidjeti Celiino lice, koje je bilo okrenuto prema prozoru. A Wylie je smatrao da mu je bolje nego Nearyu, osobito kad bi dospjeli na kamenom popločenu površinu ili skretali iza ugla. Lica su zaokupljala Nearya malo dulje nego Wyliea.

Lice gđice Counihan također je bilo okrenuto prema prozoru, ali uzalud, kao što je mogla jasno pročitati. To je nije osobito zabrinjavalo. Nikad neće dobiti ništa više nego što dobivaju sada, a nije im omogućivala da to ocijene previsokim. Zapravo, nikad više neće dobiti toliko kao to malo što će uskoro biti ionako povučeno. Onda će joj opet doći na sve četiri.

Gđica Counihan mogla je misliti loše o svojim partnerima, bivšim, sadašnjim i budućim, bez predrasuda prema sebi. To je sposobnost bez koje nijedan mladi muškarac ili žena ne bi trebali silaziti u arenu spolnosti.

Svima osim Celie, čiji emocionalni mehanizmi kao da su bili zaustavljeni, bilo je kao da se nalaze u autu glavnog ožalošćenog, tako je snažna bila njihova želja za bijegom. Doista, Brewery Road postao je nepodnošljiv. Stari beskrajni lanac ljubavi, snošljivosti, ravnodušnosti, nesklonosti i gnušanja.

Gđica Counihan ne bi imala ništa protiv da se popne k Wylieu da Celia nije imala ništa protiv da Neary siđe k njoj. Niti bi se Wylie imalo protivio tome da siđe k Celii da se gđica Counihan nije silno protivila tome da se popne k Nearyu. Niti bi Neary bio manje oduševljen time da siđe k bilo kojoj, ili da se bilo koja popne k njemu, da se obje nisu više nego gnušale njegove pažnje, bilo to na prvom katu ili na drugom.

Sukladno tome, Celia i gđica Counihan nastavile su dijeliti krevet u velikoj sobi, potonja bacajući svjetlo na Murphya, što njoj nije služilo

na čast, a prvoj nije bila novost; a Neary i Wylie nastavili su se izmjenjivati u krevetu u sobi staroga momka, svaki prizivajući Celiu prema raspoloženju.

Tako su Neary i Celia polako prestali trebati Murphya. On zato da može trebati nju; ona zato da se može odmoriti od potrebe.

Kao kruna svega, Cooperu su dali ležaj u kuhinji. Gđica Carridge gledala ga je kako liježe u čarapama, kožnim hlačama, košulji i šeširu. Nezanimljiv stanar za gđicu Carridge.

Dva dana i tri noći nisu izlazili iz kuće. Neary zato što nije vjerovao svojim ortacima, pojedinačno i kao paru, a i bojao se da Murphy ne dođe dok je on odsutan; Wylie i gđica Counihan zbog istog razloga; Cooper zato što mu je bilo zabranjeno; Celia zato što joj nije palo na pamet; gđica Carridge zato što nije imala vremena. Činilo se da nitko od njih više nikad neće izaći, kad je stiglo olakšanje u obliku jamstva dr. Angusa Killiecrankiea da po pitanju bojazni da će propustiti Murphya, svi mogu na zrak bez imalo brige.

Na putu ništa nije rečeno. Jer ono malo što su znali od onog što su naslućivali nije se moglo s većom sigurnošću potvrditi nego opovrgnuti. Celia zavaljena, lica okrenuta prema prozoru, bila je svjesna samo boja svjetla koje je strujalo natrag u prošlost i sjedala koje ju je bacalo naprijed. Gđica Counihan pritiskala si je grudi zbog manjeg od dvaju zala koje ju je zadesilo. Sve dok nije neopozivo izgubila Murphya, opasnost se sastojala od toga da bi je mogao jednostavno ostaviti bez daljnjega, što bi bilo loše, ili u korist Celie, što bi bilo grozno, ili neke druge drolje, što bi također bilo prilično loše. Na donekle sličan način Neary, kojemu je pogled na Celiu vratio Murphya iz stanja cilja samog po sebi u njegovo prvobitno stanje prepreke (ili ključa), morao je biti zadovoljan razvojem događaja. A Wylieu, između poskakivanja i uglova, samo se jedna rečenica nudila: "Nisam li vam rekao da će nas odvesti k njemu?". Ali, uljudnost i iskrenost idu zajedno, kad jedna ne valja, ne valja ni druga. Onda prigoda zahtijeva šutnju, onu krhku pregradu između loše skrivenog i loše otkrivenog, između nespretno i neizbježno lažnog.

U Mercyseatu ih je primio dr. Angus Killiecrankie, član Kraljevskoga medicinskog društva, inače s Vanjskih Hebrida, ugledni autoritet u rodnoj grofoviji i revni motist. Bio je krupan, koščat, pogrbljen,

rumen čovjek, neposredan ali mrzovoljan, sa stršećim brcima kao u kakva antikvara, po- vrtlarskim rukama prošaranim mrljama i prekrivenim ružičastim paperjem te očima umornim zbog degenerativnih promjena. Zasukao je brkove i rekao:

“Gospođa Murphy?”

“Bojim se da smo mu bili samo vrlo dragi prijatelji”, reče gđica Counihan.

Dr. Killiecrankie izvadi osmuđenu kovertu iz džepa, zadrža je u zraku s izrazom mađioničara koji pokazuje asa. Na njoj je stajalo ime gđe Murphy i adresa u Brewery Roadu, napisani krupnim tiskanim slovima.

“Ovo je jedino čime raspolažemo”, rekao je. “Ako je imao ikakvih drugih papira, uništeni su.”

Neary, Wylie i gđica Counihan složno su pružili ruke.

“Pobrinut ću se da ga dobije”, reče Neary.

“Bez dvojbe”, reče Wylie.

“Njegovi vrlo dragi prijatelji”, reče gđica Counihan.

Dr. Killiecrankie spremi kovertu i povede ih.

Mrtvačnica je bila krajnje bungaloidna, pavitina je bezbojno sjala na svom izbljedjelom starom drvetu, grimizna divlja loza gušila je opeku. Bim i Ticklepenny sjedili su pripijeni jedan uz drugog na blistavoj granitnoj stubi, a nasred dvorišnog travnjaka nizak ali vitak lik muškarca, u ležernom crnom prugastom kaputu, s podatnim polucilindrom položenim na travu pokraj njega, izvodio je silovite golferske pokrete kišobranom. Izgled nije varao, bio je to grofovijski mrtvozornik.

Ušli su u mrtvačnicu, kad se mali sukob između doktora i mrtvozornika oko toga tko će ući drugi prijateljski razriješio bez nepoštovanja prema ikome, sljedećim redom: doktor i mrtvozornik, ruku pod ruku; Neary, gđica Counihan; Celia; Wylie; Cooper; Ticklepenny i Bim, rame uz rame. Produžili su ravno kroz kratki hodnik, gdje su na objema stranama stajali golemi dvostruki hladnjaci, ukupno njih šest, do prostorije za autopsiju, iznenadno probadanje bijele i srebrne, na sjevernoj strani gdje se niša od mutnoga stakla uzdizala metar i pol visoko od poda i dosezala strop. Vani su rogovi tisa izgledali beznadno poput ulaza u luku, dviju ruku

koje ne mogu dosegnuti dalje ili nekoga tko zaklinje, strpljiva nemoć milostinje ili molitve.

Bim i Ticklepenny zastali su u hodniku da pakuje Murphya. Izvukli su ga na njegovoj aluminijskoj posudi, odnijeli ga u prostoriju za autopsiju, položili ga na ploču od šarena mramora u niši. U tijesnu prostoriju sjeverno od stola dr. Killiecrankie i mrtvozornik zauzeli su demonstrativni stav. Bim i Ticklepenny čekali su znak pokraj gornjeg i donjeg dijela posude, držeći četiri kuta plahte u rukama. Ostatak je visio u obliku polumjeseca blizu vrata. Celia je gledala smeđu mrlju na pokrovu, na mjestu gdje ga je opržilo glačalo. Wylie je pridržavao gđicu Counihan, gospodaricu postupnog padanja u nesvijest, koja je zatvorila oči i mrmijala: "Recite mi kada da pogledam". Šokirano opazivši da je Cooper skinuo šešir i da mu je glava očito posve normalna, osim što mu je kosa možda prilično bujnija nego obično u muškaraca njegove dobi i strahovito zamršena, Neary je iznenada shvatio da je Cooper sjedio cijelim putem od Brewery Rada.

"Ovi su ostaci", reče mrtvozornik svojim ženskastim sopranom, "pohranjeni baš unutar moje grofovije, moje grofovije, s užasnim žaljenjem moram to reći. Još jedan dobar udarac i onda ću ih pokopati."

Zažmirio je i izveo dobar udarac. Loptica se odbila od palice uz blag zvuk flaute, preletjela preko tratine, udarila o metalni rub, poskočila pola metra u zrak, pala točno u rupu, zatresla se i umirila. Uzdahnuo je te požurio:

"Moj zadatak, možda i dio moje dužnosti da vas izvijestim, jest odrediti, prvo, tko je umro, a drugo, kako. Što se tiče potonjega, na potonjemu se ne moramo zadržavati, zahvaljujući, kako da kažem?"

"Nedvojbenom posmrtnom izgledu", reče dr. Killiecrankie. "Gospodine Clinch, molim vas."

Bim i Ticklepenny podignu plahtu. Celia krenu naprijed.

"Samo čas", reče dr. Killiecrankie. "Hvala, gospodine Clinch."

"Rekao bih da je šok uslijedio nakon opekline," reče mrtvozornik, "bez imalo oklijevanja."

"Bez imalo", reče dr. Killiecrankie.

"Smrt od opekline," reče mrtvozornik, "možda se očekuje da kažem, posve je neznanstveno stanje. Opeklina uvijek izazivaju šokove,

ispričavam se, dragi Anguse, uvijek izazivaju šok, nekad više, nekad manje, ovisno o njihovoj jačini, u opečenom. Isto vrijedi za ozeblina.”

“Do sepse ne dolazi”, reče dr. Killiecrankie.

“Fiziologija mi prilično šepa,” reče mrtvozornik, “ali sepsa nesumnjivo nije bila potrebna.”

“Stigli smo prekasno da bi došlo do sepse”, reče dr. Killiecrankie. “Šok je bio velik.”

“Onda recimo da je težak šok uslijedio nakon opekline,” reče mrtvozornik, “da budemo posve jasni.”

“Da,” reče dr. Killiecrankie, “ili je težak šok uslijedio nakon teških opekline. Mislim da to nije prrretjerano.”

“Nipošto,” reče mrtvozornik, “neka budu teške opekline popraćene teškim šokom. Toliko o modus morendiu, modus morendiu.”

“Nesretan slučaj?”, reče Neary.

Mrtvozornik je nekoliko trenutaka stajao posve mirno s tupim, gotovo idiotskim izrazom nekoga tko nije posve siguran je li riječ o šali ili, ako jest, u čemu se ona sastoji. Zatim je rekao:

“Pardon?”

Neary ponovi pitanje povisivši glas. Mrtvozornik otvori i zatvori usta nekoliko puta, podignu ruke i okrenu se. Ali, riječi nikad nisu manjkale dr. Killiecrankieu, to bi za nj bilo isto što i non sequitur, pa su se brci uskomešali.

“Klasičan slučaj nesreće.”

Neromantičan do srži, pomisli gđica Counihan. Položila je svoj završni ispit.

“Prije nego što potpuno izgubimo tlo pod nogama”, reče mrtvozornik, “možda ima još nečega što bi gospoda htjela znati. Je li, primjerice, smjesu zapalila šibica Brymay ili voštana šibica. Slabe šibice kakve ja imam mogao je ugasiti.”

Neary se brinuo za svoj nos promišljeno drsko. Wylie se ponosio svojim znancem, po prvi put.

“Onda bih možda mogao prijeći”, reče mrtvozornik, “na drugu stvar, identitet unesr... pokojnika. Tu ne moram ni govoriti da smo smeteni upravo tim aspektom ovog... ovog...”

“Tragičnog događaja”, reče dr. Killiecrankie.

“Upravo tim aspektom tragičnog događaja koji nam je dobro poslužio glede pitanja načina smrti. Pitanja načina smrti. Ipak, ne

smijemo se žaliti. Kako ono pjesnik kaže, Anguse, možda se sjećate?”

“Koji pjesnik?”, reče dr. Killiecrankie.

“Nema ruže bez trna”, reče mrtvozornik. “Citiram prema sjećanju, gorkom sjećanju.”

“Gospodine Clinch, molim vas”, reče dr. Killiecrankie.

Bim i Ticklepenny ispruže ruke naprijed, svaki sa svojim rubom, Bim primi pokrov u foliju, pretvori ga vješto u oktav, i obojica se povuku. Vrlo dragi prijatelji krenuše prema stolu, Celia u sredini i malo ispred ostalih.

“Po svemu sudeći,” reče mrtvozornik, “ako smijem nepristrano tako reći, bila je to osoba s mnogim osebujnim obilježjima, i duhovnim i tjelesnim. No...”

“Zaboravljate moralna”, naceri se dr. Killiecrankie, “i duševna, ili kako neki kažu, funkcionalna.”

“No, je li...”

“Iznimna zbog tvrdokornosti”, reče dr. Killiecrankie, “s kojom se izmiče najpomnijoj obdukciji.”

“No, je li ijedno od njih preživjelo požar”, nastavi mrtvozornik, “pitanje je na koje se primjerice ja, a mogu pretpostaviti ni svi oni koji nisu dio najužeg kruga, ne mogu usuditi odgovoriti. Tu nam vi možete pomoći.”

Takva je tišina popratila te riječi da se čulo tiho brujanje hladnjaka. Sve oči, ukupno njih sedamnaest, zavrudaše po ostacima.

Kako su raznoliki načini odvratanja pogleda! Bim i Ticklepenny podigli su glave zajedno, pogledi su im se susreli, istodobno nježni i vatreni, bili su živi i zdravi i imali su jedan drugog. Dr. Killiecrankie polako je obarao glavu, sve dok nije ostalo ništa osim nogu, lubanje i brkova. Dobar dio svog ugleda dugovao je tom daru da izgleda kao da su ga spo- pale teške misli dok mu je glava zapravo bila potpuno prazna. Mrtvozornik nije pomaknuo glavu, pogled mu je jednostavno bio nefokusiran, pa nije vidio ništa. Neary i Wylie mirno su skrenuli pozornost na druge stvari, predmete u sobi, iza stakla svijetlo i tamno zelenilo oslonjeno na plavetnilo neba. Poricanje je bilo očito. Jedan brz pogled jedinog oka bio je dovoljan Cooperu, kojega je i najmanja sitnica uznemirivala. Gđica Counihan skrenula je pogled pa ga vratila, skrenula pa vratila, iznenađena i zadovoljna svojom

nepokolebljivošću, ljuta što ni traga nije ostalo od onoga što je nekoć poznavala, ozlovoljena što ne može uskliknuti pred svima njima, pokazujući u prilog svojoj tvrdnji: “To je Murphy, čija sam vrlo draga prijateljica bila.” Jedino se Celia činila kadrom u cijelosti posvetiti pozornost tome o čemu je bila riječ, pogled joj se i dalje kretao strpljivo, ozbiljno i napeto po ostacima dugo nakon što su ostali prestali gledati, dugo nakon što je i sama gđica Counihan izgubila nadu da će utvrditi sličnost sa svojim znancem.

Mrtvozornik se prenu iz svojih snova o golferskim palicama i zaprekama te reče:

“Imamo li sreće?”

“Možete li ga okrenuti?”, reče Celia; bile su to njezine prve riječi nakon punih šezdeset sati, njezina prva molba nakon duljeg vremena nego što je pamtila.

“Svakako,” reče mrtvozornik, “premda mi se čini da ste najbolje vidjeli.”

“Gospodine Clinch”, reče dr. Killiecrankie.

Kad su okrenuli ostatke, Celia obrati pozornost s iznenada sigurnim izrazom na dalji od dvaju pougljenjenih guzova i odmah pronađe ono što je tražila. Lagano je stavila prst na to mjesto i rekla:

“Tu je imao velik madež.”

Mrtvozornik i doktor skoče prema otkriću.

“Bez imalo sumnje,” reče dr. Killiecrankie, “popriličan kapilarni angiom na krajnje neuobičajenu mjestu.”

“Čista boja vina”, reče mrtvozornik. “Rumenilo je očigledno.”

Gđica Counihan brižnu u plač.

“Ja ne znam za takav madež”, zavapila je. “Ne vjerujem da je ikad imao takav grozan madež, nimalo ne vjerujem da je to moj Murphy, ne slični na njega nimalo, ne vjerujem...”

“No, no” reče Neary. “No, no. No, no.”

“Kako divno na neki način,” reče mrtvozornik, “znak rođenja i znak smrti, hoću reći, zaokruživanje života, ne mislite li tako, puni krug, vi me razumijete, ha, Anguse?”

“No, no”, reče Neary. “Nijedan čovjek nije bez mrlje.”

“U redu,” reče mrtvozornik, “sad kad znamo tko je preminuli, tko je preminuli?”

“Gospodin Murphy,” reče Neary, “rodom iz grada Dublina.”

“Dragi, stari, neizbrisivi Dublin”, reče mrtvozornik. “Naš jedini ženski član obitelji mirno je preminuo u Coombeu, mjesec i pol dana prije vremena, u doba Đure II. Krsno ime? Rodbina?”

“Nema”, reče Neary. “Ujak u Nizozemskoj.”

“Tko ste vi, dovraga?”, reče mrtvozornik.

“Njegovi vrlo dragi prijatelji”, reče gđica Counihan. “Njegovi najdraži prijatelji.”

“Koliko vam puta to moramo reći?”, reče Wylie.

“Je li se odazivao na Murphy”, reče mrtvozornik, “ili samo na gospodin Murphy?”

“Gospodine Clinch”, reče dr. Killiecrankie.

Pokrili su posudu i odnijeli je do hladnjaka. Neary je vidio Clonmachnois na stolu, O'Melaghlinov dvorac, livadu, grebene, slamnati krov na bijeloj kući, nešto crveno, široku bistru vodu, Connaught.

“A ova mlada dama”, reče mrtvozornik, “koja je znala za takvu pojedinost, tako prikladnu pojedinost...”

“Gospođica Celia Kelly”, reče Neary.

“Je li gospođica Kelly promrmljala Murphy”, reče mrtvozornik, “ili gospodin Murphy?”

“Dovraga i dobijesa”, reče Neary, “čovjek nije bio kršten. Koga vruga više hoćete?”

“A ta gospođa Murrphy”, reče dr. Killiecrankie, “tko je ona? Ujak iz Nizozemske?”

“Ne postoji gospođa Murphy”, reče Neary.

“Pokušaj epigrama”, reče mrtvozornik.

“Gospođica Kelly bila bi gospođa Murphy”, reče Neary, “da je gospodin Murphy bio malo dulje pošteđen.”

“Čovjek bi to i pomislio”, reče mrtvozornik.

Cooper i Wylie pridržavali su gđicu Counihan.

“Ne”, reče Celia.

Dr. Killiecrankie uz naklon preda pismo Celii, koja ga preda Nearyu, koji ga otvori, pročita, pročita ponovno, uz oklijevanje pročita opet te napokon reče:

“Uz dopuštenje gospođice Kelly...”

“Još nešto?”, upita Celia. “Htjela bih krenuti.”

“Ovo bi vas se moglo ticati,” reče dr. Killiecrankie, “s obzirom na to da je adresirano na vas.”

Neary pročitao naglas:

“Glede raspolaganja mojim tijelom, umom i dušom, želim da se spale, stave u papirnatu vrećicu i odnesu u kazalište Abbey, Lr. Albert Street, Dublin, te bez odlaganja u ono što veliki i čestiti Lord Chesterfield naziva neizbježnim mjestom, gdje su proveli najsretnije sate, zdesna kad se silazi u parket, i želim da se ondje povuče lanac za njima, ako je moguće, tijekom izvedbe komada, i da se sve izvrši bez obreda ili pokazivanja žalosti.”

Neary je nastavio zuriti u list još neko vrijeme nakon što je prestao čitati. Na koncu ga vrati u omotnicu i preda Cेलii, koja je zgrabi da je razdere, sjeti se da joj osamljenost nije bila bez svjedoka, pa se zasad zadovolji time da je zgužva u šaci.

“Neizbježno mjesto”, reče mrtvozornik podižući svoj šešir i kišobran.

“Njihovi najsretniji sati”, progundala gđica Counihan. “Kad je datirano?”

“Da se spale”, reče Wylie.

“Tijelo i ostalo”, reče dr. Killiecrankie. Bim i Ticklepenny su otišli, već su bili daleko, iza stabla, na suncu.

“Ostavi me među splačinama,” moljao je Ticklepenny, “ne šalji me natrag u sobe.”

“Dragi,” reče Bim, “to ovisi samo o tebi.”

Mrtvozornik je otišao, otkopčavao je crni prugasti kaput jednom rukom i vozio drugom, ubrzo će navući džemper i sportske hlače.

Celia je odlazila.

“Samo trenutak”, reče dr. Killiecrankie. “Kako ćemo se dogovoriti?”

“Dogovoriti se?”, upita Neary.

“Pri spremanju u hladnjake”, reče dr. Killiecrankie, “važan je slobodan protok. Trebam svaki hladnjak.”

“Bit ću vani”, reče Celia.

Neary i Wylie osluškivali su ne bi li čuli zvuk vanjskih vrata kako se otvaraju i zatvaraju. Nije se začuo, pa je Neary prestao osluškivati. Zatim se začuo, ni glasno ni tiho, pa je Wylie prestao osluškivati.

“Dakako da je njegova posljednja želja svetinja”, reče gđica Counihan. “Dakako da smo je obvezni poštovati.”

“Teško da mu je posljednja, čini mi se,” reče Wylie, “uzme li se sve u obzir.”

“Spaljujete li ovdje?”, upita Neary.

Dr. Killiecrankie spomenuo je malu reflekcionu peć, u kojoj se pouzdano i najotpornije tijelo, um i duša mogu pretvoriti, za manje od jednoga sata, za tričavu svotu od trideset šilinga, u lako prenosivu količinu pepela.

Neary pljesnu čekovnom knjižicom o mramornu ploču, ispisa četiri čeka i prosljedi ih uokolo. Gđici Counihan i Wylieu reče “zbogom”, Cooperu “čekaj”, dr. Killiecrankieu “nadam se da ćete prihvatiti moj ček”.

“Zajedno s vašom posjetnicom”, reče dr. Killiecrankie. “Hvala.”

“Kad bude spremno”, reče Neary, “dajte ga ovom čovjeku i nikom drugom.”

“To je prilično protupropisno”, reče dr. Killiecrankie.

“Život je prilično protupropisan”, reče Neary.

Gđica Counihan i Wylie su otišli. Grimizno lišće visjelo je iznad njih, savjetovali su se. Neary nije razlikovao njihove zasluge, ili njihove spolove, ali nije bio ni nedarežljiv ni pristran. Ona ga je, pokorivši se dugotrajnom nagonu, strasno zgrabila za ovratnik kaputa marke Fifty Shilling i zavapila:

“Ne ostavljajte me, o, nemojte me napustiti na ovoj neopisivoj prekretnici.”

Zapriječila mu je pogled, on ju je uhvatio za zapešća, ona je pojačala stisak i nastavila.

“O, s rukom u ruci vratimo se u svoju dragu rodnu zemlju, uvalama, tresetištima, vrištinama, dolinama, jezerima, rijekama, potocima, maglama, hmmm... močvarama, hm... dolinama, večerašnjim poštanskim vlakom.”

Ne samo da nije bilo ni traga Celii, nego će se za jedan sat zatvoriti banke. Wylie se oslobodi stiska i žurno se udalji. Doista ju je morao ostaviti, ali ne zadugo, jer njegove su sklonosti bile skupe, a Cooper mu je došapnuo da je Coxova mrtva. Gđica Counihan polako ga je slijedila.

Coxova je progutala 110 aspirina nakon prekida prijateljstva s g. Sachom Fewom, borcem protiv vivisekcije.

Neary i Cooper izašli su, odmah ih je slijedio dr. Killiecrankie, koji je zaključao mrtvačnicu, uperio pogled u Coopera, pokazao na tlo pred svojim nogama, rekao "budite ovdje za jedan sat" i otišao.

Neary je, vidjevši Wyliea u daljini, gđicu Counihan kako ga polako slijedi i da nema traga Celii, rekao "baci to bilo gdje" i žurno krenuo.

Cooper doviknu za njim:

"Mrtva je."

Neary zastade, ali se ne okrenu. Pomislio je načas da je riječ o Celii. Zatim se ispravio i zaklicao.

"Već neko vrijeme", reče Cooper.

Neary je produžio, Cooper je stajao gledajući za njim. Wylie je, krećući se dvostruko brže od gđice Counihan, nestao iza ugla glavnog bloka. Gđica Counihan se okrenu, ugleda Nearya kako dolazi za njom brzim tempom, zaustavi se pa mu krenu polako ususret. Neary naglo zakrivuda, ispravi se kad ona ne učini pokret da mu presiječe put i prođe hitro pokraj nje na pristojnoj udaljenosti sa šeširom podignutim u znak pozdrava i okrenute glave.

Cooper nije znao što se to dogodilo da ga je oslobodilo od onih osjećaja koji su ga toliko godina sprečavali da sjedne ili obnaži glavu, niti je zastao da bi se to pitao. Stavio je svoj prastari klobuk na stubu, čučnuo visoko iznad njega, zažmirio, stisnuo zube, skočio stopalima naprijed i spustio se na guzove snagom nabijača. Drugi skok nije bio potreban.

Peć nije htjela vući, bilo je prošlo pet sati kad je Cooper otišao iz Mercyseata sa zamotkom pepela pod rukom. Težio je dobre dvije kile. Razni načini da ga se riješi nudili su mu se na putu do postaje. Na koncu je zaključio kako će biti najzgodnije i najneupadljivije baci li ga u prvu veću posudu za otpad na koju naiđe. U Dublinu bi trebao samo sjesti na najbližu klupu i pričekati. Ubrzo bi stigao jedan od smrknutih smetlara, kotrljajući svoja kolica s natpisom "Ovdje odbacite svoje otpatke". No London je bio manje svjestan svojega smeća, nije davao svoj otpad tuđincima.

Skretao je prema postaji, ne našavši nikakvu veću posudu za otpad, kad se uslijed provale glazbe zaustavio i okrenuo. Bila je riječ o točionici prekoputa, koja se otvarala za večernju smjenu. Svjetla su planula unutra, vrata se naglo otvorila, radio je zasvirao. Prešao je preko ulice i stao na pragu. Pod je bio izrazito blijede oker boje,

igraći aparati sjali su poput srebra, ploče za bacanje kolutova imale su mreže, stolice visoke prečke kakve je volio, viski je bio u staklenim spremnicima, polagani cascando bistre žute boje. Neki je čovjek strugnuo pokraj njega, jedan od milijuna koji su htjeli popiti piće u posljednja dva sata. Cooper polako pođe za njim i sjedne za šank, po prvi put nakon više od dvadeset godina.

“Što ćeš, prijatelju?”, upita čovjek.

“Prva je moja”, reče Cooper drhtavim glasom.

Nekoliko sati kasnije Cooper je izvadio zamotak pepela iz džepa, kamo ga je ranije te večeri spremio radi veće sigurnosti, i bacio ga ljutito na nekog čovjeka koji ga je silno uvrijedio. Odbio se, raspuknuvši se, od zida na pod, gdje je odmah postao predmetom dribljanja, dodavanja, zadržavanja, gađanja, udaranja, igranja glavom, čak i džentlmenskih znakova odobravanja. Do kraja radnoga vremena Murphyevi tijelo, um i duša bili su slobodno raspoređeni po podu točionice, a prije nego što je Zemlja posivjela od novog osvita bili su pometeni skupa s pijeskom, pivom, opušcima, staklom, šibicama, pljuvačkom, bljuvotinom.

Kasno poslijepodne, subota, 26. listopada. Blag, vedar dan bez sunca, iznenadni lagani vrtlozi trula lišća, nepomične grane na pozadini nepomična neba, iz dimnjaka dim u obliku bora.

Celia je gurala g. Willoughbya Kellya prema jugu duž Broad Walka. Nosio je svoje odijelo za puštanje zmajeva, svjetlucavi kišni ogrtač mnogo brojeva prevelik za njega i kapu sa štitnikom mnogo brojeva premalu, premda su bili najmanji i najveća koji su se mogli nabaviti. Sjedio je uspravno, jednom rukom u rukavici držao je špulu, drugom smotanog zmaja u futrolji, a plave su mu oči plamtjele u dubinama duplji. S obiju strana poluge su jakim zamasima mlatile po zraku stvarajući lagani povjetarac koji mu nije bio neugodan, jer je gorio od uzbuđenja. Na vrhu uspona položio je špulu i zmaja u krilo te zgrabio ručke. Bio je to znak za Celiu da ga pusti. Ruke su mu se trzale naprijed-natrag, sve brže i brže kako su kolica povećavala brzinu, sve dok se nije silno ljuljao na dobrih 22 km/h, opasnost za sebe i za druge. Zatim se, zadržavajući jednom rukom ručku, a drugom nadiranje poluga, doveo u ravninu s kipom kraljice Viktorije, kojoj se silno divio, kao ženi i kao kraljici.

Samo je u nogama i licu g. Kelly propao, još je uvijek imao mnogo čilosti u rukama i trupu.

Volio je svoja kolica na svoj način koliko je Murphy volio svoju stolicu.

Celie dugo nije bilo. Odmotao je starog svilenog zmaja, zamrljani i izbljedjeli grimizni šesterokut, raširio ga na njegovoj zvjezdici od sipki, pričvrstio rep i uzicu, iskušao jednu po jednu resu. Jednog takvog mliječnog subotnjeg poslijepodneva prije mnogo godina jedan je redoviti posjetitelj rekao: "Svila ne vrijedi ni pišljiva boba. Dajte mi batist." Na što se g. Kelly sa zadovoljstvom sjetio točnih riječi svog odgovora, koji je dočekan glasnim pljeskom: "Batist malo sutra."

Celia dodirnu stražnji dio kolica, a on reče:

"Dugo te nije bilo."

"Imala sam posla", reče Celia.

Lišće se počelo dizati i raspršivati, više grane škripati, nebo je prsnulo i zgusnulo se preko mrlja obrana plavetnila, dim u obliku bora zašao je na istok i nestao, jezero je iznenada bilo mala uzbuna sivila i bjeline, vode, galebova i jedara.

Kao da je Vrijeme najednom izgubilo strpljenje ili dobilo napadaj tjeskobe.

Iza Long Watera, Rosie Dew i Nelly, koja se nije više toliko tjerala, okrenule su lica prema nastalom vjetru i domu. Čekao ih je par čarapa lorda Galla. Napisao je: "Ako se ovaj par čarapa ne pokaže produktivnijim, morat ću pokušati s novim medijem."

Celia je dovezla g. Kellya na položaj u sjevernoistočnom kutu parcele između Round Ponda i Broad Walka, prednji dio njegovih kolica bio je uglavljen između prečki ograde. Uzela mu je nježno sklopljenog zmaja iz ruke, uzmicala stazom dok nije stala uz rub vode, podigla zmaja koliko god su joj ruke dosegle i pričekala da rukavica padne. Vjetar joj je pripijao suknju uz noge, a kaputić je vukao s grudi. Vikendaški pohotnik u poodmaklim godinama, zavaljen na križima (punim ekcema) na stolici točno ispred nje, poremetio si je crte lica onim što je posve utemeljeno mogao smatrati bestidnim osmijehom i zazveckao svojim sitnišem, vrlo sitnim sitnišem. Celia uzvratila osmijeh, istegnu ruke prema gore, stade čvršće na tlo.

Ruka g. Kellya osjeti vjetar koji je želio, rukavica pade, Celia baci zmaja uvis. I tako je velika bila njegova vještina da je za pet minuta ležao, dišući teško i brzo, neizbježno žmireći, ushićen kao i uvijek kad, s dopola spuštene uzice, zmaj leti prema osjećaju.

Celia je načas zastala kako bi si osigurala mušteriju, zatim se ponovno pridružila g. Kellyu. Uzica je polako migoljila na špuli - malo bi se odmotala, pa se vratila, pa stala; malo bi se odmotala, pa se vratila, pa stala. Povijesno ovjereni proces okorjelih optimista. S još četvrtinom uzice za puštanje zmaj je letio bez trzanja visoko iznad Della, bio je točkica na čistini koju taj vjetar uvijek stvara na istoku. Kolica su se zabila u ogradu, g. Kelly je poželio da mu je stražnjica uhvatljivija. Ne otvarajući oči rekao je:

"Vrlo si lijepo to napravila."

Celia nije odabrala krivo ga shvatiti.

"A jučer?", reče g. Kelly.

“Jedan klinac i jedan pijanac”, reče Celia.

G. Kelly pusti dobar komad uzice, takoreći poput industrijske revolucije, zatim bez prezanja ili zaustavljanja oprezno nekoliko posljednjih metara. Budući da je zmaj sad bio potpuno na kraju svoje uzice, uspravio se i otvorio oči, krajnje hipermetropične, kako bi uživao u dojmu.

Osim leta uzice prema zavjetrini, bez dvojbe divnog dosad, ništa se drugo nije moglo vidjeti, zato što je zmaj nestao iz vidokruga. G. Kelly bio je oduševljen. Sad je mogao izmjeriti udaljenost od neviđenog do viđenog, sad je bio u poziciji da odredi točku u kojoj se viđeno i neviđeno susreću. To će biti neznanstveno opažanje, bilo je tako mnogo nestalih nemjerljivih čimbenika. Ali, užitak koji je obuzeo g. Kellya nije bio nimalo slabiji od onog koji je zapao (vjerojatno) g. Adamsa pri sjajnom otkriću Neptuna prema Uranovoj putanji. Uperio je svoje oko sokolovo u točku na pustu nebu gdje je zamislio zmaja kako lebdi prema vidnom polju te pomno stao namatati.

Malo se odmaknuvši, i Celia je gledala u nebo, ne u istu svrhu kao g. Kelly, zato što je znala da će ga on vidjeti mnogo prije nego što ona bude mogla, već jednostavno kako bi osjetila onaj melem svjetla bez sunca na svojim očima, što je bilo sve čega se sjećala iz Irske. Postupno je vidjela druge zmajeve, ali iznad svih zmajski tandem djeteta koje joj nije uzvratilo pozdrav zato što je pjevalo. Prepoznala je neobičan par, nisu bili jedan iza drugog, nego jedan pokraj drugog.

Komična grozničavost igračaka koje se probijaju pod nebo, samo nebo sve dalje i dalje, vjetar koji para tendu oblaka u dronjke, blijeda beskrajna plava i zelena udubljenja obrubljena nitima oblačića, sve slabije svjetlo - nekoć bi primijetila te stvari. Gledala je tandem kako se drhtavo spušta iz meteža, dijete koje trči naprijed kako bi prekinulo njegov pad, njegovu zabrinutost kad nije uspjelo, zadubljeno klečanje iznad štete. Nije pjevalo dok je odlazilo, niti ga je ona pozdravila.

Krici čuvara dopirali su slabašno s istoka protiv vjetra. Svi van. Svi van. Svi van. Celia se okrenu i pogleda g. Kellya. Ležao je nakrivljen ustranu na kolicima, s obrazom na ramenu, pregib ogrtača podigao mu je usnu, pa je pomalo izgledao kao da reži, nije umirao nego dremuckao. Gledala je kako mu špula iskače iz prstiju i žestoko

udara u ogradu, uzica je pukla, špula pala na tlo, a g. Kelly se probudio.

Svi van. Svi van.

G. Kelly teturavo je ustao, vinuo ruke visoko i široko u zrak te stao posrtati stazom koja vodi do vode, sablasna, žalobna figura. Ogrič se vukao po tlu, lubanja je stršala ispod kape poput kupole pod svjetiljkom, opustošeno lice bilo je grč kostiju, prigušeni zvukovi stiskali su mu se u grlu.

Celia ga je uhvatila na rubu jezera. Kraj uzice kliznuo je po vodi, poskočio uvis u mahnitu vrtlogu, nestao radosno u sumraku. G. Kelly omlitavio je u njezinu zagrljaju. Netko je donio kolica i pomogao da ga utovare. Celia ih je s mukom gurala protiv vjetra pa krenula gore prema širokom brdu. Nije bilo kraćega puta kući. Žuta kosa pala joj je preko lica. Kapa sa štitnikom pripila se poput školjke uz lubanju. Poluge su bile umorno srce. Zaklopila je oči.

Svi van.

Kraj

---

[1] Pojmovi geštaltizma. (Ova i sve ostale bilješke su prevoditeljeve.)

[2] Prema izrazu filozofa i psihologa Williama Jamesa, osnivača psihološkog pragmatizma.

[3] Prema Evanđelju po Luki 16:23: "U paklu, u strašnim mukama, podiže oči..." Iz: *Novi zavjet*, IV. izdanje, Kršćanska sadašnjost, Zagreb; Pastoralna biblioteka, Sarajevo; Sveta baština, Duvno; s grčkog preveo Ljudevit Rupčić, str. 223.

[4] Prema *Otkrivenju* 17:3-5: "Žena je bila obučena u grimiz i skrlet...". Iz: *Novi zavjet*, IV. izdanje, Kršćanska sadašnjost, Zagreb; Pastoralna biblioteka, Sarajevo; Sveta baština, Duvno; s grčkog preveo Ljudevit Rupčić, str. 769.

[5] Srednjovjekovni izrazi za vježbanje pamćenja, s tim da je Bocardo zamijenjen nazivom pića Baccardi.

[6] Prema Evanđelju po Ivanu 10:12 -13. Iz: *Novi zavjet*, IV. izdanje, Kršćanska sadašnjost, Zagreb; Pastoralna biblioteka, Sarajevo; Sveta baština, Duvno; s grčkog preveo Ljudevit Rupčić, str. 287.

[7] Prema Romeovoj replici u 1. prizoru 5. čina *Romea i Julije*.

[8] Hyleg u astrologiji označava dominantni planet u trenutku rođenja.

[9] Iz *Ispovijesti Svetog Augustina*, Knjiga prva, poglavlje 19.

[10] Prema Knjizi o Jobu 3:23. Iz: *Biblija, Stari zavjet*, sv. 2, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2005. preveo dr. Antun Sović, str. 741.

[11] Prema Drugoj knjizi o kraljevima 21:13. Iz: *Biblija, Stari zavjet*, sv. 1, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2005. preveo dr. Antun Sović, str. 497.

[12] Prema Mudrim izrekama, 30:15. Iz: *Biblija, Stari zavjet*, sv. 2, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2005. pre- veo dr. Antun Sović, str. 962.

[13] Jedan od trojice prijatelja biblijskoga Joba.

[14] Iz *Knjige o Jobu*, 25:4, *Stari zavjet*, Kršćanska sadašnjost, 2005., preveo Antun Sović, str. 757.

[15] Lik iz 4. pjevanja *Čistilišta* Danteove *Božanstvene komedije*, koji je iz lijenosti odustao od stizanja u raj. Također ime glavnoga lika Beckettove zbirke priča *More Pricks Than Kicks*.

[16] Prema Evanđelju po Luki 11:11-12, iz *Novi zavjet*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb; Pastoralna biblioteka, Sarajevo; Sveta baština, Duvno; 1988., preveo Ljudevit Rupčić, str. 202.

[17] Iz *Romea i Julije*, 3. čin, 2. prizor, prepjev Milana Bogdanovića.

[18] Iz drame *The Maid's Tragedy* (1619) Francisa Beaumonta i Johna Fletchera.

[19] Sedam Niobinih sinova ubio je Apolon, a sedam kćeri Artemida.

[20] Na engleskom *gas*.

[21] Na engleskom *chaos*.

[22] Na engleskom *cretin*.

[23] Na engleskom *Christian*.

[24] *Saorstát Éireann* (irski) - Irska Slobodna Država.

[25] Prema Macbethovoj replici iz 2. prizora 2. čina: "...san/što zamršenu brigâ prede kudjelju...": Iz: W. Shakespeare, *Macbeth*, preveo Josip Torbarina, SysPrint, Zagreb, 2000., str. 58.

Table of Contents

[Naslovna strana](#)

[Impresum](#)

[Predgovor](#)

[1](#)

[2](#)

[3](#)

[4](#)

[5](#)

[6](#)

[7](#)

[8](#)

[9](#)

[10](#)

[11](#)

[12](#)

[13](#)